

Τ.Ε.Ι. Καλαμάτας
Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας
Τμήμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Πτυχιακή Εργασία

**Θέμα: «Η παρέμβαση της τοπικής αυτοδιοίκησης
στο θέμα των μεταναστών. Η περίπτωση του Νομού
Κορινθίας.»**

Σπουδαστές: Αθανασόπουλος Αναστάσιος (Α.Μ.:2002176)

Μπάκα Αλεξάνδρα (Α.Μ.: 2001284)

Επόπτης Καθηγητής: κ. Θωμάς Διονύσιος

**Καλαμάτα
2008**

Περίληψη

Το φαινόμενο της μετανάστευσης είναι τόσο παλιό όσο και η ιστορία της ανθρωπότητας. Μετανάστες υπήρχαν ανέκαθεν. Υπάρχουν και σήμερα και θα συνεχίσουν να υπάρχουν. Η οικονομική και η κοινωνική ιστορία γράφεται και από τους μετανάστες. Κάθε μετακίνηση ανθρώπων από τόπο σε τόπο προκαλούσε και εξακολουθεί να προκαλεί πάντοτε προβλήματα. Η Ελλάδα τα τελευταία χρόνια έχει δεχθεί ένα σημαντικό αριθμό μεταναστών. Έχει μετατραπεί από χώρα αποστολής μεταναστών σε χώρα υποδοχής μεταναστών.

Η Ελλάδα δέχεται συνεχώς ολοένα και μεγαλύτερο αριθμό μεταναστών, οι οποίοι εντάσσονται στην παραγωγική διαδικασία και επηρεάζουν την οικονομική ανάπτυξη. Φυσικά εικάζεται ότι οι μετανάστες συνεισφέρουν θετικά στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Το θέμα της μετανάστευσης είναι τόσο σημαντικό στις μέρες μας που προβληματίζει κάθε έλληνα πολίτη. Ιδιαίτερα στο νομό Κορινθίας οι μεταναστευτικοί πληθυσμοί είναι τόσο μεγάλοι που ο νομός έχει αποκτήσει μια νέα πολύ-πολιτισμική εικόνα.

Στα πλαίσια αυτής της εργασίας γίνεται μια προσπάθεια διερεύνησης των επιπτώσεων της μετανάστευσης στην ελληνική κοινωνία και ειδικότερα στο νομό Κορινθίας. Ο σκοπός της εργασίας είναι διττός. Αρχικά, να αποτελέσει μια αναλυτική αναφορά για την μετανάστευση στη χώρα μας και κατά δεύτερον να αξιολογήσει τον επηρεασμό της μετανάστευσης στην τοπική κοινωνία του νομού Κορινθίας.

Η εργασία αποτελείται από δύο μέρη. Το πρώτο, θεωρητικό μέρος θα μελετήσει το φαινόμενο της μετανάστευσης, τα αίτια που δημιουργούν το φαινόμενο, τις επιπτώσεις αυτής στην ελληνική οικονομία καθώς και το προφίλ των μεταναστών στην Ελλάδα.

Ειδικότερα, στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά γενικά στους μετανάστες και στη μετανάστευση. Στο δεύτερο κεφάλαιο, αναλύονται τόσο ο ρόλος της τοπικής

αυτοδιοίκησης στη μετανάστευση όσο και τα προβλήματα που παρουσιάζονται από την ομαλή ένταξή τους στην κοινωνία. Το δεύτερο μέρος, χωρίζεται σε δυο επιμέρους κεφάλαια. Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται στατιστικά στοιχεία που αφορούν τη μετανάστευση στο νομό ενώ στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται ανάλυση της έρευνας που πραγματοποιήθηκε στο νομό Κορινθίας καθώς και τα συμπεράσματα που εξήχθησαν.

Ευχαριστίες

Η ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας, πραγματοποιήθηκε με τη συμβολή αρκετών ανθρώπων τους οποίους θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε θερμά. Ιδιαίτερα όμως, ευχαριστούμε τον καθηγητή μας κ. Θωμά Διονύσιο που με την καθοδήγηση του συλλέχθηκαν όλα εκείνα τα απαραίτητα στοιχεία για την όσο το δυνατόν πληρέστερη εκπόνηση και παρουσίαση της συγκεκριμένης εργασίας.

Πίνακας Περιεχομένων

Ευχαριστίες	2
Περίληψη	3
Πίνακας Περιεχομένων.....	5
Εισαγωγή	7
Μέρος Α' - Θεωρητικό Πλαίσιο.....	9
Κεφάλαιο 1^ο - Η προσέγγιση της μετανάστευσης.....	10
1.1. Ιστορικό πλαίσιο	10
1.2. Ο εννοιολογικός προσδιορισμός	13
1.3. Οι θεωρίες για τη μετανάστευση.....	20
1.4. Τα αίτια της μετανάστευσης.....	22
1.5. Οι τύποι της μετανάστευσης.....	25
1.6. Η χάραξη της μεταναστευτικής πολιτικής	28
1.6.1. Η διεθνής και Ευρωπαϊκή πρακτική και εμπειρία	28
1.6.2. Η Ελληνική πραγματικότητα.....	30
1.7. Στατιστικά δεδομένα	34
1.7.1. Το προφίλ των μεταναστών στην Ελλάδα.....	35
1.7.2. Οι μετανάστες στην Ελληνική αγορά εργασίας	48
Κεφάλαιο 2^ο - Μετανάστευση και παρέμβαση της τοπικής αυτοδιοίκησης ..	56
2.1. Ο ρόλος της τοπικής κοινωνίας στην αντιμετώπιση της μεταναστευτικής πραγματικότητας.....	56
2.2. Η ένταξη των μεταναστών στην τοπική κοινωνία	59
2.2.1. Η ένταξη των μεταναστών και κοινωνικά προβλήματα.....	59
2.3. Οι φορείς για την προστασία των μεταναστών.....	61
2.4. Ο ρόλος των δήμων στα ζητήματα των αλλοδαπών και της μετανάστευσης	64
2.4.1. Το προϊσχύον καθεστώς	65
2.4.2. Η ανάθεση αρμοδιοτήτων στην αυτοδιοίκηση και οι επιφυλάξεις	66
2.4.3. Η πρόκληση και η ευθύνη των δήμων	67
2.5. Η υφιστάμενη κατάσταση.....	71
2.5.1. Το πεδίο αρμοδιοτήτων και δραστηριοτήτων των δήμων.....	72

2.5.2. Οι υφιστάμενες διοικητικές δομές	76
2.5.2.1. Ο υλικοτεχνικός εξοπλισμός.....	78
2.5.2.2. Στελέχωση και λειτουργία	79
Μέρος Β' - Ερευνητικό Πλαίσιο.....	79
Κεφάλαιο 3^ο - Η μετανάστευση στο Ν. Κορινθίας	82
3.1. Η περιγραφή του Ν. Κορινθίας.....	82
3.2. Στατιστικά στοιχεία αλλοδαπών ανά φύλο του Δ. Κορίνθου	83
3.3. Στατιστικά στοιχεία και πληθυσμός μεταναστών Ν. Κορινθίας.....	86
Κεφάλαιο 4^ο - Η ανάλυση της έρευνας στο Ν. Κορινθίας	89
4.1. Μεθοδολογία και ερευνητικό πλαίσιο	89
4.1.1 Περιγραφή πληθυσμού έρευνας	89
.....	
4.1.2. Δείγμα έρευνας	89
4.1.3. Η μέθοδος συλλογής στοιχείων και παρουσίαση ερωτηματολογίου	90
4.2. Ανάλυση έρευνας.....	91
4.3.Συμπεράσματα έρευνας	123
4.4. Υποδείξεις για περαιτέρω έρευνα	125
Επίλογος.....	129
Βιβλιογραφία.....	131
Παράρτημα.....	136
Λίστα Πινάκων - Γραφημάτων - Διαγραμμάτων	136
Φόρμα Ερωτηματολογίου	139

Το πρόβλημα της μετανάστευσης είναι τεράστιο, πολύπλοκο και είναι ασφαλώς αντικείμενο κοινωνιολογικής έρευνας, αλλά και ιστορικής μελέτης για το μέλλον των χωρών της Ευρώπης μέσα στα νέα πλαίσια που την τελευταία δεκαετία δημιουργήθηκαν. Αποτελεί κοινωνικό φαινόμενο, με ιδιαιτερότητες που εκδηλώνεται διαχρονικά και σε παγκόσμια κλίμακα.

Τα αίτια της μετανάστευσης είναι πολύμορφα. Οι άνθρωποι μεταναστεύουν για πολλούς λόγους, εκ των οποίων ο κυριότερος είναι για να αποφύγουν τους πιεστικούς παράγοντες της ζωής αναζητώντας καλύτερες συνθήκες διαβίωσης και κοινωνική ανεξαρτησία. Έρευνες δείχνουν ότι μεταναστεύουν για οικονομικούς, κοινωνικούς, πολιτικούς, θρησκευτικούς αλλά και για πολιτιστικούς λόγους.

Στη σημερινή εποχή, το πρόβλημα της μετανάστευσης έχει πάρει τεράστιες διαστάσεις λόγω των σημαντικών πολιτικών και κοινωνικών αλλαγών που συντελέσθηκαν στον κόσμο και ιδιαίτερα στην Ανατολική Ευρώπη και στην Βαλκανική και όσον αφορά την ελληνική πραγματικότητα παρουσιάζεται με αντεστραμμένους όρους. Δηλαδή η Ελλάδα από χώρα αποστολής μεταναστών τις δεκαετίες 1920 - 1950, έγινε τώρα χώρα υποδοχής μεταναστών. Αυτό δημιουργεί ένα επιπλέον πρόβλημα στον τόπο μας που έχει να κάνει με την αύξηση των φαινομένων ξеноφοβίας και ρατσισμού τα οποία τείνουν να πάρουν ανησυχητικές διαστάσεις.

Η εγκατάσταση και απασχόληση στην Ελλάδα ενός μεγάλου αριθμού μεταναστών την τελευταία δεκαπενταετία, αποτελεί αναμφισβήτητα ένα από τα σημαντικά γεγονότα που επηρέασαν τις εξελίξεις στην χώρα στο τέλος του 20^{ου} και στην αρχή του 21^{ου} αιώνα. Το μέγεθος αυτής της μετανάστευσης, όπως και η ταχύτητα με την οποία απορροφήθηκαν τα νέα εργατικά χέρια από σημαντικούς κλάδους της οικονομίας, απαιτεί αλλαγή της οπτικής γωνίας με την οποία μέχρι τώρα προσεγγίζεται το θέμα. Ερωτήματα, όπως το κατά πόσο είναι επιθυμητή η

παρουσία των αλλοδαπών εργαζομένων, το κατά πόσο συμβάλουν στην οικονομική ανάπτυξη ή το κατά πόσο ευθύνονται οι εργαζόμενοι αυτοί για την ανεργία, είναι πλέον εκ των πραγμάτων ξεπερασμένα. Κατά την τελευταία δεκαπενταετία η μετανάστευση είχε σαν αποτέλεσμα την αύξηση κατά ένα ποσοστό που μπορεί να φθάνει το 35 με 40% του δυναμικού των μισθωτών στην Ελλάδα, διαμορφώνοντας μια κατάσταση μη αναστρέψιμη, που επηρέασε προφανώς με θετικό τρόπο τις γενικότερες μακροοικονομικές εξελίξεις.

Επομένως, οι μετανάστες αποτελούν σήμερα για την Ελλάδα μια αναμφισβήτητη πραγματικότητα. Η ίδια η ελληνική πολιτεία, παρά τους δισταγμούς και τις σοβαρές γραφειοκρατικές ανεπάρκειες, μέσω των τριών διαδικασιών νομιμοποίησης των παράνομων μεταναστών, θεωρεί την παρουσία τους όχι ως παροδική αλλά ως μόνιμη πλέον. Η πρωτοφανής αυτή κατάσταση για την Ελλάδα, η οποία παραδοσιακά αποτελούσε χώρα αποστολής και όχι χώρα υποδοχής μεταναστών που έρχονται από όλα τα μέρη της γης, θέτει καινούργιες προκλήσεις οι οποίες πρέπει να αντιμετωπιστούν εγκαίρως. Η αντιμετώπισή τους καθίσταται αναγκαία, ώστε να τεθούν οι βάσεις για την προώθηση, την κατακύρωση και την ισχυροποίηση μιας κοινωνίας ανοχής και συνοχής, χωρίς κοινοτισμούς, εθνοτικά γκέτο και αδυσώπητες εθνοτικές συγκρούσεις.

Μέρος Α'
Θεωρητικό Πλαίσιο

Κεφάλαιο 1^ο - Η προσέγγιση της μετανάστευσης

1.1. Ιστορικό πλαίσιο

Η ιστορία της νεοελληνικής μετανάστευσης, με την έννοια της μετοίκησης είναι τόσο παλιά, όσο παλιά είναι και η ιστορία μας. Για λόγους που κατά καιρούς διαφοροποιούνται, οι Έλληνες φαίνεται πως πάντα αποζητούσαν καινούριες πατρίδες με παραδοσιακούς προορισμούς τον Εύξεινο Πόντο, τα Ανατολικά της μεσογείου, τα νότια της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και κάποια κέντρα της Δυτικής Ευρώπης, που έγιναν οι πυρήνες μιας ισχυρής αλλά και πολυπληθούς διασποράς.

Ωστόσο από τα τέλη του περασμένου αιώνα οι αναζητήσεις κατευθύνονταν ακόμα πιο μακριά, καταργώντας τα νοητά σύνορα των ωκεανών, με κύριους αποδέχτες την Αμερική και την Αυστραλία. Ο μεταναστευτικός πυρετός θα κορυφωθεί την εικοσαετία 1900-1920 και η Ελλάδα θα χάσει το 8% του συνολικού της πληθυσμού.

Περίπου 25.000 άνθρωποι εγκαταλείπουν κάθε χρόνο, μια χώρα οικονομικά εξουθενωμένη και πολιτικά αβέβαιη και ξεκινούν για τη «Γη της Επαγγελίας» που υπόσχεται πλούτο και ευημερία, «ευκαιρίες» και στους λιγότερο τυχερούς. Ο μύθος της αμερικάνικης «Γης της Επαγγελίας» ή του «ονείρου» όπως ακόμα και σήμερα λέγεται, του καταφύγιου των αποδήμων όλου του κόσμου, αναμφισβήτητα διαπότισε όλη την ύπαιθρο.

Βέβαια οι Η.Π.Α. δεν αποτέλεσαν με κανένα τρόπο μια προνομιακή ζώνη για τους Έλληνες μετανάστες, όπου η αλληλεγγύη ανάμεσα σε συμπατριώτες θα εξασφάλιζε μια θέση καθορισμένη και προορισμένη γι' αυτούς μέσα στον κοινωνικό καταμερισμό εργασίας. Αποτελούσε τμήμα μιας παγκόσμιας μεταναστευτικής ροής, που ενσωματωνόταν στη διαδικασία της εντυπωσιακής

ανάπτυξης του αμερικάνικου καπιταλισμού μετά τη λήξη του αμερικάνικου εμφυλίου πολέμου.

Τα μεταπολεμικά χρόνια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου βρήκαν την Ελλάδα να «αιμορραγεί» από την απώλεια του εργατικού δυναμικού της μιας και μεγάλος αριθμός Ελλήνων εγκατέλειπαν τη χώρα με προορισμό αναπτυγμένες οικονομίες του Βορρά και υπερπόντιων χωρών προς αναζήτηση καλύτερων συνθηκών απασχόλησης και διαβίωσης. Το ίδιο όμως παρατηρήθηκε και σε άλλες χώρες μιας και η ανοικοδόμηση των μεταπολεμικών χωρών στηρίχθηκε στο μεταναστευτικό εργατικό δυναμικό¹.

Χαρακτηριστικό της κατάστασης είναι αυτό που αναφέρει ο Γαβρόγλου² «οι μετανάστες προέρχονταν από λίγα κράτη, ήταν χαμηλού μορφωτικού επιπέδου, εισέρχονταν κατά κανόνα νόμιμα στη χώρα, εντάσσονταν σχετικά εύκολα στο νόμιμο τομέα της οικονομίας, προστατεύονταν από το νόμο και είχαν κοινωνική προστασία βάσει διμερών σχέσεων».

Σε γενικότερο επίπεδο τα έτη 1973-74 οι σημαντικές κοινωνικές και οικονομικές αλλαγές που συμβαίνουν διεθνώς, έχουν ως αποτέλεσμα να οδηγηθεί σε κρίση το μακροχρόνιο μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης που είναι γνωστό ως «φορντισμός». Το μοντέλο αυτό χαρακτηρίζεται από μαζική παραγωγή και κατανάλωση τυποποιημένων προϊόντων. Οι λόγοι της κρίσης αυτής είναι η εντατικοποίηση της εργασίας που οδηγεί στην αντίδραση του εργατικού δυναμικού, ο κορεσμός των αγορών, η μείωση της παραγωγικότητας και της ζήτησης καθώς και η πετρελαϊκή κρίση του 1973.

Η κρίση του ισχυρού αυτού οικονομικού μοντέλου είχε σοβαρές επιπτώσεις όχι μόνο στη διεθνή οικονομία αλλά και στο ήδη υπάρχον θέμα της μαζικής και οργανωμένης μετανάστευσης που απασχόλησε κυρίως την Ευρώπη. Η αντίδραση των ευρωπαϊκών κρατών ήταν άμεση καθώς η Γερμανία έκλεισε τα σύνορά της το

¹ Τσουκαλάς Κ., (1986), «Κράτος, κοινωνία, εργασία στη μεταπολεμική Ελλάδα», Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα

² Γαβρόγλου Κ, (2002), «Ποιότης ΑΑΑ. Απεργοί, απεργομανείς, απάτεωνες», άρθρο εφημερίδας Κυριακάτικη Αυγή, 26/05/2002, σελ. 47, Αθήνα

Νοέμβριο του 1973 και η Γαλλία τον Ιούλιο του 1974. Εξαιρέση αποτέλεσαν η Ελβετία και η Μεγάλη Βρετανία που είχαν ήδη ξεκινήσει τις προσπάθειες να περιορίσουν τη μετανάστευση.

Επιπλέον δρομολογούνται οικονομικές αλλαγές και ξεκινά η διαδικασία αναδιάρθρωσης και διεθνοποίησης της παραγωγής, οι οικονομικές ενοποιήσεις καθώς και η επιτάχυνση της παγκοσμιοποίησης. Έτσι εμφανίζονται νέες περιοχές εισερχόμενης και εξερχόμενης μετανάστευσης.

Από τη δεκαετία του 1970 με το τέλος της πετρελαϊκής κρίσης και την παρακμή του φορντικού μοντέλου μία στροφή της μεταναστευτικής ροής όσον αφορά τις χώρες της Νότιας Ευρώπης δημιουργείται. Στην Ελλάδα μειώνονται οι εκροές μεταναστών και αυξάνονται οι εισροές. Ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 η Ελλάδα είχε αρχίσει να δέχεται μετανάστες από τις χώρες της Αφρικής και της Ασίας στα πλαίσια κάλυψης των αναγκών της σε φτηνό εργατικό δυναμικό. Η πτώση της δικτατορίας ευνοεί την επιστροφή των πολιτικών προσφύγων και η αλλαγή και οι περιορισμοί των μεταναστευτικών πολιτικών των Η.Π.Α. και της Αυστραλίας εντείνουν την επιστροφή αρκετών οικονομικών μεταναστών³.

Μέχρι τις αρχές του 1990, η ελληνική κοινωνία είχε ταυτίσει την μετανάστευση με την αποδήμηση σε χώρες της Δυτικής Ευρώπης, της Αυστραλίας και της Αμερικής. Την περίοδο εκείνη καταρρέουν τα καθεστώτα του υπαρκτικού σοσιαλισμού και το φαινόμενο του επαναπατριsmού εντείνεται (ομογενείς, παλιννοστούντες κτλ) με την ταυτόχρονη εισροή μεταναστών από τις χώρες αυτές.

Σε συνδυασμό και με τη γεωγραφική της θέση αλλά και τη μορφολογία του εδάφους της (που καθιστά τη φύλαξη των συνόρων δύσκολη), η Ελλάδα πλέον από χώρα αποστολής μεταναστών λειτουργεί πλέον ως χώρα υποδοχής, όπως ακριβώς και οι υπόλοιπες χώρες του ευρωπαϊκού νότου. Ο πίνακας 1 που

³ Ψημμένος Ι., (2000), «Εργασία και Ρατσισμός: Κοινωνική διαχείριση και Μεταναστευτικό εργατικό δυναμικό, στο Φαινόμενα Κοινωνικής Παθογένειας σε Ομάδες Κοινωνικού Αποκλεισμού», ΚΕΚΜΟΚΟΠ-ΓΓΑΕ, Αθήνα

ακολουθεί περιγράφει συνοπτικά τα μεταναστευτικά ρεύματα που χαρακτήρισαν την ελληνική ιστορία⁴.

Πίνακας 1
Μεταναστευτικά ρεύματα και ελληνική κοινωνία

1900-1920	Έντονο μεταναστευτικό ρεύμα προς Η.Π.Α., Καναδά
1920-1955	Φυσιολογική μεταναστευτική κίνηση των Ελλήνων
1955-1959	Νέο μεταναστευτικό ρεύμα Ελλήνων προς άλλες χώρες
1960-1974	Εκρηκτικό ρεύμα των Ελλήνων προς Γερμανία, Αυστραλία και Η.Π.Α. (κυρίως)
1974-1980	Αρχίζει το μεταναστευτικό ρεύμα προς την Ελλάδα
1981-1988	Παρατηρείται έντονο μεταναστευτικό ρεύμα με τη μορφή της παράνομης απασχόλησης
1988-1991	Υπερβολική αύξηση των ξένων παράνομα απασχολούμενων που υπολογίζονται πλέον σε 300.000

Πηγή. Σούλης, Σ. (1993)

1.2. Ο εννοιολογικός προσδιορισμός

Ο ορισμός της μετανάστευσης δεν αποτελεί ένα εύκολο θέμα αφού επηρεάζεται από ποικίλους ιδεολογικό - πολιτικούς, κοινωνικούς παράγοντες καθώς και θεωρητικές προϋποθέσεις. Ως μετανάστευση ορίζουμε τη φυσική μετάβαση ατόμων και ομάδων από μία κοινωνία σε κάποια άλλη⁵ ή κάθε γεωγραφική μετακίνηση μεγάλου αριθμού ατόμων⁶ ή τη μεταφορά ανθρώπινου κι εργατικού δυναμικού από μία περιοχή σε κάποια άλλη⁷.

⁴ Σούλης Σ., (1993), «Το ξένο παράνομο εργατικό δυναμικό στην Ελλάδα» στο Διαστάσεις της κοινωνικής πολιτικής σήμερα, σελ 443, Αθήνα

⁵ Eisenstadt S. N.,(1953), «Analysis of patterns of immigration and absorption of immigrants, Population Studies», pp. 167-180

⁶ Sauvy, A., (1996), «Essays on population economics in memory», CEDAM

Από την παράθεση αυτή των ορισμών καταδεικνύεται ότι μπορεί μεν κύριο χαρακτηριστικό της μετανάστευσης αποτελεί η γεωγραφική κινητικότητα αλλά το τι κάθε φορά ορίζεται σαν μετανάστευση εξαρτάται από κοινωνικοοικονομικές και πολιτισμικές συνθήκες.

Για παράδειγμα σήμερα, μιλώντας για μετανάστευση εννοούμε την οικονομική μετανάστευση, διαχωρίζοντάς την έτσι από τις άλλες μορφές μετανάστευσης που μπορεί να πάρει και που είναι η προσφυγική και η ανταλλαγή πληθυσμού.

Ο Borjas⁸ εντοπίζοντας τη δυσκολία που μπορούν να επιφέρουν οι πολιτικοοικονομικές συνθήκες, μιλάει για τη μετανάστευση διακρίνοντάς την με βάση «παράγοντες προσέλκυσης» (pull) ή «απόθησης» (push). Οι «παράγοντες προσέλκυσης» ήταν αυτές που καθόρισαν τον μεταναστευτικό χαρακτήρα στο δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα όπου οι μετανάστες αυτοεπιλέγονταν από τη χώρα υποδοχής τους και η βάση των αναγκών της σε εργατικό δυναμικό η χώρα επέλεγε διαμορφώνοντας μία πολιτική μετανάστευσης στηριζόμενη σε «συμβάσεις εργασίας» και διακρατικές συμφωνίες.

Η σημερινή πραγματικότητα όμως, με την κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων, την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και τη δημογραφική έκρηξη, δημιουργεί τους «παράγοντες απόθησης» που καθορίζουν πλέον τις μεταναστευτικές κινήσεις. Οι ίδιες περίπου δυσκολίες συναντώνται και στην προσπάθεια ορισμού της έννοιας μετανάστης. Το πώς οι διάφορες κοινωνικοπολιτικές συνθήκες επηρεάζουν τους ορισμούς θα φανεί ευθύς παρακάτω.

Τονίστηκε και νωρίτερα πως έχουν υπάρξει δραματικοί μετασχηματισμοί στο ρυθμιστικό περιβάλλον της μετανάστευσης σε ολόκληρη την Ευρώπη που ακολούθησε αμέσως μετά το νέο κύμα μετανάστευσης που άρχισε προς το τέλος της δεκαετίας του '80/νωρίς η δεκαετία του '90 δημιουργώντας νέες ευαισθητα

⁷ Castles, S., Kosack, G.,(1973), «Immigrant Workers and Class Structure in Western Europe», New York: Oxford Univer, City Press

⁸ Borjas G.J.,(1993), «Friends or Strangers : The impact of Immigrants on US Economy», New York, Basic Books

πληθυσμιακά ομάδες όπως αυτές των προσφύγων, των μεταναστών και των αιτούντων άσυλο. Έννοιες που παρόλο μπορεί να ταυτίζονται ή να αλληλοκαλύπτονται στην καθημερινότητα μας, δεν ταυτίζονται μεταξύ τους. Προτού λοιπόν προχωρήσουμε στον αποσαφήνιση του όρου «μετανάστης» καλό είναι πρώτα να γίνει ο διαχωρισμός των προαναφερθέντων εννοιών. Έτσι⁹:

1. Οι αιτούντες άσυλο είναι άνθρωποι που έχουν καταθέσει αίτηση για άσυλο στη χώρα υποδοχής και αναμένουν την έγκρισή της. Είναι άτομα που εγκατέλειψαν τη χώρα τους λόγω πολιτικών ή ιδεολογικών πεποιθήσεων και που η επιστροφή τους σε αυτές εγκυμονεί κινδύνους για την ακεραιότητά τους εξαιτίας της φυλετικής τους ταυτότητας ή πολιτικών και θρησκευτικών πεποιθήσεων. Σύμφωνα με τη νομοθεσία, δεν έχουν το δικαίωμα εργασίας εκτός αν αποκτήσουν και την αντίστοιχη άδεια.
2. Πρόσφυγες: είναι αυτοί που έχουν λάβει πολιτικό άσυλο και τους χορηγείται άδεια αορίστου παραμονής στη χώρα με πλήρη εργασιακά δικαιώματα.
3. Μετανάστες: Υπήκοοι κρατών εκτός ΕΕ που έχουν εισέλθει νόμιμα ή παράνομα στην Ελλάδα ή άλλες χώρες της ΕΕ με σκοπό την εγκατάσταση και την ανεύρεση προσωρινής ή μόνιμης εργασίας. Όσον αφορά την Ελλάδα οι μετανάστες μπορούν να ταξινομηθούν σε 3 κατηγορίες:
 - i. επαναπατρισμένους Έλληνες και Έλληνες της διασποράς καθώς και παλιννοστούντες. Ο αριθμός των ποντίων που επαναπατρίστηκαν την δεκαετία 1987-1997 υπολογίζεται στους 80,000 ενώ στις αρχές του 1999 ο αριθμός αυτός έφτασε στις 150,000 παρατηρείται στην απόφαση των ατόμων που επηρεάζονται από τους ίδιους εκλεκτικούς και απωθητικούς παράγοντες.

⁹ Λιανός Θ., (2003), «Σύγχρονη μετανάστευση στην Ελλάδα: Οικονομική διερεύνηση», ΚΕΠΕ Μελέτες Νο. 51, Αθήνα

- ii. Μετανάστες με άδεια εργασίας, άτομα δηλαδή από άλλες χώρες που αναγκάζονται λόγω δουλειάς να μεταναστεύσουν στη χώρα μας (πχ στελέχη πολυεθνικών). Ο αριθμός υπολογίζεται στις 25.000-30.000.
- iii. Παράνομοι μετανάστες κυρίως από βαλκανικές χώρες και την πρώην Σοβιετική Ένωση.
- iv. Ξένοι εργαζόμενοι (foreign workers): αναφερόμαστε σε αυτούς που εργάζονται στον αγροτικό ή τουριστικό τομέα σε εποχιακή βάση με άδεια εργασίας όμως. Ιδιαίτερα τη δεκαετία του 1970 η κατηγορία αυτή ήταν ιδιαίτερα πολυπληθής στον βιομηχανικό τομέα με αντίστοιχη όμως μείωση κατά τη δεκαετία του 80.

Η Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) προτείνει έναν άλλον διαχωρισμό, που περιλαμβάνει περισσότερο λεπτομερείς τύπους μετανάστευσης¹⁰:

1. Μετανάστευση για λόγους εκπαίδευσης: Αυτός ο τύπος συμπεριλαμβάνεται γιατί τελικά το κίνητρό τους καταλήγει να είναι οικονομικό και περιλαμβάνει τους σπουδαστές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αλλά και αντίστοιχο ακαδημαϊκό προσωπικό που κινούνται προς χώρες με παρόμοια ή ανώτερα επίπεδα εκπαίδευσης σε σχέση με τη χώρα προέλευσής τους.
2. Μετανάστευση για κατάρτιση: περιλαμβάνει τους επαγγελματίες εκείνους που περνούν ένα σχετικό διάστημα σε κάποια χώρα προκειμένου να εξοικειωθούν με τις σύγχρονες τεχνολογίες ή άλλα ειδικευμένα προϊόντα.
3. Μετανάστευση για επαγγελματικούς λόγους: εδώ περιλαμβάνονται άτομα που ταξιδεύουν για λόγους απασχόλησης.
4. «Φιλοξενούμενοι εργάτες» (contract migration): το είδος αυτό μετανάστευσης εμφανίζεται όταν αναγνωρίζεται η ανειδίκευτη ή ημειδίκευμένη εργασία για λόγους απασχόλησης σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

¹⁰ OECD, (2006): *Trends in international Migration, Paris*

5. Μετανάστευση για μόνιμη τακτοποίηση (settlement migration): ο τύπος αυτός αναφέρεται στα άτομα που πηγαίνουν σε μία χώρα με σκοπό τη μόνιμη κατοικία.
6. Παράνομη μετανάστευση: Το φαινόμενο της μετανάστευσης τις τελευταίες δεκαετίες έχει πάρει ιδιαίτερες διαστάσεις, προσδίδοντάς του το χαρακτήρα ενός «νέου στοιχήματος» στο οποίο οι σύγχρονες κοινωνίες καλούνται να ανταποκριθούν και να ισορροπήσουν ανάμεσα στην επιτυχή αξιοποίηση αυτής της δυναμικής και στην πρόληψη πιθανών προβλημάτων που γεννά τούτη η συνύπαρξη.

Το πρόβλημα της μετανάστευσης εδράζεται στο θεμελιώδες ερώτημα του προσδιορισμού ενός ατόμου ως μετανάστη. Μεταξύ των περισσότερων κρατών παρατηρείται έλλειψη συναίνεσης σχετικά με τον ορισμό του μετανάστη και τον προσδιορισμό του είδους της μετανάστευσης. Αν και έχουν πραγματοποιηθεί σοβαρές προσπάθειες - μέσω διεθνών συμβάσεων¹¹ - για την εναρμόνιση του ορισμού, δεν έχουν επιτευχθεί τα προσδοκώμενα αποτελέσματα όσον αφορά κυρίως τους σκοπούς της στατιστικής ανάλυσης, διότι ουσιαστικά τα ζητήματα μετανάστευσης σε εθνικό επίπεδο καθορίζονται από τις κυβερνήσεις των κρατών. Έτσι, ο προσδιορισμός του μετανάστη από το κράτος εξαρτάται από τους πολιτικούς και οικονομικούς στόχους κάθε εθνικής κυβέρνησης, περιορίζοντας τα αποτελέσματα των όποιων προσπαθειών για ένα παγκόσμιο ορισμό της μετανάστευσης¹².

Η απάντηση στο θεμελιώδες ερώτημα σχετικά με τον ορισμό του μετανάστη διαφέρει μεταξύ των χωρών. Υπάρχουν δυο διαφορετικοί ορισμοί για την περιγραφή του φαινομένου, οι οποίοι σε μεγάλο βαθμό χαρακτηρίζουν και την

¹¹ Σύμφωνα με τις συστάσεις του 1998 του Ο.Η.Ε. για τα στατιστικά της διεθνούς μετανάστευσης, ως διεθνής μετανάστης ορίζεται κάθε άτομο που αλλάζει χώρα αναφορικά με αυτήν της συνήθους κατοικίας του / της, όπως αναφέρεται, στο Lemaitre, G., (2005), «The comparability of international migration statistics: Problems and prospects», *Statistics Brief OECD*, No. 9, pp. 2.

¹² Yoda O., (2004), «Measuring global labour migration: Global estimates of international migrant workers», *International Migration Programme*, ILO, Geneva, pp. 3.

εκάστοτε μεταναστευτική πολιτική. Σύμφωνα με την πρώτη περίπτωση, ως μετανάστης χαρακτηρίζεται αυτός που είναι γεννημένος στην αλλοδαπή (foreign born) και πλέον κατοικεί και δραστηριοποιείται στη χώρα υποδοχής, ενώ στη δεύτερη περίπτωση ως μετανάστης χαρακτηρίζεται αυτός που είναι αλλοδαπός (foreigner) και ενδεχομένως έχει γεννηθεί στη χώρα υποδοχής, αλλά δεν έχει αποκτήσει την υπηκοότητα, ορισμός που χρησιμοποιεί η Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία. Η διαφοροποίηση αυτή ως προς τον ορισμό προσδιορίζεται σημαντικά από τις δυο πολιτικές που έχουν επικρατήσει διεθνώς σχετικά με την απόκτηση υπηκοότητας σε μια χώρα.

Ειδικότερα, η πρώτη πολιτική απόκτησης της υπηκοότητας στηρίζεται στον τόπο γέννησης του ατόμου (by birth - jus soli) , σύμφωνα με την οποία, εάν κάποιο άτομο γεννηθεί στη χώρα υποδοχής, αποκτά και την υπηκοότητα της χώρας αυτής, με αποτέλεσμα ως μετανάστης να χαρακτηρίζεται αυτός που δεν έχει γεννηθεί στη χώρα υποδοχής (foreign born)¹³. Ενώ η δεύτερη πολιτική απόκτησης της υπηκοότητας βασίζεται στην καταγωγή του ατόμου (by blood - jus sanguinis), σύμφωνα με την οποία από τη στιγμή που ο αλλοδαπός δεν έχει κοινή καταγωγή και παράδοση, δεν αποκτά την υπηκοότητα της χώρας υποδοχής και παραμένει ως αλλοδαπός (foreigner) στη χώρα υποδοχής, όπου δραστηριοποιείται, ασχέτως εάν έχει γεννηθεί σ' αυτήν¹⁴.

Η διαφοροποίηση αυτή του ορισμού του μετανάστη προκαλεί σημαντικά προβλήματα και δυσκολίες συγκρισιμότητας των στατιστικών δεδομένων σχετικά με τους μετανάστες που δραστηριοποιούνται στη χώρα υποδοχής και τις μεταναστευτικές ροές. Η εκτίμηση ποσοτικών και στατιστικών δεδομένων για τα επίπεδα μετανάστευσης σε χώρες με διαφορετική πολιτική απόκτησης

¹³ Η πολιτική απόκτησης υπηκοότητας με βάση τον τόπο γέννησης (jus soli) επικρατεί κυρίως σε χώρες, των οποίων η εθνική σύσταση στηρίχθηκε στις μεταναστευτικές ροές, όπως οι Η.Π.Α., η Αυστραλία, ο Καναδάς κ.ά.

¹⁴ Η πολιτική απόκτησης υπηκοότητας με βάση την καταγωγή (jus sanguinis) επικρατεί κυρίως σε παραδοσιακές χώρες, των οποίων η σύσταση στηρίχθηκε στην εθνική ταυτότητα του πληθυσμού (έθνη-κράτη), όπως η Γερμανία κ.ά.

υπηκοότητας δεν είναι απόλυτα συγκρίσιμη για τους εξής λόγους. Αφενός, διότι στη χώρα με *jus soli* πολιτική με τον όρο αλλοδαποί αναφέρονται όλοι όσοι έχουν γεννηθεί στην αλλοδαπή (*foreign born*), συμπεριλαμβανομένων και αυτών που έχουν πολιτογραφηθεί, καθώς και αυτών που δεν έχουν αποκτήσει την υπηκοότητα. Αφετέρου, διότι στη χώρα με *jus sanguinis* πολιτική με τον όρο αλλοδαποί αναφέρονται όλοι όσοι δεν έχουν την υπηκοότητα και δεν έχουν κοινή καταγωγή (*foreigners*), συμπεριλαμβανομένων και αυτών που έχουν γεννηθεί στην αλλοδαπή, αλλά και αυτών που είναι αλλοδαποί, οι οποίοι, ενώ έχουν γεννηθεί στη χώρα υποδοχής, δεν έχουν πολιτογραφηθεί. Αντίστοιχα προβλήματα παρατηρούνται κατά τη συγκέντρωση δεδομένων για τις μεταναστευτικές ροές, διότι στις περιπτώσεις χωρών με *jus sanguinis* πολιτική στις μεταναστευτικές ροές - εκτός από αλλοδαπούς - (*foreign born*) περιλαμβάνονται και άτομα, τα οποία, λόγω κοινής καταγωγής με τον πληθυσμό της χώρας υποδοχής, δε χαρακτηρίζονται ως μετανάστες, αλλά ως ομογενείς (παλινοστούντες, επαναπατρισθέντες)¹⁵. Σύγχυση επίσης δημιουργεί η συνώνυμη χρήση των όρων «μετανάστης» και «αλλοδαπός». Δεν είναι όλοι οι αλλοδαποί μετανάστες, όπως οι κατιούσες μεταναστευτικές γενιές, οι οποίες ενσωματώνονται σταδιακά στην χώρα υποδοχής, και όλοι οι μετανάστες αλλοδαποί, όπως οι εθνικοί μετανάστες μετά την κτήση της ελληνικής υπηκοότητας, οι οποίοι δεν καταγράφονται πλέον στις στατιστικές μετανάστευσης.

Στην ελληνική περίπτωση ισχύει μια πολιτική *jus sanguinis* όσον αφορά τους «εθνικούς μετανάστες» δηλαδή τους ομογενείς και τους παλινοστούντες κυρίως από την Αλβανία και τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης. Οι ομογενείς ή όσοι ισχυρίζονται ότι είναι ελληνικής καταγωγής δεν έχουν δικαιώματα με βάση το Σύνταγμα, αλλά τυγχάνουν προνομιακής μεταχείρισης, σύμφωνα με

¹⁵ Grieco El., (2002), « *Defining Foreign born and Foreigner in international migration statistics*», *Migration Policy Institute, Washington, USA*

πολιτικές αποφάσεις¹⁶. Αρχικά, επιτράπη η παραμονή στη χώρα χωρίς έγγραφη τεκμηρίωση αυτών που ισχυρίζονται πως έχουν ελληνική καταγωγή και στη συνέχεια θεσπίστηκε μια ιδιαίτερη διαδικασία παροχής υπηκοότητας για τους ομογενείς και επαναπατρισθέντες Έλληνες¹⁷. Αυτή η διαφοροποιημένη μεταχείριση των μεταναστών δημιουργεί μεγάλο πρόβλημα όσον αφορά τη συνολική εικόνα του φαινομένου και τη συγκέντρωση ποσοτικών δεδομένων. Συγκεκριμένα, λόγω της *jus sanguinis* πολιτικής, οι μετανάστες που έχουν ελληνική καταγωγή, παραμένουν χωρίς έγγραφη τεκμηρίωση στη χώρα και στην πράξη έκαναν πολύ δύσκολη τη διάκρισή τους από τους μετανάστες που διαμένουν παράνομα. Σ' αυτούς, περίπου 150.000 – 170.000 άτομα, χορηγήθηκε, συχνά με ελλιπή αποδεικτικά στοιχεία, υπηκοότητα.

1.3. Οι θεωρίες για τη μετανάστευση

Η μετανάστευση αποτελεί μια δυναμική διαδικασία και έννοια, η οποία μεταβάλλεται συνεχώς, αλλάζει μορφή και αποτελεί συστατικό στοιχείο των αλλαγών που συντελούνται στην κοινωνία καθ' όλη την πορεία της ανθρώπινης ιστορίας. Οι αλλαγές αυτές εκτός του ότι έχουν θεωρητικές επιπτώσεις μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι υπάρχουν βασικές ερμηνευτικές αδυναμίες των καθολικών θεωρητικών σχημάτων. Φανερώνουν επίσης την ανάγκη να στραφούμε σε λιγότερο φιλόδοξες θεωρίες, οι οποίες θα έχουν μεγαλύτερες

¹⁶ Kasimis C., Kassimi C., (2004), «A History on Migration, Migration Information Source, Migration Policy Institute», Athens

¹⁷ Το 1990 με κοινή Υπουργική απόφαση των Υπουργείων Εθν. Άμυνας και Εσωτερικών επιτράπη στους μετανάστες, οι οποίοι ισχυρίζονται πως έχουν ελληνική καταγωγή, να παραμείνουν στη χώρα χωρίς έγγραφη τεκμηρίωση. Το 1993 ο Ν. 2130/1993 προσδιόρισε την έννοια των «επαναπατρισθέντων Ελλήνων» και θέσπισε μια γρήγορη διαδικασία παροχής υπηκοότητας στους αιτούντες. Ο Νόμος αυτός συμπληρώθηκε από το Ν. 2790/2000 και την Υπουργική απόφαση 4864/8/8γ/2000, σύμφωνα με τα οποία καθορίστηκαν ειδικά προνόμια και ειδική διαδικασία ταχείας παροχής υπηκοότητας στους ομογενείς από χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης (Γεωργία κ.ά.)

ερμηνευτικές ικανότητες. Η πολυπλοκότητα του φαινομένου της μετανάστευσης οδήγησε και στη δημιουργία ορισμένων σχολών και θεωριών που επηρέασαν την οικονομική σκέψη και αντιμετώπιση του φαινομένου της μετανάστευσης.

Οι νεοκλασικές θεωρίες για την αγορά εργασίας και τη μετανάστευση βασίζονται στην προϋπόθεση της τέλει γνώσης των λειτουργιών και διαδικασιών της αγοράς εργασίας από το άτομο καθώς και της αντίστοιχης πληροφόρησής του για τα οικονομικά χαρακτηριστικά άλλων περιοχών. Σύμφωνα με τη θεώρηση αυτή οι προϋποθέσεις αυτές καθίστανται αναγκαίες για τον υποψήφιο μετανάστη εφόσον θα τον καθοδηγήσουν να επιλέξει «ορθολογικά» με σκοπό τη μεγιστοποίηση ατομικών και οικονομικών συμφερόντων. Οι συγκεκριμένες θεωρήσεις αντιμετωπίζουν τη μετανάστευση ως μηχανισμό εξισορρόπησης της ανισότητας στην κατανομή οικονομικών ευκαιριών και χαρακτηρίζονται από έντονο μεθοδολογικό ατομισμό¹⁸. Παραβλέπουν τον παράγοντα ότι είναι σχεδόν αδύνατο για κάποιον να έχει επαρκείς γνώσεις για τις κοινωνικοπολιτικές και οικονομικές συνθήκες άλλων περιοχών.

Οι μαρξιστικές και νεομαρξιστικές θεωρίες ερμηνεύουν τη μετανάστευση σα φαινόμενο άμεσα συνδεδεμένο με τις ευρύτερες κοινωνικές και οικονομικές αλλαγές και πρεσβεύουν ότι πρέπει να μελετάται στη βάση αυτών των αλλαγών. Εδώ, η μετανάστευση αντιμετωπίζεται σαν αποτέλεσμα συλλογικής δράσης στις εκάστοτε κοινωνικές και ταξικές δομές. Εστιάζοντας όμως στο μακροεπίπεδο αγνόησαν το μικροεπίπεδο που συνδέει το δομικό επίπεδο με τις πραγματικές πληθυσμιακές μετακινήσεις και απέτυχαν να συμπεριλάβουν τα κίνητρα που οδηγούν τα άτομα σε μετανάστευση και επηρεάζουν την απόφασή τους για παραμονή.

Οι θεωρίες μέσου επιπέδου¹⁹ αποτέλεσαν την προσπάθεια συγκερασμού των δύο παραπάνω θεωρητικών κατευθύνσεων με σκοπό να ξεπεραστούν οι αδυναμίες

¹⁸ Μουσouri, L., (1991), «Μετανάστευση και μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα και στην Ευρώπη, Αθήνα

¹⁹ Bach R. L., Schami L. A., (1982), «Migration crisis and theoretical conflict, International Migration Review», vol. 16 (2), p.320-341

που τα χαρακτήρισαν, προτείνοντας ως μονάδα ανάλυσης το νοικοκυριό. Το φαινόμενο της μετανάστευσης, σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση, μπορεί να αναλυθεί με βάση αυτή τη μονάδα μέτρησης εφόσον η οικονομική και κοινωνική συμπεριφορά του νοικοκυριού μπορεί να ειπωθεί ως σειρά στρατηγικών συντήρησης και επιβίωσης, μία από τις οποίες μπορεί να είναι και η μετανάστευση για ένα ή περισσότερα μέλη του. Έτσι παρόλο που άτομα μόνο μπορεί να μεταναστεύουν, η απόφαση δεν είναι ατομική αλλά συλλογική.

1.4. Τα αίτια της μετανάστευσης

Η μετανάστευση, αν και πολύ παλιό φαινόμενο, πήρε στον 20ο αιώνα ιδιαίτερη σημασία, καθώς άλλαξε το «status» του ευρωκεντρικού μοντέλου, βασισμένο στο λίγο ως πολύ σε ένα ομοιογενές εθνικό κράτος.

Ο Ravenstein²⁰ ήταν από τους πρώτους που επιχειρήσαν να ερμηνεύσουν την μετανάστευση διατυπώνοντας κάποιες αρχές οι οποίες αφορούσαν προβλήματα υπερπληθυσμού, δυσμενές νομικό πλαίσιο, υψηλή φορολογία και αρνητικό κοινωνικό περιβάλλον και θέτοντας ως κυρίαρχο κίνητρο τη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης και του βιοτικού επιπέδου.

Τα σπουδαιότερα από αυτά τα μεταναστευτικά ρεύματα και οι συνακόλουθες αιτίες τους μπορούν μόνο αδρά να αναφερθούν εδώ. Σχηματικά αναφέρεται η διάκριση σε μετανάστευση από ανατολή σε δύση και από νότο σε βορρά. Υπάρχουν επίσης και οι ενδοευρωπαϊκές/ενδοκοινοτικές μετακινήσεις. Στην πρώτη περίπτωση εντάσσεται το κύμα που προήλθε από την αποαποικιοποίηση,

²⁰ Ravenstein E.,(1889), «The laws of migration, *Journal of the Royal Statistical Society*», p.p. 52, 241

αλλά και αυτό που οφείλεται σε πολιτικές διώξεις και, πιο πρόσφατα, στην καθεστωτική αλλαγή των ανατολικοευρωπαϊκών χωρών. Τα αίτια των εν λόγω μετακινήσεων είναι οικονομικά (οικονομική μετανάστευση), πολιτικά (π.χ. διώξεις αυταρχικών καθεστώτων) και πολιτιστικά. Στην δεύτερη περίπτωση («νότου-βορρά») τα αίτια είναι κυρίως οικονομικά (π.χ. η ανεργία, η φτώχεια και η πείνα της Αφρικανικής ηπείρου) ενώ στην Τρίτη περίπτωση, ισχύουν οι ίδιες αιτίες, τουλάχιστον πριν την δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Συνοψίζοντας, θα μπορούσαμε, να πούμε ότι η βασικότερη αιτία της μετανάστευσης πρέπει να αναζητηθεί στην διαφορά οικονομικής, πολιτικής (δημοκρατικής) και πολιτιστικής ανάπτυξης ανάμεσα στις Ευρωπαϊκές μητροπόλεις και στις χώρες της «περιφέρειας» σ' ένα αιώνα που χαρακτηρίστηκε από συνεχή διεθνοποίηση, τεχνολογικό εκσυγχρονισμό και διάδοση ιδεολογιών χειραφέτησης με αποτέλεσμα τις πολλαπλές κινητοποιήσεις των πληθυσμών.

Οι παράγοντες που επηρεάζουν την μετανάστευση και γενικότερα ωθούν τους πολίτες να μεταναστεύουν σχετίζονται τόσο με ευρύτερους οικονομικο-κοινωνικούς παράγοντες, όσο και με παράγοντες που σχετίζονται με το προφίλ της περιοχής και με τα προσωπικά χαρακτηριστικά των ατόμων που μετακινούνται. Για παράδειγμα οι εισοδηματικές διαφορές μεταξύ χώρας - προορισμού και χώρας προέλευσης επηρεάζουν θετικά τη μετανάστευση. Όσο αυξάνεται η διαφορά ανάμεσα στους μισθούς στη χώρα - προορισμού και στη χώρα προέλευσης, τόσο αυξάνεται η μετανάστευση. Η γεωγραφική απόσταση ανάμεσα στη χώρα προορισμού και στη χώρα προέλευσης επηρεάζει εξίσου τη μετανάστευση. Όσο μειώνεται αυτή η απόσταση, αυξάνονται οι πιθανότητες των ατόμων για μετανάστευση. Σύμφωνα με τον Schwarz²¹ υπάρχει μία αρνητική σχέση ανάμεσα στην απόσταση και στην πιθανότητα ενός ατόμου να μεταναστεύσει.

²¹ Schwarz A., (1973), «*Interpreting the Effect of Distance on Migration, Journal of Political Economy*», p. 1.153-1.169

Εκτός όμως από τη διαφορά των μισθών⁴ ως σημαντικό παράγοντα της μετανάστευσης, ο Stiglitz²² πρόσθεσε και τον παράγοντα «χρόνος αναζήτησης εργασίας». Όσο επιμηκύνεται ο χρόνος αναζήτησης εργασίας στην χώρα προορισμού, τόσο μειώνεται η πιθανότητα για μετανάστευση.

Σύμφωνα με τον Borjas²³ τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των ατόμων επηρεάζουν τη μετανάστευση. Για παράδειγμα η μετανάστευση είναι περισσότερο διαδομένη στους νέους και στους πιο μορφωμένους.

Το άνοιγμα των οικονομιών και γενικότερα ο διεθνής ανταγωνισμός μπορεί να επηρεάσει τη μετανάστευση. Κατά κανόνα η μετανάστευση διευκολύνεται στα πλαίσια ενός περισσότερο ανοικτού διεθνούς συστήματος, στο βαθμό που οι πλουσιότερες χώρες μπορούν να αναζητούν εξειδικευμένη εργασία από τις φτωχότερες χώρες. Βέβαια η διεθνοποίηση της οικονομίας προσδιορίζει σε σημαντικό βαθμό και την παραγωγική διάρθρωση των οικονομιών και ως εκ τούτου και το ύψος και το είδος της μετανάστευσης.

Σαν αποτέλεσμα αυτών των παραγόντων οι πιο ανεπτυγμένες χώρες της Ευρώπης, ιδίως αυτές του «πλούσιου Βορρά», απέκτησαν, ιδίως μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, αξιοσημείωτες μεταναστευτικές μειονότητες, που έφταναν μέχρι και το 10% του εθνικού πληθυσμού. Γερμανία, Βρετανία, Ολλανδία, Βέλγιο, Γαλλία, ήταν από τις πρώτες ευρωπαϊκές χώρες που έγιναν «χώρες υποδοχής».

Πάντως το άνοιγμα στους «ξένους», που οφειλόταν στις διεθνείς ανακατατάξεις, δεν θα υλοποιείτο, αν οι χώρες αυτές δεν είχαν τη σχετική βούληση, υπαγορευμένη, τις περισσότερες φορές, από οικονομικές σκοπιμότητες (π.χ. στην φάση της ανασυγκρότησης των κατεστραμμένων από τον πόλεμο οικονομιών, οπότε υπήρχε. Το βασικό μοντέλο μετανάστευσης στηριζόμενο στη διαφορά των μισθών ανάμεσα στη χώρα προέλευσης και στη χώρα προορισμού αναπτύχθηκε

²² Stiglitz E., (1974), «Alternative theories of wage determination and unemployment in LDCs : the labor turnover model», *Quarterly Journal of Economics*, vol. 88(2)

²³ Borjas J., (1996), «Labor Economics», Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα

από τους Harris, Todaro²⁴ η ανάγκη για φτηνή εργατική δύναμη, ή οφειλόμενη υποχρέωση, που πρέπει να αναζητηθεί στο αποικιοκρατικό παρελθόν ή και στο δημοκρατικό παρόν. Αξιοσημείωτες μεταναστευτικές μειονότητες απέκτησαν αργότερα και άλλες ευρωπαϊκές χώρες, ιδίως όταν αναπτύχθηκαν περισσότερο και ενσωματώθηκαν στη ζώνη της Ε.Ε. Έτσι, οι χώρες της νότιας Ευρώπης, που κάποτε ήταν «χώρες αποστολής», μετατράπηκαν σε «χώρες υποδοχής», συναντώντας με τη σειρά τους τις δυνάμεις και τους προβληματισμούς που αναφέρθηκαν παραπάνω.

Στην περίπτωση της Ελλάδας οι παράγοντες που επηρέασαν τη μετανάστευση προς αυτή τη χώρα είναι η γεωγραφική της θέση, η σχετική αντικειμενική αδυναμία αξιόπιστου ελέγχου των συνόρων, λόγω της μορφολογίας του εδάφους, το μεγάλο μέγεθος της παραοικονομίας, εκεί οι μετανάστες μπορούν να απασχοληθούν ευκολότερα και γρηγορότερα απ' ό,τι στην επίσημη οικονομία, και η δομή της ελληνικής οικονομίας που σημαντικό μέρος της οικονομικής δραστηριότητας στηρίζεται στην εργασία, δηλαδή είναι εντάσεως εργασίας.

1.5. Οι τύποι της μετανάστευσης

Ο χαρακτηρισμός της διεθνούς μετανάστευσης, άτομα που μετακινούνται σ' ένα άλλο κράτος από αυτό της συνήθους κατοικίας τους, καθορίζεται κυρίως από δυο χαρακτηριστικά, που βρίσκουν ικανοποιητική εφαρμογή και στην περίπτωση της Ελλάδας, το αίτιο μετακίνησης σε άλλη χώρα (π.χ. εργασία, συνένωση οικογένειας κ.ά.) και τη διάρκεια παραμονής στη χώρα υποδοχής²⁵. Τα δυο αυτά στοιχεία δημιουργούν ορισμένες κατηγορίες μεταναστών (π.χ. πρόσφυγες,

²⁴ Harris R., Todaro P., (1970), «Migration, unemployment and development : a two sector analysis», *American Economic Review*, vol.60

²⁵ Kupiszewska D., Nowok B., (2005), «Comparability of statistics on international migration flows in the European Union», *CEFMR Working Paper 7/2005*

οικονομικοί μετανάστες κ.ά.), οι οποίες διαφοροποιούνται, λόγω των διαφορετικών κοινωνικών, πολιτικών και οικονομικών συνθηκών που επικρατούν σε κάθε χώρα. Η διαφοροποίηση των στοιχείων που προσδιορίζουν κάθε κατηγορία μεταναστών έχει άμεσο αρνητικό αποτέλεσμα όσον αφορά τη συγκρισιμότητα των στατιστικών δεδομένων και περιορίζει σημαντικά την επιδιωκόμενη εναρμόνιση. Γίνεται γενικά αποδεκτό ότι η διακρίβωση του αιτίου μετακίνησης κρίνεται από τη χώρα υποδοχής και η διάρκεια παραμονής πρέπει να υπερβαίνει το ένα έτος, πχ. για Ολλανδούς, Ιρλανδούς, Βρετανούς. Σύμφωνα με τα δύο κριτήρια οι βασικές κατηγορίες μετανάστευσης είναι:

1. Η προσωρινή μετανάστευση για εργασία, στην οποία συμπεριλαμβάνονται οι εργαζόμενοι που μετανάστευσαν για λόγους εργασίας και σκοπεύουν να επιστρέψουν στη χώρα καταγωγής τους, αλλά και οι εποχιακοί εργάτες²⁶ για διάστημα συνήθως μεταξύ 3 και 12 μηνών.
2. Η προσωρινή μετανάστευση για εκπαιδευτικούς λόγους, στην οποία συμπεριλαμβάνονται κυρίως φοιτητές.
3. Η προσωρινή παροχή προστασίας στους αιτούντες άσυλο και στους πρόσφυγες, των οποίων η μετανάστευση είναι επιβεβλημένη για ανθρωπιστικούς λόγους.
4. Η μόνιμη μετανάστευση, η οποία είναι η εξέλιξη της προσωρινής μετανάστευσης και περιλαμβάνει επίσης τις περιπτώσεις επανένωσης οικογενειών και επαναπατριsmού για διάστημα μεγαλύτερο των 12 μηνών²⁷.

Οι παραπάνω κατηγορίες χωρίζονται σε επιμέρους υποκατηγορίες, φτάνοντας - σύμφωνα με τον Parker - στις είκοσι δύο κατηγορίες μετανάστευσης²⁸. Ο μεγάλος

²⁶ Σύμφωνα με τον Salt (2000), στην κατηγορία της προσωρινής μετανάστευσης μπορούν να συμπεριληφθούν οι τουρίστες και όσοι ταξιδεύουν για επαγγελματικούς λόγους, διότι συντελούν στη δημιουργία ενός παγκόσμιου δικτύου μετακίνησης, το οποίο διευκολύνει σημαντικά τη μεταναστευτική ροή.

²⁷ Salt J., (2000), «Current trends in international migration in Europe», Council of Europe, CDMG 31, Strasbourg, pp. 3-4.

²⁸ Parker J., (2005), «International migration data collection», Global Commission on International Migration(GCIM: www.gcim.org), New York, pp. 2.

αριθμός διαφορετικών τύπων μετανάστευσης και η ευκολία, με την οποία κάποιος μετανάστης μπορεί να μετακινηθεί από κατηγορία σε κατηγορία, μας επιτρέπει να συμπεράνουμε ότι το φαινόμενο της μετανάστευσης έχει μια ιδιαίτερη δυναμική και περιλαμβάνει διαφορετικούς τύπους ανθρώπων και κινήτρων, διαφορετικούς ρόλους και μεθόδους ένταξης στις κοινωνίες υποδοχής, αλλά και ότι επηρεάζεται από διαφορετικούς φορείς και θεσμούς²⁹.

Εκτός από την ασυμβατότητα της μεταναστευτικής ορολογίας μεταξύ των χωρών, ένα ακόμα αίτιο που δυσκολεύει την εκτίμηση του μεγέθους των μεταναστών και των μεταναστευτικών ροών σε κάθε χώρα είναι η παράνομη μετανάστευση³⁰. Οι αρχές κάθε χώρας αντιμετωπίζουν σημαντικό πρόβλημα εντοπισμού και καταγραφής των μεταναστών που διαμένουν παράνομα στη χώρα, με αποτέλεσμα τα στατιστικά δεδομένα που συγκεντρώνονται από τους αρμόδιους φορείς να μην ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα, γεγονός που με τη σειρά του δημιουργεί προβλήματα συγκρισιμότητας των στατιστικών δεδομένων της μετανάστευσης. Σύμφωνα με την UNHCR (Υπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους πρόσφυγες), ως παράνομος ή μη κανονικός μετανάστης (irregular migrant) χαρακτηρίζεται το άτομο, το οποίο εισήλθε και διαμένει στη χώρα χωρίς να διαθέτει τα νόμιμα έγγραφα μετανάστευσης (undocumented arrivals)³¹. Τα ποσοτικά δεδομένα που αφορούν τους παράνομους μετανάστες αποτελούν εκτιμήσεις των Αστυνομικών Αρχών κάθε χώρας, οι οποίες βασίζονται κυρίως σε συλλήψεις και απελάσεις μεταναστών και συνήθως υπολείπονται σημαντικά των πραγματικών μεγεθών παράνομης μετανάστευσης. Η απόκλιση μεταξύ των εκτιμήσεων και της πραγματικής κατάστασης οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην

²⁹ Salt J., (2000), «Current trends in international migration in Europe», Council of Europe, CDMG 31, Strasbourg, pp.-4.

³⁰ Η παράνομη μετανάστευση συνδέεται άμεσα με την παράνομη εργασία (ανασφάλιστη εργασία) και με τη γυναικεία εργασία. Σύμφωνα με τον Salt (Salt J. 2000), γυναίκες, οι οποίες εργάζονται σε παράνομες εργασίες και σε εργασίες παροχής υπηρεσιών, κρύβονται από τους εργοδότες τους σε ιδιωτικά καταλύματα, με αποτέλεσμα να είναι εξαιρετικά δύσκολος ο εντοπισμός και η καταγραφή τους.

³¹ Parker J., (2005), «International migration data collection», Global Commission on International Migration (GCIM: www.gcim.org), New York, pp. 8-9.

απροθυμία των κυβερνήσεων των περισσότερων χωρών να εντοπίσουν, να προσδιορίσουν ως παράνομους και να απελάσουν τους αλλοδαπούς που δεν μπορούν νόμιμα να διαμένουν στη χώρα υποδοχής³². Η αδυναμία αυτή των κυβερνήσεων να αντιμετωπίσουν το συγκεκριμένο πρόβλημα και συχνά η άρνηση παραδοχής του προβλήματος μεταφράζεται σε εκτιμήσεις που υπολείπονται της πραγματικής κατάστασης, οι οποίες με τη σειρά τους επιφέρουν δυσκολίες όσον αφορά τη συγκρισιμότητα και την ανάλυση των στατιστικών δεδομένων.

Στην περίπτωση της Ελλάδας, ο αριθμός των παράνομων μεταναστών αποτελεί ένα σημαντικό ποσοστό του συνόλου των μεταναστών που δραστηριοποιούνται στη χώρα. Η ελλιπής και δύσκολη φύλαξη των συνόρων της χώρας, λόγω της μεγάλης σε έκταση χερσαίας και θαλάσσιας συνοριακής γραμμής, αλλά και η αναποτελεσματική «εθνική» μεταναστευτική πολιτική (*jus sanguinis* πολιτική) επιτρέπουν να ευδοκιμήσει και να ενισχυθεί το φαινόμενο της παράνομης μετανάστευσης. Ο συνολικός αριθμός των μεταναστών στην Ελλάδα για το 2004 υπολογίζεται στο 1.100.000 - 1.200.000 ανθρώπους (10,3% επί του συνολικού πληθυσμού), από τους οποίους, σύμφωνα με συντηρητικούς υπολογισμούς των παράνομων μεταναστών, 200.000 άνθρωποι διαμένουν παράνομα στη χώρα³³.

³² Salt J., (2000), «Current trends in international migration in Europe», Council of Europe, CDMG 31, Strasbourg, pp.-5

³³ Baldwin-Edwards, M., (2004), «Albanian Emigration and the Greek Labour Market: Economic Symbiosis and Social Ambiguity», South-East Europe Review, Vol.1, p. 5.

1.6. Η χάραξη της μεταναστευτικής πολιτικής

1.6.1. Η διεθνής και Ευρωπαϊκή πρακτική και εμπειρία

Το 1957 στη Ρώμη, αμέσως μετά την ίδρυση της Ε.Ο.Κ., στην ατζέντα των θεμάτων που απασχολούν έντονα τις χώρες μέλη τίθεται και το ζήτημα της «ελεύθερης κυκλοφορίας των μισθωτών εργαζομένων». Ο όρος μετανάστευση δεν χρησιμοποιήθηκε μιας και εξαιτίας των κομμουνιστικών κρατών και της κλειστής μορφής του μέχρι τότε οι χώρες μιλούσαν για πολιτικό άσυλο και μόνο.

Η πετρελαϊκή κρίση και η κρίση του κράτους πρόνοιας καθώς και των μορφών απασχόλησης και εργασίας σε συνδυασμό με την αυξημένη ανεργία σε όλη τη δεκαετία του 1970, θα δημιουργήσουν εκρηκτικά προβλήματα σε περιοχές με, ήδη, εγκαταστημένους μεταναστευτικούς πληθυσμούς και θα οδηγήσουν στην σκλήρυνση της μεταναστευτικής πολιτικής.

Η Συνθήκη του Maastricht εισάγει η έννοια του τα ζητήματα ασύλου και μετανάστευσης οδηγώντας στη Συνθήκη του Άμστερνταμ (1997 μέσω της οποίας γίνεται οργανωμένη αντιμετώπιση του μεταναστευτικού ρεύματος με την κοινοτικοποίηση θεμάτων πολιτικού ασύλου, θεωρήσεις αδειών κτλ σηματοδοτώντας συγχρόνως και το πέρασμα από την οικονομική στην πολιτική ένωση των χωρών μελών της Ε.Ε.³⁴

Το 1999 στο Tampere της Φιλανδίας η Ε.Ε υιοθετεί ορισμένες βασικές αρχές σε σχέση με την μετανάστευση και τη δημιουργία κι ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας με τις χώρες προέλευσης του μεταναστευτικού δυναμικού.

Τον Νοέμβριο του 2001 η Επιτροπή παρουσίασε την Ανακοίνωση «για μία Κοινή Πολιτική για την Παράνομη Μετανάστευση», η οποία αποτέλεσε και τη βάση για το Πρόγραμμα Δράσης που υιοθετήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του

³⁴ Μούση Ν., (2001), «Ευρωπαϊκή ένωση - Δίκαιο - Οικονομία-Πολιτική», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα

Laaken το 2001. Η Ανακοίνωση στο πρώτο μέρος εντοπίζει το όλο πρόβλημα στις χώρες προέλευσης και προσπαθεί να τονίσει τη σημασία της ευρύτερης δομικής ανάπτυξης αυτών των χωρών (πολιτική ειρήνης, οικονομική ανάπτυξη, πολιτική σταθερότητας και ανθρωπίνων δικαιωμάτων). Στο δεύτερο μέρος προχωρά σε ένα σύνολο εξειδικευμένων θεμάτων. Έτσι στο ζήτημα της πολιτικής θεωρήσεων αφενός δίνεται έμφαση στη βελτίωση της ασφάλειας των θεωρήσεων (με την καθιέρωση θεώρησης ενιαίου τύπου), αφετέρου προτείνεται η βελτίωση των διοικητικών δομών των σχετικών με τις θεωρήσεις αυτές. Τέλος, προτείνονται οι αναγκαίες αλλαγές στις νομοθεσίες των κρατών - μελών για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση της «παράνομης διακίνησης» (smuggling) και «εμπορίας» (trafficking) ανθρώπων σε συνάρτησης με πιο συνεκτικές πολιτικές επανεισδοχής και επιστροφής των λαθρομεταναστών³⁵.

Για την πιο περισσότερο αποτελεσματική αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης η Επιτροπή προέβη σε Πρόταση προς το Συμβούλιο για τη χορήγησης περιορισμένης διάρκειας άδειας παραμονής στα θύματα των δικτύων της λαθρομετανάστευσης (trafficking in human beings), τα οποία αποφασίζουν να συνεργαστούν με τις δημόσιες αρχές.

Η στροφή είναι σαφής στην αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης ανάμεσα στο Συμβούλιο του Tampere και στο τελευταίο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Σεβίλλης. Η έμφαση μεταβαίνει από την προώθηση της συνεργασίας με τις χώρες προέλευσης και την ενίσχυση αυτών προς την ολοένα και περισσότερο εκφραζόμενη ανάγκη λήψης άμεσων μέτρων για τη φύλαξη των συνόρων και τον επανακαθορισμό της στάσης της Ε.Ε. απέναντι σε τρίτες χώρες που δεν καταβάλλουν προσπάθειες για τον περιορισμό του φαινομένου.

Παρ' όλες τις σημαντικές προσπάθειες, από πλευράς Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλων διεθνών οργανισμών, για μία ενιαία αντιμετώπιση του φαινομένου της μετανάστευσης, αυτές οι προσπάθειες προσκρούουν στις εξουσίες των εθνικών

³⁵ Πρόγραμμα NICE της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, «Είσοδος στον Ενιαίο Ευρωπαϊκό Χώρο: Παράνομη Μετανάστευση και Άσυλο»

κρατών και έχουν το μειονέκτημα να είναι απομακρυσμένες από την τοπική κοινωνία ³⁶.

Το τρομοκρατικό χτύπημα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001 και η ταυτόχρονη έξαρση του ισλαμικού φονταμεταλισμού, δημιουργεί ένα έντονο ανασφάλειας στις δυτικές κοινωνίες αισθάνονται μπροστά στην πραγματικότητα της παράνομης μετανάστευσης.

Οι μεταναστευτικές ροές αντιμετωπίζονται ολοένα και περισσότερο σαν δυνητικοί παράγοντες τροφοδοσίας «τρομοκρατικών» πυρήνων εντός της ίδιας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ζητήματα αποσταθεροποίησης του κοινωνικού ιστού, απειλής του «κράτους πρόνοιας», ανεργίας, διατάραξης της κοινωνικής συνοχής συσχετίζονται με την αυξημένη παράνομη μετανάστευση και πολλές φορές «μεταφράζονται» σε πολιτικό επίπεδο μέσα από την ενίσχυση ξενοφοβικών και ρατσιστικών κομμάτων.

1.6.2. Η Ελληνική πραγματικότητα

Οι αλλαγές που επέφεραν οι σύγχρονες κοινωνικοπολιτικές συνθήκες και η μετατροπή της Ελλάδας σε χώρα υποδοχής προσφύγων δημιούργησαν νέα προβλήματα τα οποία άλλες χώρες (π.χ. Γερμανία, Αμερική, Αυστραλία) αντιμετώπισαν σε μεγάλο μήκος χρόνου είτε με νομιμοποίησή τους είτε με μέτρα καταστολής.

Επιπροσθέτως η πίεση των αναγκών της προσαρμογής της οικονομίας στα κριτήρια της ΟΝΕ δυσκόλεψε αυτήν την κατάσταση. Η διογκούμενη ανεργία, οι διαρθρωτικές αλλαγές στην δομή της οικονομίας, το κύμα των παλιννοστούντων ομογενών και άλλα ζητήματα που χαρακτήρισαν έντονα την δεκαετία του 1990

³⁶ Μπάγκας Χ., Παπαδοπούλου Δ., (2006), «Μετανάστευση και ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία», Επιστημονική Εταιρεία Κοινωνικής Πολιτικής, Εκδόσεις Gutenberg, σελ. 115, Αθήνα

αποτελέσαν τη συγκυρία μέσα στην οποία έπρεπε να διευθετηθεί το μεταναστευτικό ζήτημα.

Απαραίτητες δομές και προϋποθέσεις για την ομαλή ένταξη κι αφομοίωση στην ουσία δεν υπήρχαν. Ούτε καν αντίστοιχες πολιτικές που θα μπορούσαν να ρυθμίσουν ζητήματα που την τελευταία δεκαετία παρουσιάστηκαν πολύ έντονα όπως η διεκδίκηση ατομικών, κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων, η ανάγκη για οικογενειακή συνένωση, το ζήτημα του κοινωνικού αποκλεισμού και η ένταξη στο κοινωνικό σύνολο. Οι πρώτες προσπάθειες στον τομέα της μεταναστευτικής πολιτικής στη παρελθούσα δεκαετία είχαν τον χαρακτήρα δειλών μάλλον βημάτων στην κατεύθυνση του περιορισμού της παράνομης - κατά βάση - μετανάστευσης. Ωστόσο, η ασταθής πολιτική κατάσταση στα βόρεια σύνορά μας δημιούργησε ένα ανεξέλεγκτο ρεύμα μεταναστών στη χώρα μας που διευκολύνθηκε από την ύπαρξη παρασικονομίας στην Ελλάδα. Η ύπαρξη μεγάλου αριθμού μεταναστών αναδείχθηκε σε σημαντικό πολιτικό θέμα επειδή συνέτρεξαν κατά την παρελθούσα δεκαετία και μία σειρά από παράγοντες όπως η αυξημένη ανεργία, η μαζικότητα στα μεγάλα αστικά κέντρα, το αίσθημα οικονομικής και προσωπικής ανασφάλειας, η κατά καιρούς ένταση πολλών εθνικών θεμάτων και οι εν γένει σημαντικές ανακατατάξεις και αναστατώσεις του κοινωνικού ιστού.

Η πρώτη απόπειρα πάντως μίας κάποιας ρύθμισης σε σχέση με τους «ξένους» τοποθετείται στα 1929 όπου με τον αντίστοιχο νόμο ν.4310 της 6/16 Αυγούστου «περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι, αστυνομικού ελέγχου διαβατηρίων, απελάσεων και εκτοπίσεων» ρυθμίζονται τα πρώτα θέματα αλλοδαπών στην Ελλάδα και ο οποίος ίσχυσε για 60 περίπου χρόνια. Βάσει αυτού ρυθμίζονταν ορισμένες υποχρεώσεις των αλλοδαπών έναντι του κράτους καθώς και ορισμένα δικαιώματα.

Αντικαταστάθηκε το 1991 από το νόμο ν.1975/1991 «Είσοδος - έξοδος, παραμονή,

εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις». Σύμφωνα με τις διατάξεις αυτού του νόμου άδεια παραμονής χορηγούνταν μόνο στους αλλοδαπούς που είχαν συμβόλαιο εργασίας και άδεια μόνιμης παραμονής μόνο μετά από 15 χρόνια για τους υπηκόους εκτός Ε.Ε. Επίσης Θεσπίζει το μέτρο της επαναπροώθησης στη χώρα προέλευσης ή καταγωγής των αλλοδαπών, οι οποίοι παράνομα εισέρχονται ή εξέρχονται στο Ελληνικό έδαφος.

Το 1997 με δύο προεδρικά διατάγματα επιχειρείται η πρώτη απόπειρα νομιμοποίησης η οποία όμως δεν έτυχε των καλύτερων αποτελεσμάτων και επιπροσθέτως οδήγησε σε μαζικές απελάσεις. Τα προεδρικά διατάγματα Π.Δ. 358 και 359 διακρίνουν πλέον μόνο ανάμεσα σε νόμιμα και παράνομα εργαζόμενο αλλοδαπό εξισώνοντας τους μετανάστες με τους ημεδαπούς ως προς το μισθό και τις συνθήκες εργασίας.

Ο νέος νόμος 2910/2001 έχει τύχει έντονης κριτικής μιας και πολλοί είναι αυτοί που υποστηρίζουν ότι θα αυξήσει την παράνομη μετανάστευση λόγω της αδυναμίας εξασφάλισης υγειονομικής περίθαλψης, τη δυσκολία ανανέωσης εγγράφων και τη μικρή διάρκειά τους καθώς και λόγω της υπερβολικής επιβάρυνσης των μεταναστών για την απόκτηση των απαιτούμενων εγγράφων και δικαιολογητικών.

Τόσο τα κενά όσο και οι παραλείψεις αλλά και ο μεγάλος βαθμός «αναληψίας» της ελληνικής νομοθεσίας απέναντι στο ευαίσθητο ζήτημα των μεταναστών ενδεχομένως να οφείλεται³⁷:

1. Στην αδυναμία ενσωμάτωσης του συνόλου των μεταναστών στη νόμιμη πλευρά της οικονομίας και την έξοδό της από το καθεστώς παρανομίας και μαύρης εργασίας.
2. Στα «δάνεια» από ξένες νομοθεσίες τα οποία αποδείχθηκαν δυσλειτουργικά για την ελληνική πραγματικότητα.

³⁷ Κούρτοβιτς Ι., (2001), «Μετανάστες ανάμεσα στο δίκαιο και την νομιμότητα, στο συλλογικό έργο *Μετανάστευση στην Ελλάδα*», Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα

3. Η έλλειψη στρατηγικού σχεδιασμού και χάραξη μεταναστευτικής πολιτικής.

Μια απλούστευση των διαδικασιών και ενίσχυση του ρόλου της τοπικής αυτοδιοίκησης θα βοηθήσουν στην κατανόηση της μετανάστευσης και διαχείρισής της ως νέο κοινωνικό πλούτο και να συμβάλλει στην αναδιάρθρωση και εκλογίκευση των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας και της οικονομίας.

Η Ελλάδα βρίσκεται ανάμεσα στις χώρες - μέλη της Ε.Ε. όπου τα θέματα ένταξης των μεταναστών συγκεντρώνουν ολοένα και περισσότερο ενδιαφέρον και προσοχή. Αν και η εφαρμογή πολιτικών που στοχεύουν στην κοινωνική ένταξη των μεταναστών βρίσκεται ακόμα σε πρώιμα στάδια, αναπτύσσονται όλο και περισσότερες σχετικές πρωτοβουλίες και δραστηριότητες από ένα μεγάλο φάσμα φορέων. Αναγνωρίζεται ευρύτατα η μεγάλη ανάγκη για πολιτικές που θα διευκολύνουν την ένταξη των μεταναστών. Λόγω του περιορισμένου χρονικού βάθους της εμπλοκής της Ελλάδας με μεγάλων διαστάσεων εισροές μεταναστών, οι οποίες ξεκίνησαν μόλις από τις αρχές του 1990.

Ο νόμος 3386/2005 για την μετανάστευση έθεσε τα θεμέλια για μια στρατηγική αναφορά με τους μετανάστες που διαμένουν στη χώρα. Συγκεκριμένα προβλέπονταν η εφαρμογή ενός Ολοκληρωμένου Προγράμματος Δράσης, το οποίο τέθηκε σε εφαρμογή από το Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης σε συνεργασία με άλλα υπουργεία και φορείς της χώρας. Είχε ως κύριο σκοπό να διευκολύνει την και να προωθήσει την ένταξη των μεταναστών, αναγνωρίζοντας ταυτόχρονα τη διαφορετικότητα και την πολιτισμική τους ιδιαιτερότητα, επίσης διασφαλιζόνταν η ισότιμη συμμετοχή στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ζωή της χώρας³⁸.

³⁸ Καβοννίδη Ε., Πολύζου Α., Μαυρομάτης Γ., Κοτρώτσου Α., Γιαννίτσας Δ., Αλτσισόγλου Ν., Αβραμίδη Τ., (2006), «Πολιτικές ένταξης μεταναστών: Η ευρωπαϊκή εμπειρία», Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής, Αθήνα

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '90 η Ελλάδα γνώρισε τη μαζικότερη εισροή οικονομικών μεταναστών και προσφύγων στην ιστορία της. Η βασικότερη αιτία ήταν η κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και κυρίως στις γειτονικές βαλκανικές χώρες. Σύμφωνα με την Απογραφή του 2001, οι εγγεγραμμένοι αλλοδαποί στη χώρα χωρίς ελληνική υπηκοότητα ανέρχονται σε 762.191. Πρόσφατες εκτιμήσεις, οι οποίες περιλαμβάνουν και τους παράνομους μετανάστες, υπολογίζουν τους μετανάστες περίπου στο 1.100.000 - 1.200.000, οι οποίοι αποτελούν κατά προσέγγιση το 10 % του πληθυσμού και το 12% του εργατικού δυναμικού της χώρας.

Οι μέχρι σήμερα έρευνες, μελέτες και συζητήσεις που έχουν γίνει για την μετανάστευση, καταδεικνύουν το γεγονός ότι η είσοδος των μεταναστευτικών ρευμάτων συνδέεται έμμεσα ή άμεσα με το δομικό οικοδόμημα της χώρας μέσα από παράγοντες δημογραφικούς, οικονομικούς και ευρύτερα κοινωνικούς³⁹. Τα κοινά χαρακτηριστικά του μεταναστευτικού πληθυσμού στις περισσότερες χώρες υποδοχής, κυρίως της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έναντι του γηγενή πληθυσμού μπορούν να ταξινομηθούν ως προς:

1. Την παρόμοια ηλικιακή δομή η οποία είναι πιο νεανική από αυτή των γηγενών.
2. Οι νέοι ηλικίας από 20 μέχρι 49 ετών που ανήκουν στον παραγωγικό πληθυσμό είναι περισσότεροι αναλογικά στους μετανάστες από ότι στους γηγενείς.
3. Παρομοίως στην ίδια ηλικιακή ομάδα η αναλογία των απασχολούμενων έναντι όσων δεν απασχολούνται είναι μεγαλύτερη στους μετανάστες.
4. Η μετανάστευση αυξάνει τον ρυθμό μεγέθυνσης του εργατικού δυναμικού.

³⁹ Μπάγκαβος Χ., Παπαδοπούλου Δ., (2006), «Μετανάστευση και ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία», *Επιστημονική Εταιρεία Κοινωνικής Πολιτικής*, Εκδόσεις Gutenberg, σελ. 115, Αθήνα

5. Η απασχόληση των μεταναστών συγκεντρώνεται κυρίως στην μισθωτή ανειδίκευτη ή χαμηλής εξειδίκευσης εργασία.
6. Η συγκέντρωση σε ορισμένους κλάδους ή επαγγέλματα μεγάλου ποσοστού μεταναστών, συνδέεται αφ ενός μεν με τις χαμηλές αμοιβές σε αυτούς, αφ ετέρου δε με το γεγονός ότι αναλαμβάνουν εργασίες σε μεγαλύτερο βαθμό, για τις οποίες ο γηγενής πληθυσμός δεν δείχνει ενδιαφέρον, και σε μικρότερο βαθμό εργασίες οι οποίες διεκδικούνται και από τον γηγενή πληθυσμό.

1.7.1. Το προφίλ των μεταναστών στην Ελλάδα

Ο πληθυσμός των μεταναστών, σύμφωνα με τα στοιχεία της Ε.Σ.Υ.Ε., Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 2007 Β' τριμήνου, ανέρχεται περί τις 580.700 (άνδρες και γυναίκες), εκ των οποίων το 49,2% είναι γυναίκες. Η συμμετοχή τους στον συνολικό πληθυσμό της χώρας ανέρχεται στο 5,4%, ενώ είναι μεγαλύτερος στους άνδρες και μικρότερος στις γυναίκες (5,6% και 5,2% αντίστοιχα κατά φύλο)⁴⁰.

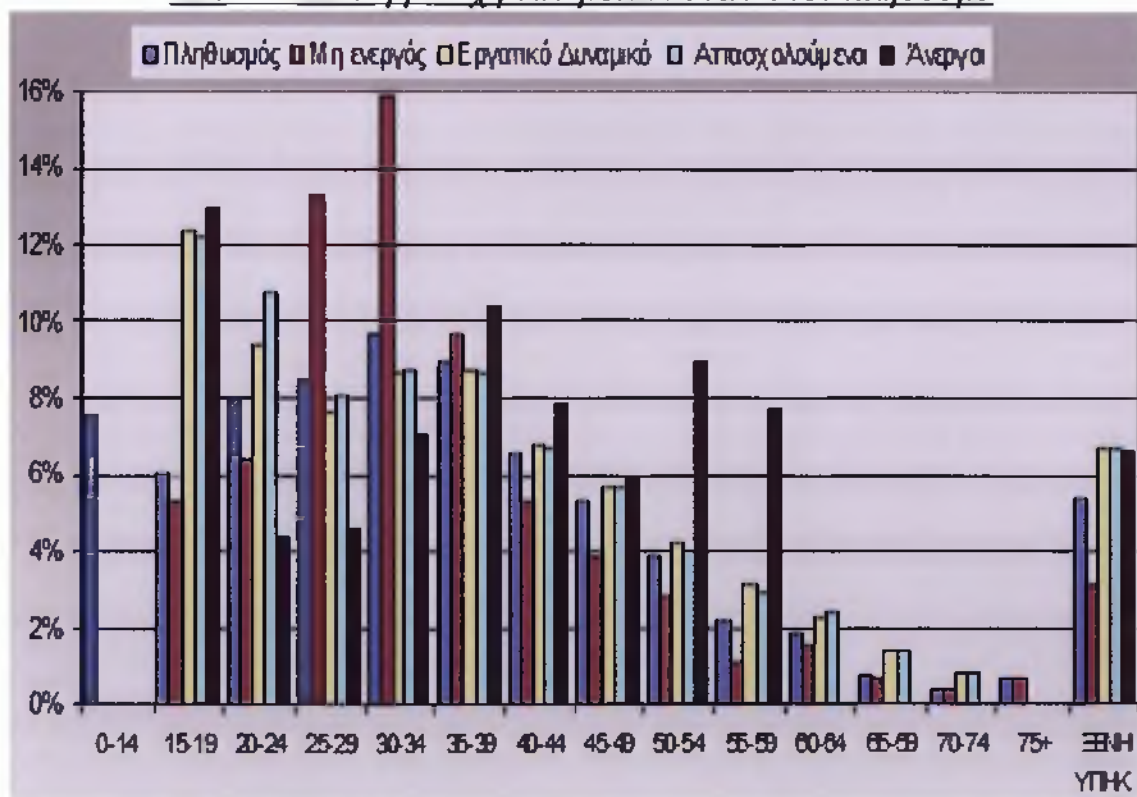
Εξετάζοντας την δομή του πληθυσμού των μεταναστών έχουμε τα παρακάτω: Ο παραγωγικός πληθυσμός αυτών (15-64 ετών) ανέρχεται στο 77,8% του συνολικού τους πληθυσμού και η συμμετοχή τους στον παραγωγικό πληθυσμό της χώρας είναι αυξημένη κατά μία ποσοστιαία μονάδα έναντι της συμμετοχής τους στον συνολικό πληθυσμό της χώρας (αντιστοιχεί στο 6,3% έναντι 5,4%). Ο νεανικός πληθυσμός (0-14 ετών) των μεταναστών αντιστοιχεί στο 20,2% του συνολικού πληθυσμού τους, η αναλογία του πληθυσμού άνω των 65 ετών ανέρχεται στο 2,0% αυτών ενώ πάνω από το ήμισυ του πληθυσμού τους είναι ηλικίας από 15 μέχρι 39 ετών (52,4%).

⁴⁰ Ε.Σ.Υ.Ε., (2007), Έρευνα Εργατικού Δυναμικού Β' τριμήνου

Στον ελληνικό πληθυσμό η δομή του πληθυσμού διαφέρει, καθώς στις παραγωγικές ηλικίες αντιστοιχούν στα 2/3 του συνολικού πληθυσμού (66,4%), ο νεανικός πληθυσμός αντιστοιχεί στο 14,1% του συνολικού πληθυσμού, το 1/5 περίπου των Ελλήνων έχει ηλικία πάνω από 65 ετών (19,5%), ενώ ο πληθυσμός όσων είναι μεταξύ 15 και 39 ετών δεν ξεπερνά το 1/3 του πληθυσμού (32,7%).

Η συμμετοχή τους στον πληθυσμό της χώρας αυξάνεται διαχρονικά (αυξήθηκε κατά 4,2 ποσοστιαίες μονάδες έναντι του 1993 και κατά 2,8 μονάδες έναντι του 1998), ενώ ο πληθυσμός τους στις ηλικιακές ομάδες μέχρι 49 ετών έχει μεγαλύτερη συμμετοχή από την αντίστοιχη μέση συμμετοχή αυτών, κυρίως κατά το τελευταίο έτος⁴¹.

Διάγραμμα 1
Ποσοστιαία συμμετοχή των μεταναστών στον πληθυσμό

Πηγή: Κρητικίδης, Γ., (2007)

⁴¹ Κρητικίδης, Γ. (2007), «Επεξεργασία Έρευνας Εργατικού Δυναμικού Β' τριμήνου», ΙΝΕ/ΓΣΕΕ – ΑΔΕΔΥ, Αθήνα

Αποτέλεσμα των παραπάνω αναλογιών είναι η συμμετοχή των μεταναστών στον συνολικό πληθυσμό να είναι αυξημένη στον νεανικό και παραγωγικό πληθυσμό έναντι του γεροντικού πληθυσμού (7,6%, 8,1% και 1,5% αντίστοιχα). Οι αντίστοιχες αναλογίες στην κατά φύλο εξέταση είναι μεγαλύτερες για τους άνδρες μετανάστες έναντι των γυναικών μεταναστριών.

Επίσης η μεγαλύτερη μερίδα των μεταναστών είναι έγγαμοι (52%), ενώ το 42% δηλώνει πως δεν έχει παντρευτεί. Στις κατηγορίες των διαζευγμένων και των χήρων τα ποσοστά συμμετοχής των μεταναστών είναι χαμηλά, 2% και 3% αντίστοιχα, καθώς και στις κατηγορίες των μεταναστών που βρίσκονται σε διάσταση κ.ά.⁴²

Ο αριθμός των ενηλίκων, με βάση τα παραπάνω στοιχεία, που έπρεπε να λάβει άδεια παραμονής στη χώρα ήταν 592.159 άτομα, ενώ, σύμφωνα με τα στοιχεία παροχής αδειών παραμονής 2003/04, τον Οκτώβριο του 2004 είχαν εκδοθεί περίπου 700.000 άδειες⁴³. Η διανομή αδειών παραμονής σε μεγαλύτερο αριθμό μεταναστών από αυτόν της Απογραφής του 2001 υποδηλώνει αύξηση του αριθμού νόμιμων μεταναστών που διαμένουν στη χώρα και ενδεχόμενη διαφοροποίηση της εθνολογικής σύστασης του μεταναστευτικού πληθυσμού

Ο συνολικός πληθυσμός των μεταναστών (ανδρών και γυναικών), σε σχέση με το 1998, αυξήθηκε περί τις 290.190 άτομα, αύξηση που εμφανίζεται σε όλες τις ηλικιακές ομάδες. Αντίθετα, ο ελληνικός πληθυσμός παρουσιάζει αύξηση συνολική μόλις κατά 80.780 άτομα καθώς μειώθηκε ο νεανικός πληθυσμός (0-14 ετών), οι νέοι από 15 μέχρι 29 ετών και ο πληθυσμός της ηλικιακής ομάδας των 60-64 ετών, ενώ αυξάνεται ο πληθυσμός των υπόλοιπων ηλικιών (30-59 ετών κατά 350.730 άτομα και κυρίως οι άνω των 70 ετών κατά 380.480 άτομα (πίνακας 2). Οι διαφορετικές μεταβολές που συντελέστηκαν στις ηλικιακές ομάδες σε Έλληνες

⁴² Καβουνίδης Τ., (2002), «Χαρακτηριστικά μεταναστών: Το Ελληνικό πρόγραμμα νομιμοποίησης του 1998», Εθνικό Παρατηρητήριο Απασχόλησης, Εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα

⁴³ Baldwin-Edwards M., (2004), «Albanian Emigration and the Greek Labour Market: Economic Symbiosis and Social Ambiguity», *South-East Europe Review*, Vol.1, p. 11.

και μετανάστες είχαν ως αποτέλεσμα την μείωση των Ελλήνων και την αύξηση των μεταναστών αντίστοιχα στον παραγωγικό πληθυσμό (15-64 ετών)⁴⁴.

Πίνακας 2
Οι μεταβολές Ελλήνων και μεταναστών 1998 - 2007

ΗΛΙΚΙΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ		ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ		ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ		ΑΝΕΡΓΟΙ	
	Ελληνική	Ξένη	Ελληνική	Ξένη	Ελληνική	Ξένη	Ελληνική	Ξένη
0-14	-218.489	51.837						
15-19	-190.501	15.498	-71.458	-3.058	-40.322	-2.310	-31.136	-748
20-24	-140.042	16.833	-162.544	7.472	-101.597	8.710	-60.947	- 1.238
25-29	-8.607	30.034	21.028	21.087	28.557	20.823	-7.528	264
30-34	-3.997	40.900	30.594	26.858	29.771	27.411	822	-554
35-39	57.136	42.017	85.952	36.343	83.321	33.542	2.631	2.801
40-44	80.459	29.309	99.091	26.859	99.219	25.652	-129	1.207
45-49	73.380	26.447	101.849	22.901	100.969	22.117	878	784
50-54	65.668	18.747	93.645	15.915	96.922	14.346	-3.277	1.570
55-59	78.083	8.103	76.304	7.222	72.181	6.361	4.123	861
60-64	-33.039	7.106	-21.024	2.982	-19.709	3.379	-1.315	-398
65-69	-59.752	1.842	-12.258	232	-11.866	332	-392	-101
70-74	134.299	-12	-1.372	43	-1.595	43	223	0
75+	246.182	1.470	47	-129	47	-129	0	0
ΣΥΝΟΛΟ	80.780	290.131	239.854	164.727	335.898	160.277	-96.047	4.448
15-64	-21.460	234.994	253.437	164.581	349.312	160.031	-95.878	4.549
15-29	-339.150	62.365	-212.974	25.501	-113.362	27.223	-99.611	- 1.722

Πηγή: Κρητικίδης Γ., (2007)

⁴⁴ Κρητικίδης Γ. (2007), «Επεξεργασία Έρευνας Εργατικού Δυναμικού Β' τριμήνου», ΙΝΕ/ΓΣΕΕ - ΑΔΕΔΥ, Αθήνα

Όσον αφορά τις μεταβολές που επήλθαν στο εργατικό δυναμικό και την απασχόληση την εξεταζόμενη περίοδο, διαπιστώνουμε ότι στους μεν μετανάστες αυξάνονται όλες οι ηλικιακές ομάδες με εξαίρεση αυτή των 15-19 ετών, στους Έλληνες αυξάνονται μόνο οι ηλικιακές ομάδες που βρίσκονται μεταξύ 25 και 59 ετών και μειώνονται οι υπόλοιπες ηλικιακές ομάδες (15-24 ετών και άνω των 60 ετών).

Ο παραγωγικός πληθυσμός 15-64 ετών τόσο των μεταναστών όσο και των Ελλήνων, στο εργατικό δυναμικό και στους απασχολούμενους αυξάνεται, ενώ οι μετανάστες συμμετέχουν σε ποσοστό 39,4% και 31,4% αντίστοιχα ανά κατηγορία στην συνολική αύξηση του παραγωγικού πληθυσμού. Στις ηλικίες μεταξύ 25 και 59 ετών όπου αυξήθηκε ο πληθυσμός των Ελλήνων στο εργατικό δυναμικό και την απασχόληση, η συμμετοχή των μεταναστών μειώνεται στο 22,7% περίπου της συνολικής αύξησης και για τις δύο κατηγορίες. Η συμμετοχή των μεταναστών στις μεταβολές είναι εντονότερη, μεγαλύτερη του μέσου, στις ηλικιακές ομάδες από 25 μέχρι 34 ετών.

Στην μεταβολή των ανέργων σε σχέση με το 1998, οι άνεργοι Έλληνες μειώνονται και αυξάνεται ο αριθμός των ανέργων μεταναστών, ενώ η μείωση των Ελλήνων ανέργων οφείλεται κυρίως στις ηλικίες των νέων 15-29 ετών.

Πάνω από το ήμισυ των μεταναστών, σύμφωνα με την Ε.Σ.Υ.Ε., έχουν αλβανική υπηκοότητα καθώς αναλογούν περί τους 6 στους 10 μετανάστες σε όλες σχεδόν τις κατηγορίες του πληθυσμού (πίνακας 3).

Δεύτερη μεγάλη κατηγορία μεταναστών αποτελούν όσοι προέρχονται από Βουλγαρία, Ρουμανία, Πολωνία, Γεωργία, Ρωσία και Ουκρανία οι οποίοι αν και αποτελούν το 1/5 του πληθυσμού των μεταναστών, στις κατηγορίες του εργατικού δυναμικού αναλογούν στο 1/4 αυτών.

Τέλος, περί το 3% των μεταναστών συγκεντρώνουν οι προερχόμενοι από Πακιστάν και Κύπρο⁴⁵.

⁴⁵ Κρητικίδης Γ. (2007), «Επεξεργασία Έρευνας Εργατικού Δυναμικού Β' τριμήνου», ΙΝΕ/ΓΣΕΕ - ΑΔΕΔΥ, Αθήνα

Πίνακας 3

Οι κυριότερες υπηκοότητες των μεταναστών κατά κατηγορία

	Πληθυσμός	Πληθυσμός 15 ετών & άνω	Εργατικό Δυναμικό	Απασχο- λούμενοι	Άνεργοι	Μη Ενεργοί	% Συμμετ. Εργ. Δυν./ Πληθυσμό 15 & άνω	% Άνεργίας
ΑΛΒΑΝΙΑ	352,78	262,408	186,76	172,597	14,159	75,652	71,20%	7,60%
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	26,593	24,995	20,72	19,002	1,722	4,271	82,90%	8,30%
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	22,982	20,354	15,93	14,844	1,086	4,424	78,30%	6,80%
ΠΟΛΩΝΙΑ	19,181	14,809	11,152	10,449	703	3,657	75,30%	6,30%
ΓΕΩΡΓΙΑ	18,728	16,337	12,645	10,665	1,97	3,702	77,30%	15,60%
ΡΩΣΙΑ	17,239	15,21	10,471	9,41	1,061	4,739	68,80%	10,10%
ΟΥΚΡΑΝΙΑ	15,142	13,521	10,461	9,613	848	3,06	77,40%	8,10%
ΠΑΚΙΣΤΑΝ	9,154	9,051	8,91	8,585	325	141	98,40%	3,60%
ΚΥΠΡΟΣ	9,137	9,137	1,819	1,046	763	7,328	19,80%	42,20%
ΑΡΜΕΝΙΑ	6,669	5,162	3,901	3,901	-	1,261	75,60%	-
ΜΕΓ. ΒΡΕΤΑΝΙΑ	6,513	6,073	2,884	2,884	-	3,189	47,50%	-
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	5,491	5,386	2,765	2,28	475	2,631	51,20%	17,20%
ΙΡΑΚ	4,921	4,41	3,459	2,566	883	961	78,20%	25,60%
ΣΥΡΙΑ	4,512	4,512	4,326	4,326	-	186	100%	-
ΙΝΔΙΑ	3,011	2,27	1,749	1,528	221	521	77,00%	12,60%
Η.Π.Α ΑΜΕΡΙΚΗΣ	2,612	2,326	1,171	1,171	-	1,155	50,30%	-
ΑΙΓΥΠΤΟΣ	2,538	2,537	2,011	2,011	-	526	79,30%	-
ΦΙΛΙΠΠΙΝΕΣ	2,488	2,488	2,412	2,412	-	76	96,90%	-
ΤΟΥΡΚΙΑ	1,978	1,753	1,298	786	512	455	74,00%	39,40%
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	815	815	671	671	-	144	82,30%	-
ΑΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ	48,226	40,084	25,179	23,42	1,759	14,905	62,40%	7,00%
ΣΥΝΟΛΟ	580,709	463,638	330,654	304,169	26,485	132,984	71,30%	8,00%
ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ (%)	5,4	5,04	6,72	6,73	6,65	3,1	-	-

Πηγή: Κρητικίδης, Γ., (2007)

Με βάση τον παραπάνω πίνακα διαπιστώνουμε ότι στις 12 από τις 20 υπηκοότητες ο πληθυσμός άνω των 15 ετών αναλογεί σε μεγάλο μέρος του συνολικού πληθυσμού, ενώ η συμμετοχή του εργατικού δυναμικού στον πληθυσμό πάνω από 15 ετών είναι επίσης μεγάλη.

Ιδιαίτερα οι μετανάστες οι οποίοι προέρχονται από τις χώρες, Κύπρο, Συρία, Αίγυπτο, Φιλιππίνες, Αυστραλία, Πακιστάν, Γερμανία, Βουλγαρία και Μεγάλη Βρετανία, ο πληθυσμός άνω των 15 ετών αναλογεί στο σύνολο σχεδόν του πληθυσμού τους που βρίσκεται στην χώρα μας. Το εργατικό δυναμικό των μεταναστών με τις εν λόγω υπηκοότητες συμμετέχει επίσης σε μεγάλο βαθμό στον πληθυσμό άνω των 15 ετών, με εξαίρεση τους προερχόμενους από την Κύπρο την Γερμανία και την Μεγάλη Βρετανία, όπου μεγάλο μέρος του πληθυσμού τους αναλογεί στον μη ενεργό πληθυσμό. Επίσης, ένα μικρό ποσοστό του μη ενεργού πληθυσμού (0,8%) που το αντιπροσωπεύουν 14 υπηκοότητες αποτελεί τον συνολικό πληθυσμό αυτών, δεν υπάρχουν δηλαδή σε αυτές άτομα που να είναι ενταγμένα στο εργατικό δυναμικό είτε ως απασχολούμενοι είτε ως άνεργοι.

Σε επτά υπηκοότητες μεταναστών δεν υπάρχουν άνεργοι, με αποτέλεσμα οι απασχολούμενοι σε αυτές να αποτελούν και το εργατικό δυναμικό. Στις εν λόγω χώρες συμπεριλαμβάνονται οι Φιλιππίνες, η Αίγυπτος, η Συρία και η Αρμενία από την κατηγορία των “πτωχών χωρών”, καθώς και οι Η.Π.Α., η Μεγάλη Βρετανία και η Αυστραλία από πλευράς των “πλούσιων” χωρών. Μεγάλα ποσοστά ανεργίας, όμως, συναντούμε στους μετανάστες οι οποίοι προέρχονται από την Κύπρο, την Τουρκία, το Ιράκ, την Γεωργία, την Γερμανία, την Ινδία και την Ρωσία, ενώ ο αριθμός των ανέργων που προέρχονται συνολικά από τις παραπάνω αυτές χώρες αναλογεί πάνω από το 1/5 των ανέργων μεταναστών (22,2%).

Οι γυναίκες μετανάστριες, αν και αποτελούν το ήμισυ του πληθυσμού των μεταναστών, λόγω του μικρού ποσοστού συμμετοχής τους στο εργατικό

δυναμικό και στην απασχόληση αναλογούν στο 80% περίπου του συνολικού μη ενεργού πληθυσμού (πίνακας 4)⁴⁶.

Πίνακας 4

Ποσοστιαία συμμετοχή των μεταναστριών στις κοριότερες υπηκοότητες του συνόλου των μεταναστών κατά κατηγορία πληθυσμού

Χώρα	Πληθυσμός 15 & άνω	Εργατικό Δυναμικό	Απασχόληση	Άνεργοι	Μη Ενεργοί
ΑΛΒΑΝΙΑ	44,1	30,3	27,2	67,4	78,3
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	68,2	65,2	65,3	63,7	83
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	51,4	41,9	37,7	100	85,7
ΠΟΛΩΝΙΑ	59,2	49,5	46,1	100	88,7
ΓΕΩΡΓΙΑ	62,4	59,5	58,5	65,3	72
ΡΩΣΙΑ	75,1	65,5	64,4	74,9	96,3
ΟΥΚΡΑΝΙΑ	73,4	66,3	67,2	57	97,4
ΠΑΚΙΣΤΑΝ	1,6	-	-	-	100
ΚΥΠΡΟΣ	61,5	79,2	92,6	60,8	57,1
ΑΡΜΕΝΙΑ	51,3	48,2	48,2	-	60,7
Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑ	66,3	62	62	-	70,2
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	65	52,8	43	100	77,8
ΙΡΑΚ	37,5	32,9	9,9	100	53,9
ΣΥΡΙΑ	4,1	-	-	-	100
ΙΝΔΙΑ	23	-	-	-	100
Η.Π.Α ΑΜΕΡΙΚΗ	79,8	67,1	67,1	-	92,7
ΑΙΓΥΠΤΟΣ	24,8	5,1	5,1	-	100
ΦΙΛΙΠΠΙΝΕΣ	78,5	77,8	77,8	-	100
ΤΟΥΡΚΙΑ	45,4	42,3	31,3	59,2	54,1
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	34,8	20,9	20,9	-	100
ΑΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ	58,5	44,2	42,5	67,1	82,7
ΣΥΝΟΛΟ	49,8	38	35,3	69,1	79

Πηγή: Κρητικίδης, Γ., (2007)

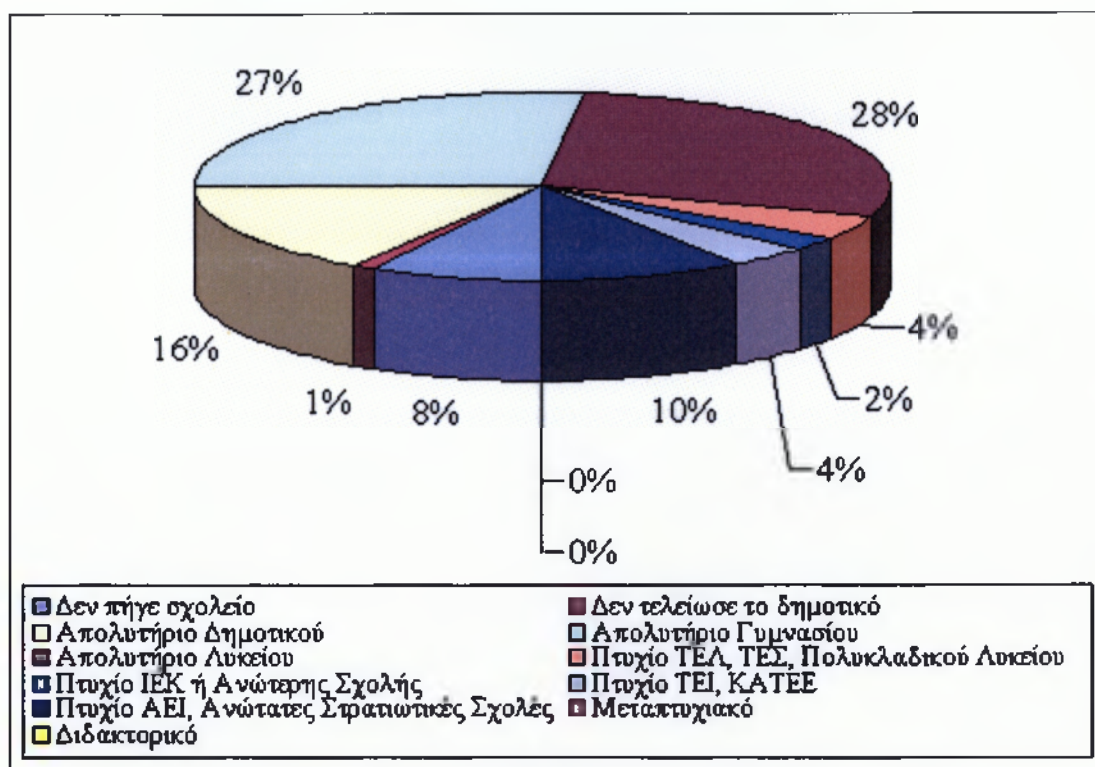
⁴⁶ Κρητικίδης Γ. (2007), «Επεξεργασία Έρευνας Εργατικού Δυναμικού Β' τριμήνου», ΙΝΕ/ΓΣΕΕ - ΑΔΕΔΥ, Αθήνα

Μικρότερα ποσοστά συμμετοχής των μεταναστριών συναντούμε στις υπηκοότητες από Τουρκία, Ιράκ, Κύπρο και Αρμενία ενώ αποτελούν το σύνολο ή σχεδόν το σύνολο του μη ενεργού πληθυσμού στις υπηκοότητες Ρωσία, Ουκρανία, Αμερικής, Αυστραλία, Φιλιππίνες, Αίγυπτο, Πακιστάν, Ινδία και Συρία.

Παρόλο που η συμμετοχή των μεταναστριών στην συνολική απασχόληση των μεταναστών αναλογεί στο 35,3% αυτών, σε ορισμένες υπηκοότητες η συμμετοχή των μεταναστριών είναι πολύ μεγάλη. Ειδικότερα, εννέα στους δέκα μετανάστες που εργάζονται και προέρχονται από την Κύπρο είναι γυναίκες, οκτώ στους δέκα μετανάστες προερχόμενοι από τις Φιλιππίνες είναι γυναίκες, πάνω από τα 2/3 των μεταναστών με υπηκοότητα Βουλγαρίας, Ουκρανίας, Ρωσίας και Αμερικής είναι γυναίκες, ενώ έξι στους δέκα μετανάστες από Γεωργία και Μεγάλη Βρετανία είναι επίσης γυναίκες. Δεν υπάρχουν μετανάστριες που να εργάζονται από το Πακιστάν την Ινδία και την Συρία, ενώ οι μετανάστριες από την Αίγυπτο και το Ιράκ αναλογούν στο 5% και στο 10% αντίστοιχα των μεταναστών που εργάζονται και προέρχονται από τις εν λόγω χώρες.

Στο Διάγραμμα 2 που ακολουθεί παρατίθενται τα ποσοστά των μεταναστών ανά εκπαιδευτικό επίπεδο και τα αντίστοιχα ποσοστά του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Η συμμετοχή των οικονομικών μεταναστών σε σχέση με το συνολικό πληθυσμό είναι μεγαλύτερη στις εκπαιδευτικές βαθμίδες των αποφοίτων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και γυμνασίου. Σημαντική σύγκλιση μεταξύ των μεταναστών και του συνολικού πληθυσμού παρατηρείται στα ποσοστά των ατόμων που δεν έχουν πάει σχολείο και στα ποσοστά των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Διάγραμμα 2
Επίπεδο μόρφωσης μεταναστών στην Ελλάδα

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 2004/05

Αντιθέτως, απόκλιση σημειώνεται στα ποσοστά των ατόμων που δεν αποφοίτησαν από το δημοτικό, καθώς και των αποφοίτων δημοτικού. Συγκεκριμένα, στις κατηγορίες των ατόμων που δεν τελείωσαν το δημοτικό και των αποφοίτων δημοτικού, οι μετανάστες υπολείπονται του συνολικού πληθυσμού 8,5% και 12,5% ποσοστιαίες μονάδες αντίστοιχα.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Γενικής Απογραφής του 2001, το μεγαλύτερο ποσοστό μεταναστευτικού πληθυσμού είναι συγκεντρωμένο στα δυο μεγάλα αστικά κέντρα (Πίνακας 5). Συγκεκριμένα, στην Αττική κατοικεί το 47% του μεταναστευτικού πληθυσμού και στο Νομό Θεσσαλονίκης διαμένει το 8,6%, ενώ σημαντικός αριθμός μεταναστών συγκεντρώνεται σε τουριστικές περιοχές, όπως

η Κρήτη (5,7%) και τα Δωδεκάνησα (2,3%), αλλά και σε αγροτικές περιοχές της Θεσσαλίας (4,5%). Συγκρίνοντας το μέγεθος του μεταναστευτικού πληθυσμού με το σύνολο του πληθυσμού σε κάθε Νομό, παρατηρούμε πως, εκτός του λεκανοπεδίου της Αττικής, στις περισσότερες τουριστικές περιοχές, όπως η Κρήτη (9%), τα Δωδεκάνησα (9,9%), οι Κυκλάδες (10,3%), η Χαλκιδική (8,4%), η Κεφαλονιά (9,5%) και η Ζάκυνθος (13,5%) το ποσοστό των μεταναστών επί του πληθυσμού της περιοχής είναι μεγαλύτερο του αντίστοιχου ποσοστού για το συνολικό πληθυσμό της χώρας (7%).

Αυτό εξηγείται από την κατάσταση στην αγορά εργασίας και κατ' επέκταση από το αναπτυξιακό δυναμικό της περιοχής. Προφανώς ο αγροτικός, ο κατασκευαστικός / οικοδομικός και ο τουριστικός τομέας οικονομικής δραστηριότητας προσφέρουν θέσεις απασχόλησης που καταλαμβάνονται από το αλλοδαπό εργατικό δυναμικό.

Πίνακας 5
Η κατανομή των μεταναστών ανά νομό

Νομός	Συνολικός πληθυσμός νομού	Πληθυσμός μεταναστών νομού	Ποσοστό μεταναστών στον συνολικό πληθυσμό του νομού	Ποσοστό μεταναστών του νομού στο συνολικό μεταναστευτικό πληθυσμό
Αθηνών	2.664.776	279.747	10,50%	35.0%
Θεσσαλονίκης	1.057.825	68.871	6,50%	8.6%
Αν. Αττικής	403.918	43.741	10,80%	5.4%
Πειραιώς	541.504	40.586	7,50%	5.0%
Αχαΐας	322.789	19.120	5,90%	2.3%
Δωδεκανήσου	190.071	18.798	9,90%	2.3%
Ηρακλείου	292.489	17.658	6%	2.2%
Λάρισας	279.305	14.213	5%	1.78%

Κορινθίας	154.624	14.157	9,10%	1,7%
Μεσσηνίας	176.876	14.048	7,90%	1,7%
Μαγνησίας	206.995	13.448	6,50%	1,68%
Φθιώτιδος	178.696	13.302	7,40%	1,6%
Χανίων	150.387	13.289	8,80%	1,6%
Βοιωτίας	131.085	13.003	9,90%	1,6%
Δυτ. Αττικής	151.612	12.658	8,40%	1,5%
Ηλείας	193.133	11.983	6,20%	1,5%
Ευβοίας	215.136	11.642	5,40%	1,4%
Κυκλάδων	112.615	11.567	10,30%	1,4%
Κέρκυρας	111.975	9.910	8,80%	1,2%
Αργολίδος	105.770	9.733	9,20%	1,2%
Καβάλας	145.054	8.985	6,10%	1,1%
Χαλκιδικής	104.894	8.876	8,40%	1,1%
Ιωαννίνων	170.239	8.598	5%	1,07%
Λακωνίας	99.637	8.516	8,50%	1,06%
Αιτωλοακαρνανίας	224.429	7.490	3,30%	0,9%
Ρεθύμνης	81.936	7.293	8,90%	0,9%
Λασιθίου	76.319	7.255	9,50%	0,9%
Πέλλας	145.723	6.743	4,60%	0,84%
Πηρείας	129.846	6.629	5,10%	0,83%
Λέσβου	109.013	5.627	5,10%	0,7%
Ζακύνθου	39.015	5.281	13,50%	0,6%
Ημαθίας	143.618	4.962	3,40%	0,6%
Σερρών	201.408	4.735	2,30%	0,6%
Αρκαδίας	102.035	4.122	4%	0,5%
Κεφαλληνίας	39.488	3.744	9,50%	0,4%
Κοζάνης	155.324	3.737	2,40%	0,46%
Πρεβέζης	59.356	3.544	5,90%	0,44%

Κιλκίς	89.056	3.473	3,90%	0.43%
Τρικάλων	138.047	3.385	2,40%	0.4%
Φωκίδος	48.284	3.092	6,40%	0.38%
Θεσπρωτίας	46.091	2.764	6%	0.34%
Δράμας	103.975	2.764	2,60%	0.34%
Καρδίτσας	129.501	2.736	2,10%	0.34%
Χίου	53.408	2.630	4,90%	0.32%
Φλωρίνης	54.768	2.432	4,40%	0.3%
Σάμου	43.595	2.289	5,20%	0.28%
Καστοριάς	53.483	2.285	4,20%	0.28%
Άρτας	78.134	2.161	2,80%	0.27%
Έβρου	149.354	2.141	1,40%	0.26%
Ξάνθης	101.856	1.886	1,80%	0.23%
Ροδόπης	110.828	1.716	1,50%	0.21%
Λευκάδος	22.506	1.589	7%	0.2%
Γρεβενών	37.964	1.047	2,70%	0.13%
Εορτανίας	32.053	658	2%	0.08%
Άγιο Όρος	2.262	434	19,10%	0.05%

Πηγή. Απογραφή 2001

Ακόνη με βάση τα στοιχεία της Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών (2004/05) το μέσο εισόδημα των νοικοκυριών των μεταναστών ανέρχεται στα 1538 ευρώ και είναι κατά 28% χαμηλότερο του αντίστοιχου των ελληνικών νοικοκυριών (2134 ευρώ). Τα 3/4 του εισοδήματος των νοικοκυριών των μεταναστών αποτελούνται από τους μισθούς και τα ημερομίσθια από την κύρια εργασία και σε ποσοστό 5,2% συμπληρώνονται από τα δώρα εορτών και αδειών της κύριας εργασίας. Σημαντικό μερίδιο καταλαμβάνουν τα έσοδα από επιχειρήσεις και από ελεύθερο επάγγελμα (6,1%), ενώ χαμηλή είναι η συμμετοχή στο συνολικό εισόδημα των εσόδων από συντάξεις (1,6%), από δεύτερη ή έκτακτη εργασία (1,6%) και από επιδόματα και αποζημιώσεις (1,5%).

Συγκρίνοντας το μέσο εισόδημα των νοικοκυριών των μεταναστών (1538 ευρώ) και των Ελλήνων (2134 €) υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση όσον αφορά τις πηγές του εισοδήματος. Το μεταναστευτικό εισόδημα αποτελείται σε σημαντικό βαθμό από τα έσοδα του μισθού από την κύρια εργασία (75%), ενώ η συγκεκριμένη κατηγορία συμμετέχει μόνο κατά 30% στο μέσο εισόδημα των ελληνικών νοικοκυριών. Η απόκλιση αυτή εν μέρει είναι αναμενόμενη, διότι ο κυριότερος εισοδηματικός πόρος του μεταναστευτικού εργατικού δυναμικού είναι η μισθωτή εργασία. Έτσι ο βασικότερος πόρος εισοδήματος των νοικοκυριών των μεταναστών είναι η μισθωτή εργασία, σε αντίθεση με τα ελληνικά νοικοκυριά, το εισόδημα των οποίων -εκτός από τη μισθωτή εργασία- εξαρτάται σημαντικά από τα έσοδα από άλλες επαγγελματικές και επιχειρηματικές δραστηριότητες, από ενοίκια και από συντάξεις. Το υψηλό μερίδιο του μισθού στο εισόδημα των νοικοκυριών των μεταναστών και το υψηλό μερίδιο των συντάξεων στο εισόδημα των ελληνικών νοικοκυριών ουσιαστικά ανταποκρίνεται στη διαφορετική ηλικιακή σύσταση των δυο πληθυσμών.

1.7.2. Οι μετανάστες στην Ελληνική αγορά εργασίας

Η απασχόληση των μεταναστών στην χώρα μας σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία της ΕΣΥΕ, ΕΕΔ 2007 Β' Τριμήνου, αναφέρεται κυρίως στην μισθωτή απασχόληση (89,2% έναντι 62,3% των Ελλήνων). Ως αυτοαπασχολούμενοι εργάζονται το 6,7% αυτών, ενώ το 2,2% είναι εργοδότες και 1,9% ανήκει στα συμβοηθούσα και μη αμειβόμενα μέλη. Το ποσοστό των προσωρινά απασχολούμενων μεταναστών ανέρχεται στο 16,5% των μισθωτών και είναι μεγαλύτερο κατά πέντε ποσοστιαίες μονάδες έναντι των Ελλήνων προσωρινά απασχολούμενων. Οι μισθωτοί αλλοδαποί αναλογούν στο 9,4% του συνόλου των μισθωτών και οι προσωρινά απασχολούμενοι στο 13,9% του αντίστοιχου συνόλου.

Με μορφή μερικής απασχόλησης εργάζεται το 7,9% των μεταναστών, ποσοστό μεγαλύτερο κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες έναντι αυτό των Ελλήνων.

Το μορφωτικό επίπεδο των απασχολούμενων μεταναστών εντοπίζεται σε όσους έχουν τελειώσει δευτεροβάθμια εκπαίδευση (61,3%), τριτοβάθμια εκπαίδευση έχει το 16,5%, πρωτοβάθμια εκπαίδευση έχει τελειώσει το 21,1% και δεν έχει πάει καθόλου σχολείο το 1,0% αυτών. Τα αντίστοιχα ποσοστά στους Έλληνες απασχολούμενους είναι 42,8%, 36,3%, 20,5% και 0,3%.

Η απασχόληση των μεταναστών συγκεντρώνεται κυρίως στις αστικές περιοχές της χώρας (οκτώ στους δέκα μετανάστες), ενώ στις ημιαστικές περιοχές αναλογεί μόλις ένας στους δέκα. Η συμμετοχή κατά αστικότητα ανέρχεται στο 82,3% για τις αστικές περιοχές, 11,2% για τις ημιαστικές και 6,5% στις αγροτικές περιοχές της χώρας.

Σε σχέση με την κατανομή της απασχόλησης κατά αστικότητα των Ελλήνων απασχολούμενων, διαπιστώνουμε ότι διαφοροποιείται έναντι των μεταναστών στις αστικές και τις αγροτικές περιοχές της χώρας. Ειδικότερα, δύο στους τρεις Έλληνες εργάζονται σε αστικές περιοχές, ένας στους πέντε σε αγροτικές περιοχές

και ένας στους δέκα σε ημιαστικές περιοχές της χώρας (66,3%, 20,2% και 13,5% αντίστοιχα).

Πάνω από τα 3/4 των απασχολούμενων μεταναστών εργάζονται σε 4 κλάδους της οικονομίας (Κατασκευές, Μεταποιητική Βιομηχανία -Βιοτεχνία, Ιδιωτικά νοικοκυριά και Ξενοδοχεία & Εστιατόρια), ενώ ένα 13,5% σε δύο ακόμη κλάδους (Γεωργίας κλπ και Εμπορίου) με αποτέλεσμα οι εννέα στους δέκα απασχολούμενους μετανάστες να εργάζονται στους παραπάνω έξη κλάδους (πίνακας 6).

Το 70% όσων απασχολούνται στον κλάδο των Ιδιωτικών νοικοκυριών είναι μετανάστες, στις Κατασκευές η συμμετοχή των μεταναστών υπερβαίνει το 1/4 όσων απασχολούνται στον εν λόγω κλάδο, ενώ αναλογεί ένας μετανάστης στους δέκα απασχολούμενους στους κλάδους των Ξενοδοχείων & Εστιατορίων και Βιομηχανίας - Βιοτεχνίας.

Πίνακας 6

Η απασχόληση των μεταναστών κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας

Κλάδοι Οικονομικής Δραστηριότητας	Απασχολούμενοι	Συμμετοχή στην απασχόληση της χώρας (%)	Ποσοστιαία κατανομή της απασχόλησης (%)
Α. Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα και δασοκομία	14.848	2,9	4,9
Β. Αλιεία	578	3,8	0,2
Γ. Ορυχεία και λατομεία	256	1,4	0,1
Δ. Μεταποιητικές βιομηχανίες	44.867	8	14,8
Ε. Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κλπ	627	1,6	0,2
ΣΤ. Κατασκευές	107.904	27,4	35,5

Ζ. Χονδρικό και λιανικό εμπόριο	26.127	3,3	8,6
Η. Ξενοδοχεία και εστιατόρια	32.197	10,1	10,6
Θ. Μεταφορές αποθήκευση και επικοινωνίες	5.603	2,1	1,8
Ι. Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί	482	0,4	0,2
Κ. Διαχείριση ακίνητης περιουσίας κλπ	10.144	3,4	3,3
Λ. Δημόσια διοίκηση και άμυνα κλπ	1.669	0,4	0,5
Μ. Εκπαίδευση	2.140	0,7	0,7
Ν. Υγεία και κοινωνική μέριμνα	3.481	1,4	1,1
Ξ. Άλλες δραστηριότητες	5.162	3,2	1,7
Ο. Ιδιωτικά νοικοκυριά	48.084	70,1	15,8
Π. Ετερόδοκοι οργανισμοί και όργανα	-	-	-
Ξένη Υψηκότητα	304.169	6,7	100

Πηγή: Κρητικίδης, Γ., (2007)

Πάνω από το ήμισυ των ανδρών μεταναστών απασχολείται στον κλάδο των Κατασκευών, περίπου ένας στους πέντε στον κλάδο της Βιομηχανίας - Βιοτεχνίας και ένας στους δέκα στο κλάδο του Εμπορίου. Συνολικά σε αυτούς τους τρεις κλάδους απασχολούνται οι οκτώ στους δέκα άνδρες μετανάστες.

Η απασχόληση των γυναικών μεταναστριών συγκεντρώνεται κυρίως στον κλάδο των Ιδιωτικών νοικοκυριών όπου απασχολούνται οι τέσσερις στις δέκα μετανάστριες, ενώ οι επτά στις δέκα γυναίκες που εργάζονται στον εν λόγω κλάδο είναι μετανάστριες. Στον κλάδο των Ξενοδοχείων & Εστιατορίων εργάζεται μία στις πέντε μετανάστριες ενώ στον κλάδο της Βιομηχανίας - Βιοτεχνίας μία στις δέκα μετανάστριες. Συνολικά σε αυτούς τους τρεις κλάδους απασχολούνται οι επτά στις δέκα μετανάστριες.

Ως προς τα επαγγέλματα στα οποία συγκεντρώνεται η απασχόληση των μεταναστών, τέσσερις στους δέκα μετανάστες εργάζονται ως ειδικευμένοι

τεχνίτες, ενώ μεγάλο μέρος τους εργάζεται είτε ως ανειδίκευτοι εργάτες είτε στην παροχή υπηρεσιών - πωλητές. Στα τρία αυτά επαγγέλματα εργάζεται το 85% των μεταναστών (πίνακας 7).

Πίνακας 7
Η απασχόληση των μεταναστών κατά επάγγελμα

Μονοψήφιο επάγγελμα	Απασχολούμενοι	Συμμετοχή στην απασχόληση της χώρας (%)	Ποσοστιαία κατανομή της απασχόλησης (%)
ΑΝΩΤΕΡΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ & ΔΙΕΥ/ΚΑ ΣΤΕΛΕΧΗ	6.501	1,4	2,1
ΠΡΟΣΩΠΑ ΠΟΥ ΑΣΚΟΥΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ	5.576	0,9	1,8
ΤΕΧΝΟΛΟΓΟΙ, ΤΕΧΝΙΚΟΙ ΒΟΗΘΟΙ	4.747	1,2	1,6
ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ ΓΡΑΦΕΙΟΥ	4.381	0,9	1,4
ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ & ΠΩΛΗΤΕΣ	42.067	6,7	13,8
ΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ ΚΛΠ	8.793	1,7	2,9
ΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΤΕΧΝΙΤΕΣ	122.257	17,8	40,2
ΧΕΙΡΙΣΤΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ, ΜΗΧΑΝ/ΤΩΝ	14.729	4,5	4,8
ΑΝΕΙΔΙΚΕΥΤΟΙ ΕΡΓΑΤΕΣ ΚΛΠ	95.118	32,8	31,3
Ξένη Υπηκοότητα	304.169	6,7	100

Πηγή: Κρητικίδης, Γ., (2007)

Οι έξι στους δέκα άνδρες μετανάστες εργάζονται ως ειδικευμένοι τεχνίτες και περίπου ένας στους πέντε ως ανειδίκευτος εργάτης. Σχεδόν το σύνολο των ειδικευμένων τεχνιτών συγκεντρώνεται στους κλάδους των Κατασκευών και της

Βιομηχανίας - Βιοτεχνίας, καθώς συγκεντρώνουν τα 2/3 (45% & 12% αντίστοιχα) της συνολικής απασχόλησης των ανδρών μεταναστών. Το ήμισυ σχεδόν των ανειδίκευτων εργατών συγκεντρώνεται στον κλάδο των Κατασκευών (8,7% της συνολικής απασχόλησης των ανδρών μεταναστών).

Πάνω από το ήμισυ των μεταναστριών εργάζεται ως ανειδίκευτες εργάτριες και μία στις τέσσερις μετανάστριες εργάζεται στην παροχή υπηρεσιών - πωλητές. Στα δύο αυτά επαγγέλματα, έξη στους δέκα μετανάστες είναι γυναίκες. Το μεγαλύτερο μέρος των μεταναστριών που εργάζεται ως ανειδίκευτες συγκεντρώνεται στους κλάδους των Ιδιωτικών νοικοκυριών και των Ξενοδοχείων & Εστιατορίων, καθώς συγκεντρώνουν το 45% (38% & 7% αντίστοιχα) της συνολικής απασχόλησης των μεταναστριών. Περί το ήμισυ των μεταναστριών στην παροχή υπηρεσιών - πωλητών εργάζεται στα Ξενοδοχεία & Εστιατόρια, ενώ με σημαντικό μερίδιο συμμετέχουν στο εν λόγω επάγγελμα και οι εργαζόμενες μετανάστριες στους κλάδους του Εμπορίου και των Ιδιωτικών νοικοκυριών (11%, 4,7% και 4,8% αντίστοιχα της συνολικής απασχόλησης των μεταναστριών).

Πάνω από το ήμισυ των μεταναστών απασχολούνται στην περιφέρεια Αττικής, σημαντικό μερίδιο έχει και η περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας, ενώ με πολύ μικρό ποσοστό συμμετέχουν οι περιφέρειες της Δυτικής Μακεδονίας και του Βορείου Αιγαίου (Πίνακας 8).

Ποσοστό μεγαλύτερο από την μέση αναλογία των απασχολούμενων μεταναστών έχουν οι περιφέρειες Αττικής, Ιόνια Νησιά και Στερεά Ελλάδα, ενώ ίσο με το μέσο της χώρας η περιφέρεια της Κρήτης και μικρότερο οι περιφέρειες της Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης και η Δυτική Μακεδονία.

Στο Πολεοδομικό συγκρότημα της Αθήνας βρίσκεται συγκεντρωμένο το 86% των μεταναστών που απασχολούνται στον Ν. Αττικής, αναλογία μικρότερη κατά μία ποσοστιαία μονάδα από την αντίστοιχη συγκέντρωση των Ελλήνων απασχολούμενων στο Π.Σ. Αθηνών.

Αντίθετα στο Πολεοδομικό συγκρότημα της Θεσσαλονίκης βρίσκεται συγκεντρωμένο το 77% των μεταναστών που απασχολούνται στην περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας, αναλογία πολύ μεγαλύτερη από την αντίστοιχη συγκέντρωση των Ελλήνων απασχολουμένων στο Π.Σ. Θεσσαλονίκης (51%).

Πίνακας 8
Η απασχόληση των μεταναστών κατά περιφέρεια

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	Απασχόληση	Συμμετοχή στην απασχόληση της Περιφέρειας/Χώρας (%)	Ποσοστιαία κατανομή της απασχόλησης (%)
ΑΝΑΤ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	5.553	2,3	1,8
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	40.160	5,3	13,2
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1.700	1,6	0,6
ΗΠΕΙΡΟΣ	5.465	4,2	1,8
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	11.938	4	3,9
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	6.900	7,8	2,3
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	11.184	4	3,7
Λ ΣΤΕΡΕΑ & ΕΥΒΟΙΑ	16.035	7,1	5,3
ΑΤΤΙΚΗ	165.753	9,9	54,5
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	14.104	5,6	4,6
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	1.992	2,8	0,7
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	5.480	4,4	1,8
ΚΡΗΤΗ	17.905	6,7	5,9
Ξένη Υπηκοότητα	304.169	6,7	100
ΠΕΡ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΗΣ	142.362	9,8*	56,9*
Π.Σ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	30.820	7,8*	12,3*

* Αναλογία ως προς την απασχόληση (συνολική και μεταναστών) στις αστικές περιοχές της χώρας

Πηγή. Κρητικίδης, Γ., (2007)

Ο κλάδος των κατασκευών συγκεντρώνει το μεγαλύτερο μερίδιο στην απασχόληση των μεταναστών σε όλες τις περιφέρειες της χώρας, με εξαίρεση το Βόρειο Αιγαίο όπου αποτελεί τον δεύτερο σημαντικότερο κλάδο μετά τα Ξενοδοχεία & Εστιατόρια που συγκεντρώνει το ήμισυ των απασχολούμενων μεταναστών. Ο κλάδος της Γεωργίας, κτηνοτροφίας κλπ συγκεντρώνει αντίστοιχα το δεύτερο μεγαλύτερο μερίδιο στην απασχόληση των μεταναστών μετά τις κατασκευές, στις περιφέρειες Ηπείρου, Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης και Πελοποννήσου.

Στις περιφέρειες Στερεάς Ελλάδας, Κεντρικής Μακεδονίας και Θεσσαλίας δεύτερο μεγαλύτερο μερίδιο μετά τις κατασκευές συγκεντρώνει ο κλάδος της Μεταποιητικής βιομηχανίας & βιοτεχνίας. Στις περιφέρειες των Ιονίων νήσων, Δυτικής Μακεδονίας, Δυτικής Ελλάδας, Νοτίου Αιγίου και Κρήτης, δεύτερο μεγαλύτερο μερίδιο μετά τις κατασκευές συγκεντρώνει ο κλάδος των Ξενοδοχείων & Εστιατορίων, ενώ στην Αττική ο κλάδος των Ιδιωτικών νοικοκυριών.

Τα υψηλά ποσοστά απασχόλησης των μεταναστών τόσο στην επίσημη όσο και στην ανεπίσημη αγορά εργασίας αποδεικνύουν το υψηλό επίπεδο προσβασιμότητας των μεταναστών και ιδιαίτερα των μεταναστριών στην ελληνική αγορά εργασίας. Προβλέπεται δε ότι η τάση αυτή θα παραμείνει σταθερή στο άμεσο μέλλον τουλάχιστον για τους μετανάστες και τις μετανάστριες της πρώτης γενιάς. Ταυτόχρονα, όμως, αποδεικνύεται ότι αυτό το υψηλό επίπεδο προσβασιμότητας των μεταναστών στην αγορά εργασίας δεν έχει συνοδευτεί από μια ολοκληρωμένη μεταναστευτική πολιτική νομιμοποίησης της διαμονής και εργασίας όλου του μεταναστευτικού πληθυσμού.

Αξίζει δε να σημειωθεί ότι την περίοδο που η Ελλάδα καθίσταται χώρα υποδοχής, κατά κύριο λόγο ανειδίκευτης εργασίας μεταναστών, 1% του ενεργού Ελληνικού πληθυσμού τον χρόνο, στις πιο παραγωγικές ηλικίες, με υψηλά

προσόντα εκπαίδευσης και εξειδίκευσης, μεταναστεύουν στις ανεπτυγμένες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Βορείου Αμερικής⁴⁷.

⁴⁷ Κρητικίδης, Γ. (2007), «Ελεξεργασία Έρευνας Εργατικού Δυναμικού Β' τριμήνου», ΙΝΕ/ΓΣΕΕ - ΑΔΕΔΥ, Αθήνα

Κεφάλαιο 2^ο - Μετανάστευση και παρέμβαση της τοπικής αυτοδιοίκησης

2.1. Ο ρόλος της τοπικής κοινωνίας στην αντιμετώπιση της μεταναστευτικής πραγματικότητας

Ο ρόλος της τοπικής κοινωνίας και της τοπικής αυτοδιοίκησης ως προς την ένταξη, την αποφυγή του κοινοτισμού και των εθνοτικών γκέτο και εθνοτικών συγκρούσεων είναι αποφασιστικός. Η τοπική κοινωνία υποδέχεται και αποδέχεται από την αρχή τον μετανάστη. Η «νέα πατρίδα» για τον μετανάστη, είτε της πρώτης είτε της δεύτερης γενιάς, είναι στην ουσία η τοπική κοινωνία. Στο πλαίσιο της συγκρούονται οι σχέσεις εργασίας, οι σχέσεις με τους ομοεθνείς και τους συγγενείς του και γίνεται η «κοινωνικοποίηση» του σε ένα καινούργιο περιβάλλον, το οποίο ο μετανάστης καλείται να υιοθετήσει, να αποκωδικοποιήσει και να προσαρμοστεί σε αυτό. Στην τοπική κοινωνία επεξεργάζεται και διαπραγματεύεται την ταυτότητα του. Σ' αυτήν, τέλος, γεννιούνται οι παρεξηγήσεις, οι αρνήσεις, οι συγκρούσεις και οι αποκλεισμοί που καθορίζουν την αυτοεικόνα του μετανάστη και την εικόνα που εκείνος διαμορφώνει για την κοινωνία υποδοχής.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να τονιστεί πως από τις λιγοστές έρευνες και δημοσκοπήσεις που έχουν διεξαχθεί είτε σε εθνικό είτε σε τοπικό επίπεδο στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια διαπιστώνεται ότι ένα από τα πιο ακανθώδη προβλήματα ανάμεσα στους Έλληνες πολίτες και τους μετανάστες είναι η έλλειψη ενημέρωσης, επαφής και αλληλογνωριμίας. Οι Έλληνες «αναπαράγουν» σχεδόν πιστά τον λόγο και τα στερεότυπα των μέσων μαζικής ενημέρωσης

σχετικά με τους μετανάστες στις περισσότερες απαντήσεις που καταγράφονται στις εν λόγω έρευνες και δημοσκοπήσεις.

Μια χαρακτηριστική και υποδειγματική έρευνα πραγματοποιήθηκε στο δήμο Ρέντη, όπου υπάρχει μεγάλη συγκέντρωση μεταναστών, αφού ο ένας στους πέντε κατοίκους είναι μετανάστης. Το αποτέλεσμα της έρευνας ήταν πραγματικά εντυπωσιακά και διαφωτιστικά για τον τρόπο που οι δημότες κάτοικοι του δήμου διαμορφώνουν τις αντιλήψεις, τις παραστάσεις και τις στάσεις απέναντι στους μετανάστες συντοπίτες τους. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι έξι στους δέκα δημότες έχουν θετική γνώμη για τους μετανάστες που γνωρίζουν προσωπικά, αποδεικνύοντας έτσι ότι το πρόβλημα γεννάται από την έλλειψη επαφής μαζί τους. Την ίδια στιγμή, οι δημότες κάτοικοι έχουν αρνητική γνώμη για μεταναστευτικές ομάδες που δεν αποτελούν την πλειονότητα στην πόλη τους, προδίδοντας με αυτό τον τρόπο τον επηρεασμό τους από κυρίαρχα, μιντιακά κυρίως, στερεότυπα και προκαταλήψεις.

Σπάνια μπορεί να έχει κανείς καλύτερη απόδειξη για το πόσο παραμένει άγνωστος για τον Έλληνα δημότη ο μετανάστης της διπλανής πόρτας. Ενδιαφέρουσες και αντιφατικές είναι και οι απαντήσεις που δίνουν οι δημότες σχετικά με το κατά πόσο είναι αναγκαίο να μάθουν να συνυπάρχουν με τους μετανάστες και το εάν οι μετανάστες συνέβαλαν προς το χειρότερο ή το καλύτερο στην μεταβολή της κατάστασης του δήμου⁴⁸.

Από την άλλη πλευρά, στις ελάχιστες έρευνες οι οποίες φροντίζουν να καταγράψουν τη γνώμη των ιδίων των μεταναστών, διαπιστώνεται, ειδικά στους πολυπληθείς δήμους, μια ανησυχητική τάση αποξένωση τους από την τοπική κοινωνία, επιφύλαξη και αναπαραγωγή φοβικών στερεοτύπων σε σχέση με τους Έλληνες. Αναλυτικότερα, μόνο το 5% των μεταναστών πιστεύει ότι πολλοί Έλληνες διάκεινται φιλικά απέναντί τους ενώ το 43% θεωρεί ότι οι περισσότεροι. Αντίθετα, το 48% πιστεύει πως είναι λίγοι οι Έλληνες που διάκεινται φιλικά απέναντι τους και το 2% θεωρεί ότι «κανένας Έλληνας» δεν διάκειται φιλικά.

⁴⁸ Καπλάνι Γ. κ.ά., (2007), «Τοπική αυτοδιοίκηση και μετανάστες», Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα

Οι μετανάστες δεν αισθάνονται ιδιαίτερη ασφάλεια στην Ελλάδα. Μόλις το 7% αισθάνονται πολύ ασφαλής, το 27% αρκετά ασφαλής, το 45% όχι και τόσο ασφαλής και το 20% καθόλου ασφαλείς⁴⁹. Η εικόνα που προκύπτει επιβεβαιώνει πως υπάρχει μια διάχυτη αμοιβαία αμφιθυμία εκ μέρους των Ελλήνων και των μεταναστών. Ένας όλο και μεγαλύτερος αριθμός μεταναστών επιθυμεί τη μόνιμη εγκατάσταση του στην Ελλάδα, την ίδια στιγμή το 65% δεν νιώθει ασφαλές. Την ίδια αμφιθυμική στάση συναντάμε και στους Έλληνες. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι, παρόλο που οι διάφορες δημοσκοπήσεις δείχνουν υψηλά ποσοστά ξενοφοβίας και ξενοφοβικών στερεοτύπων των Ελλήνων απέναντι στους μετανάστες, την ίδια στιγμή σύμφωνα με πανελλαδική δημοσκόπηση του ΕΚΕΜΕ οι περισσότεροι Έλληνες πολίτες εκφράζουν θετική άποψη σχετικά με τα δικαιώματα που πρέπει να αποκτήσουν οι μετανάστες στην Ελλάδα⁵⁰. Ειδικότερα το 11,49% των Ελλήνων, επιθυμεί την πολιτογράφηση των ξένων ένα χρόνο μετά την εγκατάσταση τους, το 33,4 % μετά από πέντε χρόνια, το 15,62% μετά από δέκα χρόνια και το 4,03% μετά από είκοσι χρόνια παραμονής τους. Συνολικά, το 64,54% έχει αντιληφθεί ότι αργά η γρήγορα, οι «μη Έλληνες το γένος» συντοπίτες τους θα ζήσουν μόνιμα στην Ελλάδα. Πρέπει λοιπόν να αποκτήσουν όλα τα συνταγματικά τους δικαιώματα.

Επομένως, η πραγματικότητα που αποτυπώνεται στις έρευνες δεν προσφέρεται για απλοϊκές αναγνώσεις. Αυτό που προκύπτει είναι η αντιφατική και αμφιθυμική στάση των Ελλήνων και των μεταναστών ταυτόχρονα. Συνεπώς, εναπόκειται στην πολιτεία να συμβάλει στην ενίσχυση των αμοιβαίων θετικών αντιλήψεων, αναπαραστάσεων και στάσεων. Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν επίσης πόσο άκαιρος μπορεί να αποδειχθεί τελικά ο ισχυρισμός περί της «ανωριμότητας της ελληνικής κοινωνίας», που χρησιμοποιείται συχνά ως άλλοθι για την ανάληψη πρωτοβουλιών. Οι παραπάνω απόψεις των Ελλήνων

⁴⁹ *Ανώνυμος (13/11/2005), Άρθρο «Η μετανάστευση στην Ελλάδα», Εφημερίδα Ελευθεροτυπία, Αθήνα*

⁵⁰ *Ελληνικό Κέντρο Ευρωπαϊκών Μελετών και Ερευνών, (11/2003), «Ρατσισμός-Ξενοφοβία», Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου με τη συνεργασία Γ.Σ.Ε.Ε., Α.Δ.Ε.Δ.Υ., Σ.Ε.Β.*

είναι σαφώς πιο προωθημένες από τις επιλογές της πολιτείας και βεβαίως καθιστούν επιτακτική την ανάγκη αναβάθμισης του ρόλου της τοπικής αυτοδιοίκησης στην προώθηση μιας κοινωνίας ανεκτικότητας και συνοχής⁵¹.

2.2. Η ένταξη των μεταναστών στην τοπική κοινωνία

2.2.1. Η ένταξη των μεταναστών και κοινωνικά προβλήματα

Ο κύριος προβληματισμός που κατέχει σήμερα τις χώρες υποδοχής μεταναστών επικεντρώνεται στο κατά πόσον οι κοινωνίες τους είναι «ώριμες» να δεχτούν το μεγάλο όγκο των μεταναστών και κυρίως κάτω από ποιες προϋποθέσεις και με ποιες ενέργειες είναι δυνατόν οι μετανάστες να ενταχθούν στην κοινωνία της χώρας υποδοχής, ώστε η συνύπαρξη με τους ντόπιους να είναι ομαλή. Προβληματίζει, δηλαδή, η κοινωνική ένταξη των μεταναστών, η οποία δείχνει πώς μεταβάλλονται οι σχέσεις τους ατομικά αλλά και συλλογικά, σε επίπεδο κοινοτήτων με τον πληθυσμό της χώρας υποδοχής⁵².

Η ύπαρξη και η λειτουργία του εθνικού κράτους γενικά μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι το δομικό χαρακτηριστικό που δημιουργεί και τις κοινωνικές ομάδες με βάση το κριτήριο της εθνικότητας. Ο χωρισμός «γηγενείς-ξένοι» διαμεσολαβείται από το κράτος και νομιμοποιεί την προνομιακή μεταχείριση της πρώτης ομάδας και τον αποκλεισμό ή την «αποδοχή» της δεύτερης και κανονίζει τον τρόπο επικοινωνίας και επίλυσης των μεταξύ τους διαφορών⁵³.

⁵¹ Καπλάνι Γ. κ.ά., (2007), «Τοπική αυτοδιοίκηση και μετανάστες», Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα

⁵² Μπαγκαβός Χ. κ.ά., (2006), «Μετανάστευση και ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία», Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα

⁵³ Μαρβάκης Αθ. κ.ά., (2001), «Μετανάστες στην Ελλάδα», Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα

Σε μια «πολυπολιτισμική» κοινωνία αναπτύσσονται θεσμικές διαφορές μεταξύ μιας «εγκατεστημένης ομάδας», η οποία αντιπροσωπεύει την ομάδα της πλειονότητας, και μιας «εξωτερικής ομάδας», η οποία περιλαμβάνει την «ξένη» ή τις ξένες μειονότητες. Η «συλλογική δυναμική» της ομάδας της πλειονότητας δημιουργεί ένα «κοινό αίσθημα.

Από τα παραπάνω μπορεί να συμπεράνει κανείς ότι η ένταξη είναι σε μεγάλο βαθμό ευθύνη της χώρας υποδοχής. Αν οι μετανάστες παίζουν θεμελιακό ρόλο για την ανάπτυξη της κοινωνίας τότε η επιθυμία της πολιτείας να εντάξει όλες αυτές τις ομάδες σε ένα εθνικό σύνολο εκφράζεται με πολιτικές και στρατηγικές μη διαχωριστικών γραμμών, ομογενειοποίησης και κοινωνικής συνοχής των ομάδων αυτών⁵⁴.

Το ζήτημα της ένταξης των μεταναστών όμως, συσχετίζεται και με άλλα κοινωνικά προβλήματα. Έτσι, το κοινωνικό φαινόμενο (πρόβλημα) που φαίνεται να είναι το πιο συναφές είναι το πρόβλημα της ανεργίας. Όσο διογκώνεται το πρόβλημα της ένταξης των μεταναστών διογκώνεται και το πρόβλημα της ανεργίας. Ή, όπως εύλογα θα μπορούσε να υποθέσει κάποιος, όσο διογκώνεται το πρόβλημα της ανεργίας, διογκώνεται και το πρόβλημα της ένταξης των μεταναστών. Επίσης, σημαντικό πρόβλημα της ένταξης των μεταναστών είναι η «ξενοφοβία»,

των «κοινωνικών ανισοτήτων» και της «φτώχειας». Άρα, όσο διογκώνεται η ξενοφοβία, οι κοινωνικές ανισότητες και η φτώχεια, τόσο διογκώνεται και το πρόβλημα της ένταξης των μεταναστών.

Η ένταξη σε ένα σύγχρονο κράτος με δημοκρατικό καθεστώς μπορεί να δημιουργήσει μια διαλογική κατάσταση, όπου οι αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων γίνονται κοινός παρανομαστής για όλες τις ομάδες και τα άτομα που συνθέτουν το κράτος. Για να είναι συμπαγής έστω και λίγο αυτού του είδους η κοινωνία, είναι απαραίτητοι κοινοί παρονομαστές. Η ένταξη περνάει κυρίως

⁵⁴ Μπαγκαβός Χ. κ.ά., (2006), «Μετανάστευση και ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία», Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα

μέσα από την απασχόληση για τις σύγχρονες κοινωνίες. Αυτή είναι μια διαπίστωση που προωθούν τα επίσημα όργανα εθνικά και ευρωπαϊκά. Η ένταξη των μεταναστών είναι γενικώς μια πολύπλοκη διαδικασία, για την οποία υπάρχουν «προϋποθέσεις» για να πραγματοποιηθεί τόσο από την πλευρά της χώρας υποδοχής και την κοινωνία της όσο και από τους ίδιους τους μετανάστες. Η κοινωνική ένταξη των μεταναστών στην Ελλάδα περνά μέσα:

1. από τη νομιμοποίηση της μετανάστευσής τους στην Ελλάδα και,
2. από την ένταξή τους στην ελληνική αγορά εργασίας, οπότε αποκτούν εκείνα τα οικονομικά μέσα που θα τους επιτρέψουν να εκπληρώσουν τους λόγους της μετανάστευσής τους.

2.3. Οι φορείς για την προστασία των μεταναστών

Το φαινόμενο της μετανάστευσης, άρχισε να απασχολεί έντονα την ελληνική κοινωνία από τα μέσα της προηγούμενης δεκαετίας. Σταδιακά με την αύξηση του αριθμού των μεταναστών πολλοί φορείς άρχισαν να παρέχουν υπηρεσίες προς τους μετανάστες. Πρωτοπόροι στην παροχή υπηρεσιών προς τους μετανάστες ήταν ιδίως οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, στην προσπάθειά τους να καλύψουν τις πρώτες βασικές ανάγκες και να υποστηρίξουν την κοινωνική ένταξη των μεταναστών. Οι προσπάθειες αυτές εστιάστηκαν σε υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας και κάλυψης των αναγκών διαβίωσης (ξενώνες και καταυλισμοί).

Σταδιακά, με πρώτους τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.), άρχισε και η ελληνική πολιτεία να σχεδιάζει και να αναπτύσσει υπηρεσίες και προγράμματα για τους μετανάστες κυρίως και πάλι για την κάλυψη εκτάκτων αναγκών υγείας και πρόνοιας.

Παράλληλα με την εξέλιξη του θεσμικού πλαισίου που αφορά τους μετανάστες, εξελίχθηκαν και αναπτύχθηκαν νέοι φορείς και θεσμοί, που παρέχουν σχετικές

υπηρεσίες. Το θεσμικό πλαίσιο στην δεκαετία του '90 καθοριζόταν από τον νόμο 1975/1991, ο οποίος εναρμόνιζε την ελληνική νομοθεσία με την νομοθεσία της τότε Ε.Ο.Κ. και προσπαθούσε να θέσει όρια στην παράνομη μετανάστευση.

Τον νόμο 1975/91 εξειδίκευσαν μια σειρά από υπουργικές αποφάσεις και προεδρικά

διατάγματα ως το 1996, οπότε και τροποποιήθηκε με τον 2452/1996 ο οποίος μεταξύ άλλων, προέβλεπε την δημιουργία ειδικού σώματος συνοριακών φρουρών και τις διαδικασίες νομιμοποίησης των μεταναστών.

Ο ν.2452/1996 αντικαταστάθηκε από τον ν.2910 του 2001 ο οποίος μετά από ένα έτος εφαρμογής τροποποιήθηκε με νέο νόμο που ψηφίστηκε στην Βουλή το Μάιο του 2002. Στο πλαίσιο και του σύγχρονου θεσμικού πλαισίου, οι φορείς που προσεγγίστηκαν στα πλαίσια της έρευνας που διεξήχθη και οι οποίοι παρέχουν υπηρεσίες προς τους μετανάστες κατηγοριοποιούνται ως εξής⁵⁵:

1. Δημόσιοι Φορείς.

- Η Διεύθυνση Αλλοδαπών και Μετανάστευσης του ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α.
- Το Υπουργείο Δικαιοσύνης.
- Το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης.
- Το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.
- Το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας.
- Το Υπουργείο Εργασίας
- Ο Ο.Α.Ε.Δ.
- Ο Οργανισμός Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Ο.Ε.Ε.Κ).
- Ο Οργανισμός Εργατικής Εστίας.
- Το Ι.Κ.Α.
- Ο Ο.Γ.Α.

⁵⁵ Αράπογλου Β., (2002), «Η εξέλιξη των παροχών για τους μετανάστες στα κοινοτικά πλαίσια στήριξης: καταγραφή και προτάσεις για τη διαμόρφωση μεταναστευτικής πολιτικής», Μελέτη Παντείου Πανεπιστημίου, Αθήνα

- Τα Ελληνικά Προξενεία.
 - Τα Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών.
 - Εθνικό Σύστημα Υγείας (Νοσοκομεία, Κέντρα Υγείας).
 - Το Κέντρο Ελέγχου Ειδικών Λοιμώξεων.
 - Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης.
 - Ε.Ρ.Α.
 - ΚΕ.Θ.Ε.Α.
2. Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, σύλλογοι και κοινότητες μεταναστών.
- Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός.
- Εθνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες.
 - ACT UP.
 - Διεθνής Κοινωνική Υπηρεσία.
 - Γιατροί του Κόσμου.
 - Γιατροί Χωρίς Σύνορα.
 - Χαμόγελο του Παιδιού.
 - Ινστιτούτο Φιλανθρωπίας.
 - Άρσις.
 - Δίκτυο Κοινωνικής Υποστήριξης Προσφύγων και Μεταναστών.
 - Κοινότητες- Σύλλογοι Μεταναστών.
3. Φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Περιφέρειες, Νομαρχίες, Δήμοι - Κοινότητες)
- Τα τμήματα Αλλοδαπών και Μετανάστευσης των Περιφερειών της χώρας.
 - Οι Διευθύνσεις Εργασίας των Νομαρχιών.
 - Οι Δήμοι - Κοινότητες.
 - Κοινωνικές Υπηρεσίες Δήμων - Δημοτικά Ιατρεία.
4. Διεθνείς Οργανισμοί.
- Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης.

5. Συνδικαλιστικές Οργανώσεις.

- Γ.Σ.Ε.Ε.
- Εργατικό Κέντρο Αθήνας.
- Εργατικό Κέντρο Πειραιά.

Ο αριθμός των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους μετανάστες αυξήθηκε παράλληλα με την αύξηση του αριθμού των μεταναστών. Οι παρεχόμενες υπηρεσίες καλύπτουν πλέον ένα ευρύ φάσμα παροχών και υπηρεσιών. Είναι χαρακτηριστικό ότι μέχρι σήμερα δεν έχει πραγματοποιηθεί συνολική καταγραφή και ταξινόμηση όλων αυτών των υπηρεσιών με αποτέλεσμα να μην υπάρχει ο αναγκαίος συντονισμός και η κρατική υποστήριξη στους διάφορους φορείς. Η γνώση όμως των τομέων παροχής υπηρεσιών, του αριθμού των χρηστών των υπηρεσιών αυτών και του βαθμού κάλυψης των αναγκών του πληθυσμού-στόχου είναι όχι απλώς απαραίτητη αλλά κομβικής σημασίας για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση της όποιας μεταναστευτικής πολιτικής. Έτσι, κρίθηκε απαραίτητη η καταγραφή των παρεχόμενων υπηρεσιών από τους διάφορους φορείς, χωρίς όμως να μπορεί να γίνει πλήρης καταγραφή λόγω του περιορισμένου χρόνου και των περιορισμένων πόρων.

2.4. Ο ρόλος των δήμων στα ζητήματα των αλλοδαπών και της μετανάστευσης

Η ανάθεση στους δήμους συγκεκριμένων αρμοδιοτήτων διοικητικής φύσεως ως προς τα ζητήματα αλλοδαπών και μετανάστευσης, ιδίως κατά τη διαδικασία χορήγησης και ανανέωση των αδειών διαμονής τους, είναι σχετικά πρόσφατη και να τρέχει στο ν. 2910/2001⁵⁶. Με τον ν. 3386/2005⁵⁷, οι δήμοι, μολονότι

⁵⁶ Νόμος 2910/2001 (ΦΕΚ 91, Τεύχος Α'), «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της Ελληνικής Ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις»

⁵⁷ Νόμος 3386/2005 (ΦΕΚ 212 Α'/23-08-2005), «Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια»

υπήρξαν κάποιες αντίθετες απόψεις, διατήρησαν και μάλλον ενίσχυσαν αυτές τις αρμοδιότητες. Η μελλοντική εξέλιξη, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το εάν καταφέρουν να βελτιώσουν τις παρεχόμενες υπηρεσίες προς τους αλλοδαπούς κατοίκους τους. Στο πλαίσιο αυτό, έχει κρίσιμη σημασία πως αντιλαμβάνονται οι ίδιοι δήμοι το ρόλο τους στο χειρισμό των ζητημάτων αλλοδαπών και μετανάστευσης. Ένας ρόλος που δεν περιορίζεται στη διεκπεραίωση μόνο του διοικητικής φύσεως έργου τους, αλλά όπως αναγνωρίζεται πλέον και στο νέο Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, επεκτείνεται και στον τομέα της κοινωνικής ένταξης⁵⁸.

2.4.1. Το προϊσχύον καθεστώς

Στις αρχές της δεκαετίας του '90 η ελληνική κοινωνία και οι ελληνικές αρχές κλήθηκαν αιφνιδιαστικά να αντιμετωπίσουν μεταναστευτικές ροές προς τη χώρα ασύγκριτα μεγαλύτερες σε όγκο αναφορικά με τα προηγούμενα χρόνια. Όπως ήταν ίσως αναμενόμενο, η πρώτη αντίδραση υπήρξε φοβική με κυρίαρχο το στοιχείο της ανασφάλειας, αλλά και της αγωνίας για την αντιμετώπιση του φαινομένου και τη μετατροπή του από πρόβλημα σε πρόκληση. Αυτό αποτυπώθηκε και στο επίπεδο της νομικής ρύθμισης, καθώς πέραν των περιοριστικών επιλογών στα ζητήματα ουσίας, ο ν. 1975/1991 ακολουθώντας εν πολλοίς τις επιλογές του προηγούμενου νομοθετικού καθεστώτος, ανέθεσε την αρμοδιότητα της έκδοσης των αδειών διαμονής των πολιτών τρίτων χωρών στις κατά τόπους αστυνομικές αρχές. Με τον τρόπο αυτό κύριος φορέας άσκησης μεταναστευτικής πολιτικής αναδείχθηκε το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης (Υ.Δ.Τ.) και βασικότερη διάσταση της πολιτικής αυτής υπήρξε ο αστυνομικός έλεγχος της μεταναστευτικής ζωής.

⁵⁸ Καπλάνι Γ. κ.ά., (2007), «Τοπική αυτοδιοίκηση και μετανάστες», Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα

Με την πάροδο του χρόνου άρχισε να γίνεται αντιληπτό ότι η παρουσία αλλοδαπών μεταναστών στη χώρα άπτεται όχι μόνον ζητήματα δημόσιας τάξης και ασφάλειας, αλλά πολύ ευρύτερα, ζητημάτων που αφορούν την αγορά εργασίας, τα κρίσιμα μεγέθη της οικονομίας, ακόμη και την αναπτυξιακή γενικότερη προοπτική της χώρας, σε ένα νέο και ραγδαία μεταλλασσόμενο οικονομικό και πολιτικό περιβάλλον, τόσο σε περιφερειακό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. Δεν είναι τυχαίο ότι ο νομοθέτης συνέδεσε την πρώτη νομιμοποίηση αλλοδαπών που διαμένουν παράνομα στην Ελλάδα με τη ρύθμιση της αγοράς εργασίας, αναθέτοντας την υλοποίηση του πρώτου σχετικού προγράμματος στον Οργανισμό Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού και παρακάμπτοντας τις έως τότε αρμόδιες, κατά κύριο λόγο, αστυνομικές υπηρεσίες⁵⁹.

2.4.2. Η ανάθεση αρμοδιοτήτων στην αυτοδιοίκηση και οι επιφυλάξεις

Σημαντική στιγμή στη μακρά πορεία αλλαγής στην προσέγγιση του μεταναστευτικού φαινομένου υπήρξε η επιλογή του ν. 2910/2001 να μεταβιβάσει την εποπτεία και την αρμοδιότητα για τα ζητήματα διαμονής αλλοδαπών πολιτών τρίτων χωρών, αλλά και γενικότερα το συντονισμό της μεταναστευτικής πολιτικής, στο Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης (ΥΠ.ΕΣ.Δ.Α.Α.), όπου συγκροτήθηκε και λειτουργεί έκτοτε ειδική Διεύθυνση Αλλοδαπών και Μετανάστευσης. Η επιλογή αυτή υπήρξε, μάλιστα, και η πιο σημαντική αλλαγή σε σχέση με το καθεστώς του ν. 1975/1991, καθώς ως προς τις κύριες ρυθμίσεις τους στα ζητήματα ουσίας οι δύο νόμοι μάλλον ταυτίζονται και διέπονται από την ίδια περιοριστική λογική.

⁵⁹ Καπλάνι Γ. κ.ά., (2007), «Τοπική αυτοδιοίκηση και μετανάστες», Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα

Παράλληλα, ο ν. 2910/2001 αποκέντρωσε την αρμοδιότητα έκδοσης των αδειών διαμονής σε επίπεδο περιφέρειας και ενέπλεξε στην ν λόγω διαδικασία τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Στις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις ανέθεσε την αρμοδιότητα χορήγησης και ανανέωσης των αδειών εργασίας και στους Ο.Τ.Α. την αρμοδιότητα της παραλαβής και διαβίβασης στην αρμόδια υπηρεσία της περιφέρειας των αιτημάτων χορήγησης και ανανέωσης των αδειών διαμονής⁶⁰.

Κατά την περίοδο διαμόρφωσης και ψήφισης του ν. 2910/2001, κι ενώ επικροτήθηκε σε γενικές γραμμές η μεταβίβαση της αρμοδιότητας από το Υ.Δ.Τ. στο ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α., διατυπώθηκαν από διάφορες πλευρές επιφυλάξεις για την εμπλοκή των αυτοδιοικητικών αρχών στη διαδικασία χορήγησης και ανανέωσης των αδειών διαμονής και εργασίας. Και αυτό με τη σκέψη ότι η επιλογή αυτή ερχόταν σε αντίθεση με την ανάγκη προώθησης υπηρεσιών μιας στάσης και την αρχή της ενιαίας υπηρεσίας αποκλειστικής κύκλους αρμοδιότητας. Αρκετοί θεωρούσαν ότι η εμπλοκή περισσότερων από μια υπηρεσιών θα δημιουργούσε σοβαρά προβλήματα γραφειοκρατίας και υπέρμετρων καθυστερήσεων, υπογραμμίζοντας παράλληλα ότι σε κάθε περίπτωση, έλειπαν από τους οργανισμούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας αυτοδιοίκησης υποδομές και η στελέχωση που θα επέτρεπαν να ασκήσουν την αρμοδιότητα τους με επιτυχία. Παρόλα αυτά, κυριάρχησε η άποψη ότι με τη γνώση των συνθηκών, των ιδιαιτεροτήτων και αναγκών των τοπικών κοινωνιών, αλλά και με την εγγύτητα τους προς τους ενδιαφερόμενους, θα μπορούσαν να συμβάλουν αποτελεσματικά στην ορθολογική διοικητική διαχείριση του μεταναστευτικού φαινομένου, προσδίδοντας στις γραφειοκρατικές διαδικασίες χαρακτηριστικά ένταξης των αλλοδαπών στις τοπικές κοινωνίες⁶¹.

⁶⁰ Νόμος 2910/2001 (ΦΕΚ 91, Τεύχος Α'), «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της Ελληνικής Ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις», άρθρο 8 παρ.3 και 5

⁶¹ Καπλάνι Γ. κ.ά., (2007), «Τοπική αυτοδιοίκηση και μετανάστες», Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα

2.4.3. Η πρόκληση και η ευθύνη των δήμων

Το ενδεχόμενο αφαίρεσης της αρμοδιότητας των δήμων κατά τη διαδικασία χορήγησης των αδειών διαμονής και εργασίας στους πολίτες τρίτων χωρών είναι, με τα σημερινά δεδομένα, μάλλον ασθενές. Παρά τα προβλήματα και τις ανεπάρκειες που εξακολουθούν να υφίστανται, οι δήμοι έχουν αποκτήσει σημαντική εμπειρία, ενώ αρκετοί έχουν δημιουργήσει διοικητικές μονάδες, οι οποίες είναι ικανές να εξυπηρετήσουν, έστω στοιχειωδώς τους ενδιαφερομένους. Αντίθετα, οι υπηρεσίες αλλοδαπών των περιφερειών, οι οποίες, στη λογική της ενοποίησης της αρμοδιότητας και της ίδιας υπηρεσίας, θα μπορούσε να αναλάβουν τις αρμοδιότητες που τώρα ασκούνται από τους δήμους, πιθανότατα θα αντιμετώπιζαν, στην παρούσα τουλάχιστον φάση, ανυπέρβλητες δυσκολίες λόγω έλλειψης επαρκούς προσωπικού και υποδομών.

Ωστόσο, η μελλοντική επιλογή εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τους ίδιους τους δήμους. Ο νομοθέτης από τη μεριά του, εκτός από τους προαναφερόμενους εντελώς πρακτικούς και άμεσους λόγους, επέλεξε τη διατήρηση της αρμοδιότητας των δήμων, εξυπηρετώντας έτσι και την ανάγκη ανάδειξης της σημασίας που έχει η δράση των φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης στο χειρισμό του μεταναστευτικού φαινομένου. Με αυτό τον τρόπο αναγνώρισε ότι πολλές διαστάσεις του μεταναστευτικού φαινομένου απαιτούν τη συνεργασία, τη σύμπραξη και τη συνυπευθυνότητα θεσμών, φορέων και μηχανισμών σε πολλαπλά επίπεδα. Χρέος των δήμων είναι να ανταποκριθούν στην πρόκληση αυτή και να αναδείξουν τον απαραίτητο βαθμό υπευθυνότητας στην άσκηση των διοικητικής φύσης αρμοδιοτήτων που τους αναθέτει ο νομοθέτης, αλλά και να διεκδικήσουν, περαιτέρω, την αναγνώριση τους ως βασικών παραγόντων προαγωγής της κοινωνικής ένταξης των αλλοδαπών. Την προοπτική αυτή ενισχύει, άλλωστε, και ο νέος Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων, ο οποίος στο

άρθρο 75 αναγνωρίζει για πρώτη φορά ότι στις αρμοδιότητες τους περιλαμβάνεται επίσης ο σχεδιασμός και η εφαρμογή προγραμμάτων ή συμμετοχή σε προγράμματα και δράσεις για την ένταξη αθίγγανων, παλιννοστούντων ομογενών, μεταναστών και προσφύγων στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ζωή της τοπικής κοινωνίας.

Ανεξάρτητα από τα παραπάνω, οι δήμοι, έτσι κι αλλιώς, βαρύνονται εκ των πραγμάτων με σημαντική ευθύνη στα ζητήματα αλλοδαπών και μετανάστευσης. Και αυτό διότι στο επίπεδο της τοπικής, κυρίως κοινωνίας βιώνει ο αλλοδαπός την καθημερινότητα του, εργάζεται, συντηρεί την οικογένεια και ανατρέφει τα παιδιά του, δραστηριοποιείται και συνάπτει σχέσεις και δεσμούς με άτομα και συλλογικότητες. Στο επίπεδο αυτό διαμορφώνει κατά πρώτο λόγο τη σχέση του με την ελληνική κοινωνία και σε μεγάλο βαθμό εδώ κρίνεται η επιτυχία ή η αποτυχία της κοινωνικής του ένταξης.

Η εμπλοκή της τοπικής αυτοδιοίκησης στη διαχείριση του μεταναστευτικού φαινόμενο είναι, εξάλλου, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, ευρέως διαδεδομένη σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και προωθείται από τους θεσμούς και τα όργανα της. Όλες οι ευρωπαϊκές χώρες αναγνωρίζουν τις αυτοδιοικητικές αρχές ως ένα κρίσιμο παράγοντα στη διαμόρφωση και υλοποίηση των μεταναστευτικών πολιτικών. Πολλές μάλιστα, όπως συμβαίνει στην περίπτωση της Ελλάδας, αναθέτουν σε αυτές και συγκεκριμένες αρμοδιότητες στο πλαίσιο των διοικητικών διαδικασιών που αφορούν τη χορήγηση των αδειών διαμονής.

Είναι, επομένως, σαφές ότι η τοπική αυτοδιοίκηση και ως μηχανισμός διεκπεραίωσης διοικητικών καθηκόντων στο πλαίσιο της χορήγησης των αδειών διαμονής και εργασίας, αλλά και ως μηχανισμός κοινωνικής ένταξης των μεταναστών, έχει σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση των προκλήσεων που θέτει η μετανάστευση. Οι δύο αυτές λειτουργίες πρέπει, όμως, να αντιμετωπίζονται ως λειτουργίες που συνέχονται. Πολιτική ένταξης αλλοδαπών σημαίνει πρώτα απ' όλα τακτοποίηση του καθεστώτος της διαμονής και εργασίας τους με διαδικασίες λειτουργικές και αποτελεσματικές που σέβονται τον ενδιαφερόμενο ως

διοικούμενο και συναλλασσόμενο με την ελληνική διοίκηση. Οποιαδήποτε συζήτηση περί ένταξης και δικαιωμάτων - ατομικών - κοινωνικών και πολιτικών - είναι εξαρχής υπονομευμένη στο βαθμό που η πολιτεία αδυνατεί να διασφαλίσει στους αλλοδαπούς το στοιχειώδες προαπαιτούμενο για την αποτελεσματικότητα των οποίων περαιτέρω δράσεων, δηλαδή τη νόμιμη διαμονή τους στη χώρα. Κατά συνέπεια, η άσκηση από τους δήμους των αρμοδιοτήτων διοικητικής φύσεως που τους αναθέτει ο νόμος δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται ως πάρεργο και σε αντιδιαστολή με τον ενταξιακό τους ρόλο. Αντίθετα, η επιτυχής άσκηση των καθηκόντων αυτών εξυπηρετεί πρώτα απ' όλα, και με τον καλύτερο τρόπο, τον στόχο της κοινωνικής ένταξης, καθώς συμβάλει στην ομαλοποίηση και τον εξορθολογισμό της διαδικασίας έκδοσης των αδειών διαμονής και εργασίας και εδραιώνεται με αυτόν τον τρόπο σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ των αρχών και των ενδιαφερομένων.

Ενόψει αυτών, οι δήμοι οφείλουν, με βάση την έως σήμερα εμπειρία και με γνώμονα, τελικά, την προώθηση της κοινωνικής ένταξης, να προχωρήσουν σε μια συνεκτική αντιμετώπιση των ζητημάτων αλλοδαπών και μετανάστευσης που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα τους. Οφείλουν, συνεπώς, να υιοθετήσουν τολμηρά βήματα για τη δημιουργία ή την οργανωτική και ουσιαστική αναβάθμιση των διοικητικών τους μονάδων που απευθύνονται στους αλλοδαπούς κατοίκους της περιοχής τους.

Πρωταρχική ανάγκη είναι η βελτίωση της ποιότητας των παρεχομένων διοικητικών υπηρεσιών, ιδίως ως προς τα ζητήματα που αφορούν τη διαδικασία χορήγησης αδειών διαμονής και εργασίας. Εξίσου σημαντική, όμως, είναι και αποτελεσματική οργάνωση και παροχή στοχευμένων υπηρεσιών για την ένταξη τους στην ελληνική κοινωνία.

Τυχόν αποτυχία των αυτοδιοικητικών αρχών στη διαχείριση των ζητημάτων αλλοδαπών και μετανάστευσης, και ιδίως ως προς το διοικητικό έργο που τους αναθέτει ο νομοθέτης, θα σήμαινε γενικότερα, πλήγμα στην αξιοπιστία και τη συνολικότερη επάρκεια τους να υπηρετήσουν με συνέπεια τη δική τους

διακηρυγμένη και στρατηγικού χαρακτήρα επίδειξη γενικότερης ενίσχυσης του ρόλου και των αρμοδιοτήτων τους.

Στο πλαίσιο αυτό, προτείνεται η δημιουργία από τους δήμους ειδικών υπηρεσιακών μονάδων για τους αλλοδαπούς υπό τη μορφή και την ονομασία Κέντρο Εξυπηρέτησης Αλλοδαπών. Τα Κ.Ε.Α., μπορεί, με κριτήριο τον αριθμό του αλλοδαπού πληθυσμού μιας δεδομένης περιοχής, να συγκροτούνται είτε σε επίπεδο δήμου είτε σε διαδημοτικό επίπεδο. Στόχος είναι να καταστούν σημείο αναφοράς για το σύνολο των αλλοδαπών κατοίκων της περιοχής τους στεγάζοντας διοικητικά, ως ενιαία μονάδα, το σύνολο των υπηρεσιών των δήμων που απευθύνονται κυρίως σε αλλοδαπούς, είτε πρόκειται για υπηρεσίες διοικητικής φύσης, είτε για υπηρεσίες στον τομέα της κοινωνικής ένταξης. Βασική αποστολή των Κ.Ε.Α. θα είναι κατά πρώτο λόγο η εύρυθμη και αποτελεσματική διεκπεραίωση της διοικητικής φύσης αρμοδιοτήτων των δήμων, ιδίως των καθηκόντων που τους ανατίθεται κατά τη διαδικασία αρχικής χορήγησης και ανανέωσης των αδειών διαμονής και εργασίας των πολιτών τρίτων χωρών. Λαμβάνοντας, πάντως, υπόψη ότι ζητούμενο είναι, τελικά η προώθηση της κοινωνικής ένταξης, θα πρέπει να αναζητηθούν οι αρμοδιότητες και τα μέσα ανάπτυξης αντιστοιχών στοχευμένων δράσεων, είτε σε περιορισμένη κλίμακα είτε σε διευρυμένο πεδίο, ανάλογα και με τις δυνατότητες και την πολιτική εκτίμηση των αυτοδιοικητικών αρχών. Με βάση τα παραπάνω, η πρόταση για τα δημοτικά ή διαδημοτικά Κ.Ε.Α. θα μπορούσε να υλοποιηθεί σε τρεις διαφορετικές εκδοχές⁶²:

1. Σύσταση Κ.Ε.Α. με αρμοδιότητα διεκπεραίωσης μόνο του διοικητικού έργου του ανατίθεται στους δήμους από το νόμο.
2. Σύσταση Κ.Ε.Α. με επιπλέον περιορισμένης έκτασης αρμοδιότητες στα ζητήματα κοινωνικής ένταξης.
3. Σύσταση Κ.Ε.Α., στα οποία θα ενταχθεί και η λειτουργία ειδικής υπηρεσίας κοινωνικής ένταξης με διευρυμένες αρμοδιότητες.

⁶² Κατάνι Γ. κ.ά., (2007), «Τοπική αυτοδιοίκηση και μετανάστες», Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα

2.5. Η υφιστάμενη κατάσταση

Η πραγματικότητα στις υπηρεσίες αλλοδαπών των δήμων δεν είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντική παρά τις σημαντικές προσπάθειες που έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια. Στη συνέχεια παρουσιάζονται το πεδίο αρμοδιοτήτων και δραστηριοποίησης των δήμων σε σχέση με τα ζητήματα αλλοδαπών και μετανάστευσης, υφιστάμενες διοικητικές δομές που τα χειρίζονται, καθώς και τα παρατηρούμενα προβλήματα στελέχωσης, υποδομών, υλικοτεχνικού εξοπλισμού και λειτουργίας.

2.5.1. Το πεδίο αρμοδιοτήτων και δραστηριοτήτων των δήμων

Με το νόμο 3386/2005 οι αρμοδιότητες και ο κρίσιμος ρόλος των δήμων στη διαδικασία χορήγησης των αδειών διαμονής και εργασίας πολιτών τρίτων χωρών όχι μόνο δεν αποδυναμώνονται, αλλά ενισχύονται σε σχέση με το καθεστώς του ν. 2910/2001. Αυτό προκύπτει από δύο κυρίως στοιχεία:

1. Με την ενοποίηση της άδειας διαμονής και της άδειας εργασίας σε μια ενιαία άδεια διαμονής για εργασία και τη μεταβίβαση της ενιαίας πλέον αποφασιστικής αρμοδιότητας στις περιφέρειες περιέχονται στους δήμους αρμοδιότητες και ως προς τα ζητήματα της εργασίας των αλλοδαπών στην Ελλάδα, που με τον ν. 2910/2001 ασκούσαν στο σύνολο τους αποκλειστικά από τις νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις.

2. Διακηρυγμένη βούληση του ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α. είναι να καταστούν οι δήμοι το μοναδικό σημείο επαφής των πολιτών τρίτων χωρών με τις υπηρεσίες του κράτους για τα ζητήματα των αδειών διαμονής.

Όπως προκύπτει από το ν. 3386/2005, αλλά κι από την διοικητική πρακτική, οι αρμοδιότητες που έχουν ανατεθεί στους δήμους στο πλαίσιο της διαδικασίας χορήγησης αδειών διαμονής και εργασίας πολιτών τρίτων χωρών είναι κατά κύριο λόγο οι εξής⁶³:

1. Πληροφορούν τους ενδιαφερόμενους αλλοδαπούς σχετικά με τις διαδικασίες και τις προϋποθέσεις χορήγησης και ανανέωσης των αδειών διαμονής και εργασίας. Παραλαμβάνουν τις αιτήσεις για την αρχική χορήγηση και την ανανέωση των αδειών διαμονής. Οι αιτούντες καταθέτουν τις σχετικές αιτήσεις στο δήμο ή την κοινότητα του τόπου κατοικίας ή διαμονής τους. Εξαιρούνται μόνο σχετικά περιορισμένες στον αριθμό αιτήσεις που διεκπεραιώνονται από τη Διεύθυνση Αλλοδαπών και Μεταναστών του ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α. και αφορούν κυρίως στελέχη εταιρειών, μέλη ξένων αρχαιολογικών σχολών, ανάπτυξη επενδυτικής δραστηριότητας, ανθρωπιστικούς λόγους και δημόσιο συμφέρον.
2. Ελέγχουν την ποιότητα των κατά περίπτωση προβλεπόμενων δικαιολογητικών. Στο σημείο αυτό αναπτύσσεται προβληματισμός σχετικά με το τι ακριβώς συμβαίνει στην προκειμένη περίπτωση ο έλεγχος της πληρότητας των δικαιολογητικών από τους δήμους. Και αυτό διότι, ενώ κατ' αρχήν έλεγχος πληρότητας των δικαιολογητικών δεν μπορεί παρά να σημαίνει έλεγχο του εάν ο αιτών προσκόμισε ή όχι το σύνολο των δικαιολογητικών που απαιτεί ο νόμος, η συνήθης διοικητική πρακτική επί του παρόντος, με την προτροπή των κεντρικών υπηρεσιών του, ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α. καταλήγει τελικά να σημαίνει ουσιαστικότερο έλεγχο των προϋποθέσεων για την έκδοση της αιτούμενης άδειας διαμονής. Το

⁶³ Νόμος 3386/2005 (ΦΕΚ 212/23-08-2005), «Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια

γεγονός αυτό καθιστά συχνά τη διαδικασία του ελέγχου της πληρότητας των δικαιολογητικών επίπονη και προβληματική. Δεν είναι τυχαίο ότι στη φάση αυτή συναντώνται συχνά προβλήματα λανθασμένης ερμηνείας και εφαρμογής των κειμένων διατάξεων, καθώς και φαινόμενα διαφορετικών πρακτικών από δήμο σε δήμο.

3. Σε συνέχεια του ελέγχου της πληρότητας των δικαιολογητικών εκδίδουν και χορηγούν βεβαίωση κατάθεσης αίτησης για άδεια διαμονής. Η σπουδαιότητα και η ευθύνη που συνεπάγεται η άσκηση της συγκεκριμένης αρμοδιότητας, η οποία συνδέεται και με τη δυσκολία αποσαφήνισης της έννοιας του ελέγχου της πληρότητας των δικαιολογητικών, καταδεικνύονται από το γεγονός ότι οι βεβαιώσεις που καλούνται να χορηγήσουν οι υπηρεσίες των δήμων διακρίνονται σε τρεις τύπους με διαφορετικές προϋποθέσεις και διαφορετικά δικαιώματα για τους κατόχους του κάθε τύπου βεβαίωσης. Συγκεκριμένα, οι εν λόγω βεβαιώσεις διακρίνονται σε: βεβαιώσεις χρώματος μπλε, οι οποίες χορηγούνται σε όσους υποβάλλουν αίτηση συνοδευόμενη από πλήρη δικαιολογητικά και καθιστούν τη διαμονή του κατόχου τους στην Ελλάδα νόμιμη έως ότου αποφανθεί η διοίκηση για το αίτημα τους, βεβαίωση χρώματος ροζ, οι οποίες χορηγούνται σε όσους υποβάλλουν αίτηση με ελλιπή δικαιολογητικά και έχουν περιορισμένη χρονική ισχύ και απλές βεβαιώσεις - αποδεικτικά αριθμού πρωτοκόλλου οι οποίες χορηγούνται όταν ο ενδιαφερόμενος προσέρχεται εκπρόθεσμα χωρίς να επικαλείται λόγο ανωτέρας βίας ή όταν το αίτημα τους κρίνεται αβάσιμο και καταχρηστικό, δηλαδή δεν πληρεί τις νόμιμες προϋποθέσεις. Οι σχετικές βεβαιώσεις - αποδεικτικά - σε αντίθεση με τις μπλε και τις ροζ βεβαιώσεις, δεν καθιστούν ούτε καν προσωρινά νόμιμη τη διαμονή του ενδιαφερομένου αλλοδαπού στην Ελλάδα.
4. Καταχωρούν τα στοιχεία της αίτησης του ενδιαφερομένου στο ηλεκτρονικό σύστημα διεκπεραίωσης αιτήσεων αλλοδαπών, που προωθεί

το ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α και υποχρεούνται, εντός δεκαπέντε ημερών να διαβιβάσουν την αίτηση με το σύνολο των υποβληθέντων δικαιολογητικών στην αρμόδια υπηρεσία αλλοδαπών της οικείας περιφέρειας.

5. Διαμεσολαβούν μεταξύ των ενδιαφερομένων και της περιφέρειας. Στο πλαίσιο της αρμοδιότητας αυτής ιδιαίτερη σημασία έχει η παροχή ενημέρωσης τους σχετικά με την πορεία της υπόθεσης τους. Η ενημέρωση αυτή, με δεδομένες τις καθυστερήσεις στη διαδικασία εξέτασης των αιτημάτων, συνιστά βασική πλευρά των υπηρεσιών των δήμων προς τους αλλοδαπούς και στο μέλλον προβλέπεται να διεκπεραιώνεται μέσω της on line πρόσβασης τους στα διαθέσιμα στοιχεία των αρμόδιων κρατικών αρχών. Επίσης, οι δήμοι διεκπεραιώνουν τη σχετική αλληλογραφία μεταξύ ενδιαφερομένων και περιφέρειας, πληροφωρώντας τους με κάθε πρόσφορο μέσο για τυχόν απαντητικά έγγραφα της περιφέρειας που τους αφορούν, προσκομίζουν στην περιφέρεια νεοϋποβληθέντα δικαιολογητικά. Στόχος του ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α. είναι οι δήμοι να καταστούν προοδευτικά το μοναδικό σημείο επαφής πολίτη τρίτης χώρας και διοίκησης.
6. Οι δήμοι παραλαμβάνουν τις άδειες διαμονής από την περιφέρεια και καλούν τους ενδιαφερομένους με κάθε πρόσφορο μέσο να τις παραλάβουν. Με τον ίδιο τρόπο γίνεται και η επίδοση τυχόν απορριπτικών αποφάσεων.
7. Στο πλαίσιο των νέων ρυθμίσεων για την ενοποίηση της άδειας διαμονής και της άδειας εργασίας καθώς και τις μεταβιβάσεις σε επίπεδο περιφέρειας της αρμοδιότητας για την έγκριση αιτημάτων που αφορούν την άσκηση εργασίας αλλοδαπού στην Ελλάδα, οι δήμοι επιφορτίζονται και με την παραλαβή, διαβίβαση στην περιφέρεια των αιτημάτων μετάκλησης αλλοδαπού εργαζόμενου που υποβάλλουν οι ενδιαφερόμενοι εργοδότες. Επίσης επιφορτίζονται με την παραλαβή αιτήσεων αλλοδαπών

που αφορούν έγκριση εργασίας, μεταβολές στο πρόσωπο του εργοδότη, στον τόπο και το είδος της απασχόλησης.

Πέραν των αρμοδιοτήτων στο πλαίσιο των διαδικασιών χορήγησης και ανανέωσης των αδειών διαμονής και εργασίας, οι δήμοι παρέχουν στους ενδιαφερόμενους αλλοδαπούς σειρά και άλλες διοικητικές υπηρεσίες ή υπηρεσίες ενταξιακού περιεχομένου, που είτε απευθύνονται ειδικά σε αυτούς είτε ανάγονται στο πεδίο των γενικότερων αρμοδιοτήτων τους και απευθύνονται στους κατοίκους της περιοχής αρμοδιότητάς τους. Συγκεκριμένα, οι δήμοι⁶⁴:

1. Εμπλέκονται στη διαδικασία πολιτογράφησης, καθώς είναι επιφορτισμένοι από τον νόμο με την παραλαβή των σχετικών αιτημάτων.
2. Διενεργούν της οικείες πράξεις ληξιαρχικού χαρακτήρα που αφορούν την αστική κατάσταση των αλλοδαπών.
3. Προσφέρουν στους αλλοδαπούς κατοίκους, στο πλαίσιο της κείμενης νομοθεσίας, τις γενικότερες υπηρεσίες τους, διοικητικές και κοινωνικές. Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι τα Κ.Ε.Π. διεκπεραιώνουν, για λογαριασμό των αλλοδαπών, όλες τις διοικητικές διαδικασίες που τους ενδιαφέρουν και οι οποίες εμπίπτουν στον κύκλο αρμοδιοτήτων τους.
4. Οι πιο δραστήριοι και ευαισθητοποιημένοι από αυτούς, υπηρετώντας ενεργά το στόχο της κοινωνικής ένταξης, προσφέρουν στους αλλοδαπούς κατοίκους της περιοχής τους ειδικές και στοχευμένες υπηρεσίες με ενταξιακό περιεχόμενο. Ως βασική συνιστώσα έχουν την παροχή ενημέρωσης, συμβουλών και καθοδήγησης για ζητήματα θεσμικά, νομικά, εργασιακά, καθώς επίσης και την ψυχοκοινωνική υποστήριξη τους. Δεν λείπουν όμως και οι δράσεις με περιεχόμενο διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας και την εξοικείωση των αλλοδαπών με τις αντιλήψεις, τις συνήθειες και τις πραγματικότητες της ελληνικής κοινωνίας, καθώς και άλλες δράσεις, όπως η δημιουργία από το Δήμο Αθηναίων διαπολιτισμικών παιδικών σταθμών. Ωστόσο πρέπει να επισημανθεί ότι οι

⁶⁴ Καπλάνι Γ. κ.ά., (2007), «Τοπική αυτοδιοίκηση και μετανάστες», Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα

δράσεις αυτές αναπτύσσονται από μια εξαιρετικά μικρή μειοψηφία των δήμων και συχνά έχουν ένα χαρακτήρα πιλοτικό και μάλλον περιστασιακό.

2.5.2. Οι υφιστάμενες διοικητικές δομές

Οι δήμοι δεν ήταν προετοιμασμένοι από άποψη στελέχωσης υποδομών να διαχειριστούν λειτουργικά και αποτελεσματικά τις αρμοδιότητες που τους ανατέθηκαν με το νόμο 2910/2001 ούτε βέβαια να παράσχουν ποιοτικές υπηρεσίες ένταξης στους ενδιαφερόμενους αλλοδαπούς, καθώς κατακλύστηκαν αιφνιδιαστικά με έναν τεράστιο όγκο αιτημάτων και κλήθηκαν να εφαρμόσουν ένα περίπλοκο και συνεχώς μεταβαλλόμενοι ρυθμιστικό πλαίσιο. Οι δήμοι προσπάθησαν να αντιμετωπίσουν εκ των ενόντων την κατάσταση, βελτιώνοντας σε γενικές γραμμές με την πάροδο του χρόνου τις αρχικά απογοητευτικές επιδόσεις τους. Καθοριστικό ρόλο έπαιξε ο αριθμός των αιτημάτων που κλήθηκε να χειριστεί ο κάθε δήμος, οι δυνατότητες του σε επίπεδο στελέχωσης και βέβαια χρηματοδότησης, αλλά και οι προτεραιότητες και η πολιτική βούληση κάθε δημοτικής αρχής.

Μια πρόχειρη ματιά στα οργανόγραμμα των δήμων είναι ως ένα βαθμό ενδεικτική της στάσης κάθε αυτοδιοικητικής αρχής. Λίγοι είναι πράγματι οι δήμοι που συνέστησαν ειδικά τμήματα ή αυτοτελή γραφεία αλλοδαπών με αρμοδιότητα τη διεκπεραίωση των καθηκόντων που τους αναθέτει η ισχύουσα νομοθεσία στα συστήματα χορήγησης και ανανέωσης αδειών διαμονής. Για την άσκηση της συγκεκριμένης αρμοδιότητας οι περισσότεροι δήμοι δημιούργησαν γραφεία αλλοδαπών, τα οποία λειτουργούν στο πλαίσιο το τμήμα των διοικητικών υπηρεσιών ή δημοτικής και αστικής κατάστασης. Δεν λείπουν όμως και δήμοι που πιθανώς λόγω του μικρού αριθμού των αιτημάτων που

διαχειρίζονται, δεν επέδειξαν το ανάλογο ενδιαφέρον. Σε μικρούς σε μέγεθος δήμων και ιδίως σε κοινότητες η αρμοδιότητα στα ζητήματα διαμονής αλλοδαπών δεν εγγράφεται ρητά στον κατάλογο αρμοδιοτήτων των υπηρεσιών τους όπως καταγράφονται στο οργανόγραμμά τους. Στις περισσότερες από αυτές τις περιπτώσεις τα σχετικά καθήκοντα ανατίθενται στα τοπικά Κ.Ε.Π., χωρίς μάλιστα, η συγκεκριμένη διαδικασία να περιλαμβάνεται στον κύκλο των εργασιών που μπορεί να διεκπεραιωθούν μέσα αυτόν, ενώ σε άλλες παρατίθενται στο διαθέσιμο διοικητικό υπάλληλο, που μεταξύ πολλών άλλων αρμοδιοτήτων επιφορτίζεται και με τη συγκεκριμένη

Ως προς την παροχή στοχευμένων υπηρεσιών και τα μέτρα και τις δράσεις στον τομέα της κοινωνικής ένταξης, τις εξαιρετικά σπάνιες περιπτώσεις που προβλέπονται, αναπτύσσονται συνήθως στο πλαίσιο των γενικότερων δομών που διαθέτει κάθε πρωτοβάθμιος Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης, παρέχοντας κοινωνικές υπηρεσίες όχι στο πλαίσιο μονάδων για τους αλλοδαπούς ή ειδικών μονάδων για την κοινωνική ένταξη τους⁶⁵.

2.5.2.1. Ο υλικοτεχνικός εξοπλισμός

Οι χώροι που στεγάζουν τις υπηρεσίες αλλοδαπών των δήμων συνήθως δεν είναι κατάλληλοι. Συχνά δημιουργείται συνωσισμός, δυσφορία των υπαλλήλων και των ενδιαφερομένων, καθώς και εντάσεις. Ενδεικτικό της κατάστασης είναι ότι πολλές φορές, και ιδίως σε περιόδους φόρτου εργασίας, κρίνεται απαραίτητη η παρουσία προσωπικού ασφαλείας, προκειμένου να επιβάλλεται στοιχειώδης τάξη. Αξίζει, επίσης, να σημειωθεί ότι, λόγω του μεγάλου αριθμού των

⁶⁵ Καπλάνι Γ. κ.ά., (2007), «Τοπική αυτοδιοίκηση και μετανάστες», Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα

εξυπηρετούμενων προσώπων από τις υπηρεσίες αλλοδαπών και λόγω των ανεπαρκών σε μέγεθος χώρων, η συστέγαση των υπηρεσιών αυτών με άλλες μονάδες οδηγεί σε λειτουργικά προβλήματα για το σύνολο των συστεγαζόμενων δημοτικών υπηρεσιών.

Η ελλιπής μηχανοργάνωση των υπηρεσιών, καθώς και γενικότερα ελλείψεις στον τεχνικό εξοπλισμό, είναι επίσης μια πραγματικότητα σε πολλές περιπτώσεις. Το πρόβλημα αυτό αποκτά μεγαλύτερη διάσταση για τους δήμους, στο μέτρο που από πλευράς κράτους εντείνεται η προσπάθεια για την εγκατάσταση και λειτουργία ενιαίου και σύγχρονου πληροφοριακού συστήματος σχετικά με τη διαχείριση των αιτήσεων διαμονής των πολιτών τρίτων χωρών. Το πρόγραμμα είναι προσαρμοσμένο στις διαδικασίες του ν. 3386/2005 και φιλοδοξεί να παρέχει τη δυνατότητα γρήγορης διεκπεραίωσης όλων των διαδικασιών, καθώς και βελτιστοποίηση της ανταλλαγής δεδομένων μεταξύ των εμπλεκόμενων υπηρεσιών, με στόχο τη σύντμηση του χρόνου για την έκδοση της άδειας διαμονής. Απαιτεί, όμως μηχανοργάνωση υψηλών προδιαγραφών από τους δήμους την οποία συχνά δεν διαθέτουν γι' αυτό η εγκατάσταση και η μερική λειτουργία δεν έχει σήμερα προχωρήσει σε ικανοποιητικό βαθμό⁶⁶.

2.5.2.2. Στελέχωση και λειτουργία

Προβλήματα παρατηρούνται και σε επίπεδο στελέχωσης. Οι υπηρεσίες αλλοδαπών των δήμων θεωρούνται από την πλειονότητα των υπαλλήλων και πράγματι είναι, δύσκολες. Έχουν ιδιαίτερο φόρτο εργασίας, απαιτούν υπομονή και ικανότητα διαχείριση εντάσεων, καθώς και ιδιαίτερες γνώσεις. Η κατάσταση αυτή δεν τις καθιστά ιδιαίτερα ελκυστικές για τους μόνιμους υπαλλήλους. Το

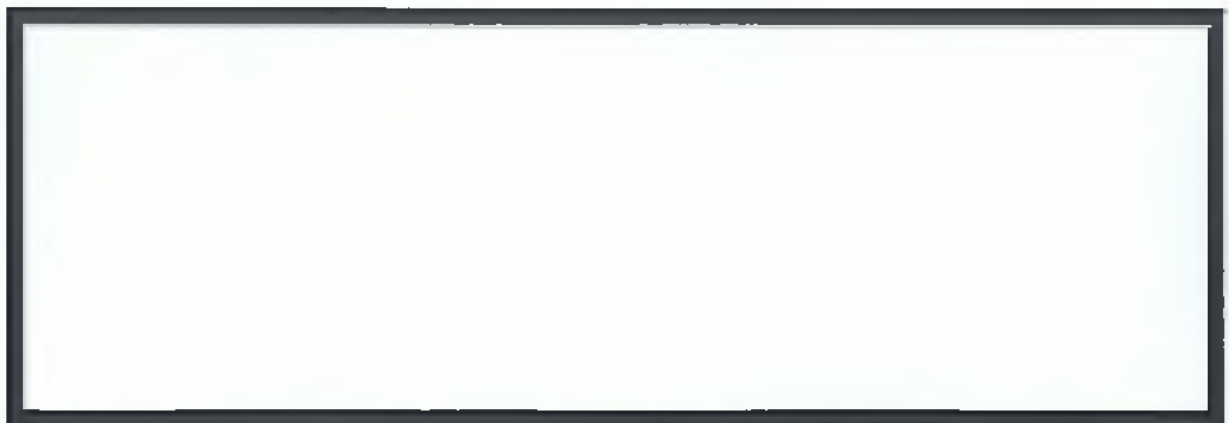
⁶⁶ Καπλάνι Γ. κ.ά., (2007), «Τοπική αυτοδιοίκηση και μετανάστες», Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα

γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με τις γενικότερες ελλείψεις προσωπικού που αντιμετωπίζουν οι δήμοι, έχει ως αποτέλεσμα την ποσοτικά και ποιοτικά ανεπαρκή στελέχωση των εν λόγω υπηρεσιών. Για την αντιμετώπιση της πολλοί δήμοι έχουν οδηγηθεί στη λύση της πρόσληψης συμβασιούχων, στους οποίους και ανατίθεται η διεκπεραίωση των υποθέσεων των αλλοδαπών, υπό την ευθύνη, βέβαια, μονίμων διοικητικών υπαλλήλων. Η λύση αυτή έχει όμως προσωρινό χαρακτήρα και επιλέγεται εκ των ενόντων, καθώς αποβλέπει στην τρέχουσα διαχείριση μιας οξυμένης κατάστασης, χωρίς να δημιουργεί τις προϋποθέσεις στελέχωσης της υπηρεσίας με εμπειρικό και κατάλληλο ποσοτικά και ποιοτικά προσωπικό. Ως προς τον τρόπο λειτουργίας των υπηρεσιών διαπιστώνεται ότι⁶⁷:

1. Διαπράττονται συχνά σφάλματα ερμηνείας και εφαρμογής των ρυθμίσεων, ενώ και η έλλειψη ενιαίων πρακτικών μαρτυρά την απουσία αποτελεσματικού συντονισμού μεταξύ τους, αλλά και με τις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες σε επίπεδο περιφέρειας και Υπουργείου. Το γεγονός αυτό έχει προφανείς δυσμενείς συνέπειες για τους άμεσα ενδιαφερόμενους, οι οποίοι, κάποιες φορές, μπορεί να οδηγηθούν, χωρίς δική τους υπαιτιότητα, έως και την έκπτωση τους από τη νομιμότητα ή σε κάθε περίπτωση, σε καθεστώς μεγάλης ανασφάλειας. Πέραν αυτού όμως, έχει ως συνέπεια και τη μεγάλη συγκέντρωση αλλοδαπού πληθυσμού και αιτημάτων σε δήμους που έχουν αποκτήσει τη φήμη ότι παρέχουν υπηρεσίες ποιότητας στοάς αλλοδαπούς.
2. Παρατηρείται περιοδική υπερφόρτωση των υπηρεσιών, καθώς μεγάλος αριθμός των αδειών διαμονής λήγουν την ίδια χρονική περίοδο, οπότε και συρρέουν μαζικά οι ενδιαφερόμενοι προκειμένου να υποβάλουν αιτήσεις ανανέωσης. Αυτό έχει σαν συνέπεια, κατά την περίοδο της υπερφόρτωσης το κανονικό προσωπικό των υπηρεσιών να αδυνατεί να ανταπεξέλθει στις συγκυριακά αυξημένες ανάγκες.

⁶⁷ Καπλάνι Γ. κ.ά., (2007), «Τοπική αυτοδιοίκηση και μετανάστες», Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα

3. Τα λειτουργικά προβλήματα επιτείνονται πολλές φορές και από την αδυναμία συνεννόησης μεταξύ αλλοδαπών και υπηρεσίας λόγω γλώσσας. Συχνά οι ενδιαφερόμενοι αδυνατούν να κατανοήσουν και να εκφραστούν στα ελληνικά, ενώ σπάνια έως ανύπαρκτη είναι η απασχόληση στις υπηρεσίες στελεχών που κατανοούν και εκφράζονται με επάρκεια στη γλώσσα των συναλλασσομένων.

Μέρος Β'
Ερευνητικό Πλαίσιο

Κεφάλαιο 3^ο - Η μετανάστευση στο Ν. Κορινθίας

3.1. Η περιγραφή του Ν. Κορινθίας

Με πρωτεύουσα την Κόρινθο, ο Νομός Κορινθίας συνορεύει δυτικά με το νομό Αχαΐας, νότια με τους νομούς Αργολίδας και Αρκαδίας, ανατολικά με το νομό Αττικής, ενώ ένα τμήμα του βρέχεται από το Σαρωνικό κόλπο. Βόρεια βρέχεται από τον Κορινθιακό κόλπο. Στο νομό Κορινθίας ανήκουν και οι νησίδες Αλκυονίδες (υπάγονται στο δήμο Λουτρακίου), καθώς και μερικές ακατοίκητες νησίδες στις ακτές του Σαρωνικού.

Η έκτασή του ανέρχεται στα 2.290 km² ενώ αποτελείται από 15 δήμους. Είναι γνωστός για τα πολλά παραθεριστικά κέντρα που έχουν αναπτυχθεί στην βόρεια ακτή και για τις πολλές αρχαιολογικές τοποθεσίες, που έχουν διασωθεί από τα αρχαία χρόνια. Πρωτεύουσα του νομού είναι η Κόρινθος και απέχει 84 χλμ. από την Αθήνα.

Ο πληθυσμός του νομού ανέρχεται σε 141.823 κατοίκους. Συγκεντρώνει ποσοστό 1,4% του πληθυσμού της χώρας και παράγει 1,7% του Α.Ε.Π. Είναι ένας από τους 36 νομούς στους οποίους σημειώθηκε το 2002, αλλά και τα προηγούμενα έτη, φυσική μείωση του πληθυσμού. Μεταξύ των απογραφών 1991 και 2001 ο πληθυσμός του νομού αυξήθηκε 9%. Η συμμετοχή του νομού στο Α.Ε.Π. της χώρας αυξάνεται, 1,4% το 1995 και 2% το 2002.

Στη γεωργία αναλογεί 6,8 % του προϊόντος του νομού και εκεί παράγεται 2% του συνολικού γεωργικού προϊόντος της χώρας. Στη μεταποίηση αναλογεί 46 % του

προϊόντος του νομού το 2002 (η 2η μεγαλύτερη συμμετοχή μετά τη Βοιωτία) από 33% το 1997 και εκεί παράγεται 8,2% της συνολικής μεταποιητικής παραγωγής της χώρας (4,5% το 1997) .

Η πόλη της Κορίνθου είναι το μεγαλύτερο αστικό κέντρο του νομού και παρουσιάζει έντονη εμπορική κίνηση, τόσο λόγω των καταστημάτων και των επιχειρήσεων που εδρεύουν σ' αυτήν, όσο και λόγω του λιμανιού της, που αποτελεί κόμβο για τη διακίνηση των αγροτικών προϊόντων της ευρύτερης περιοχής⁶⁸.

3.2. Στατιστικά στοιχεία αλλοδαπών ανά φύλο του Δ. Κορίνθου

Στον παρακάτω πίνακα, απεικονίζονται στοιχεία μεταναστών του βασικότερου δήμου του νομού Κορινθίας. Στο δήμο Κορίνθου, παρατηρείται ότι ο μεγαλύτερος αριθμός μεταναστών προέρχεται από την Αλβανία σε ποσοστό 68%. Ακολουθεί η Ρουμανία ως χώρα καταγωγής των μεταναστών σε ποσοστό 7% και η Βουλγαρία με 5%. Δηλαδή, το 80% των μεταναστών του δήμου προέρχεται από Βαλκανικές χώρες. Επίσης, οι άνδρες υπερτερούν σε αριθμό των γυναικών ενώ υπάρχουν και 216 άτομα των οποίων δεν διευκρινίζεται το φύλο.

⁶⁸ Επίσημη ιστοσελίδα Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Κορινθίας, www.nakorinthias.gr, ημ. προσέλασης 06/09/2008

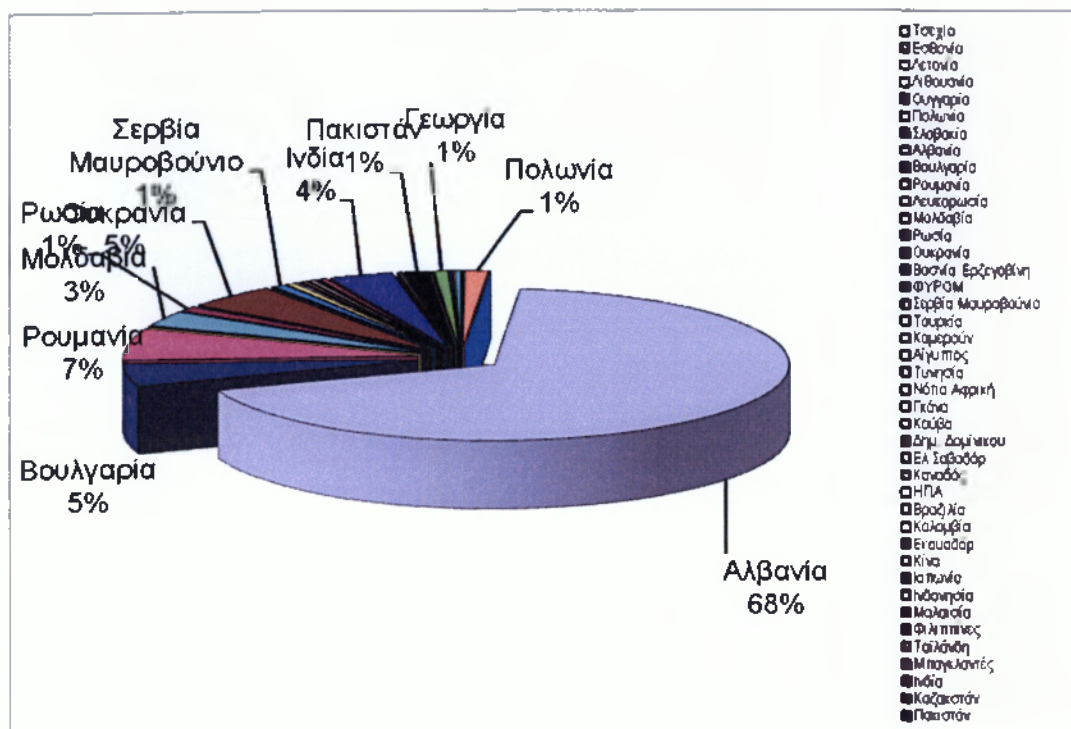
Πίνακας 9
Στοιχεία μεταναστών ανά φύλο δήμου Κορίνθου

Εθνικότητα	Γυναίκες	Άντρες	Αγνώστου Φύλου	Σύνολο
Τσεχία	1	0	0	1
Εσθονία	1	0	0	1
Λετονία	1	0	0	1
Λιθουανία	1	0	0	1
Ουγγαρία	1	0	0	1
Πολωνία	29	8	0	37
Σλοβακία	1	0	0	1
Αλβανία	452	1438	177	2067
Βουλγαρία	116	28	1	145
Ρουμανία	105	90	6	201
Λευκορωσία	3	0	0	3
Μολδαβία	84	5	5	94
Ρωσία	29	0	1	30
Ουκρανία	125	18	8	151
Βοσνία Ερζεγοβίνη	1	0	0	1
ΦΥΡΟΜ	1	2	0	3
Σερβία Μαυροβούνιο	11	7	2	20
Τουρκία	0	1	0	1
Καμερούν	1	0	0	1
Αίγυπτος	3	11	0	14
Τυνησία	1	4	1	6
Νότια Αφρική	1	0	0	1
Γκάνα	1	0	0	1
Κούβα	1	0	0	1
Δημ. Δομίνικου	2	0	0	2
Ελ Σαλβαδόρ	1	0	0	1
Καναδάς	0	1	0	1

ΗΠΑ	4	1	0	5
Βραζιλία	1	0	0	1
Κολομβία	3	0	0	3
Εκουαδόρ	1	0	0	1
Κίνα	4	4	1	9
Ιαπωνία	1	0	0	1
Ινδονησία	1	0	0	1
Μαλαισία	1	0	0	1
Φιλιππίνες	3	0	0	3
Ταϊλάνδη	2	0	0	2
Μπαγκλαντές	0	10	0	10
Ινδία	9	85	12	106
Καζακιστάν	7	2	0	9
Πακιστάν	0	41	0	41
Ουζμπεκιστάν	1	1	0	2
Αρμενία	2	0	0	2
Γεωργία	17	5	0	22
Ιράκ	1	2	0	3
Ισραήλ	0	2	0	2
Ιορδανία	1	2	0	3
Συρία	3	4	2	9
Σύνολο	1035	1772	216	3023

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.

Γράφημα 1
Στοιχεία μεταναστών ανά φύλο δήμου Κορίνθου

3.3. Στατιστικά στοιχεία και πληθυσμός μεταναστών Ν. Κορινθίας

Οι μετανάστες, εκτός του δήμου Κορίνθου διαμοιράζονται και σε άλλους δήμους με απώτερο σκοπό την εξεύρεση εργασίας. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Τοπικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων (Τ.Ε.Δ.Κ.) Νομού Κορινθίας που παρουσιάζονται στον πίνακα 10, μεγάλος αριθμός μεταναστών κατοικεί σε δήμους όπως του Λουτρακίου, των Σικωνίων, του Άσσου και της Νεμέας. Το ποσοστό τους σε γενικές γραμμές πλησιάζει το 10% του πραγματικού πληθυσμού, με εξαίρεση το δήμο Άσσου που φθάνει το 19,13%.

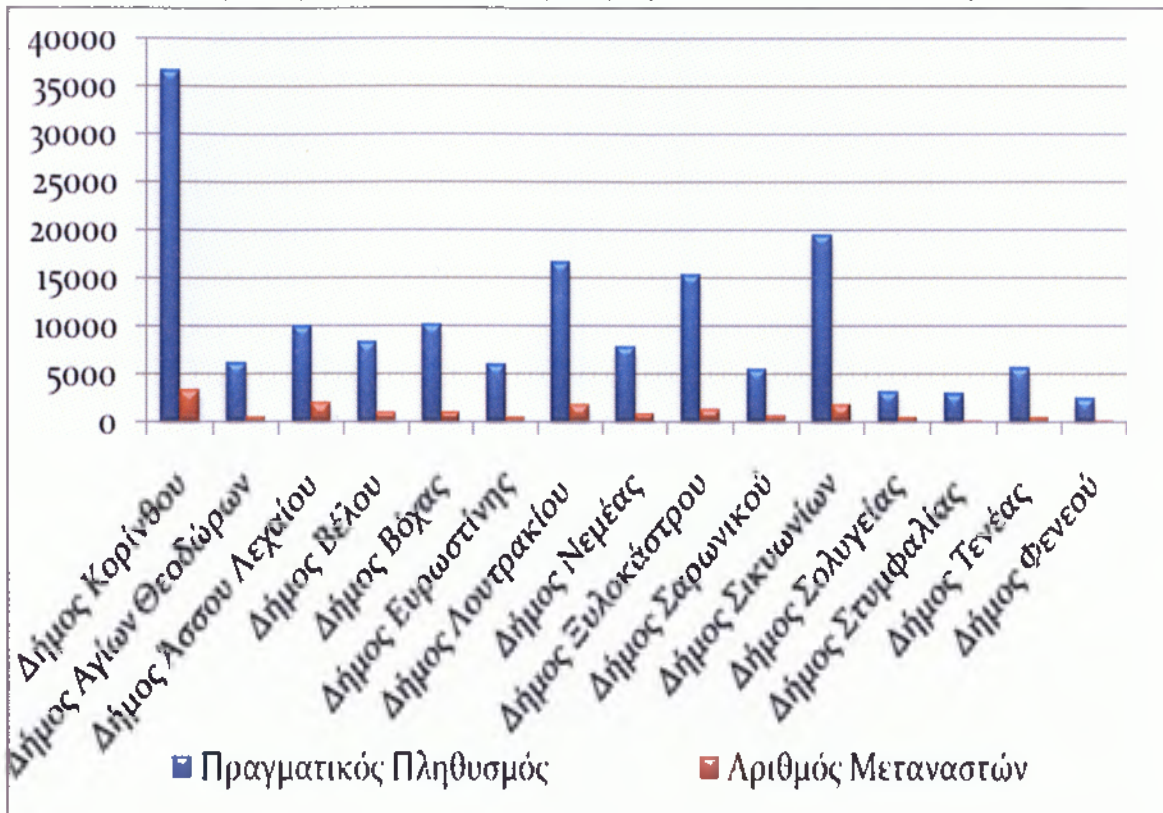
Πίνακας 10
Ο πληθυσμός των μεταναστών του Ν. Κορινθίας

Δήμος	Πραγματικός Πληθυσμός	Αριθμός Μεταναστών	Ποσοστό μεταναστών επί του πραγματικού πληθυσμού %
Δήμος Κορίνθου	36555	3177	8,69%
Δήμος Αγίων Θεοδώρων	5960	430	7,21%
Δήμος Ασσου Λεχαιού	9850	1884	19,13%
Δήμος Βέλου	8211	781	9,51%
Δήμος Βόχας	10112	916	9,06%
Δήμος Ευρωστίνης	5882	325	5,53%
Δήμος Λουτρακίου	16520	1669	10,10%
Δήμος Νεμέας	7774	752	9,67%
Δήμος Ξυλοκάστρου	15273	1163	7,61%
Δήμος Σαρωνικού	5297	525	9,91%
Δήμος Σικωνίων	19455	1634	8,40%
Δήμος Σολυγείας	3047	366	12,01%
Δήμος Στυμφαλίας	2852	96	3,37%
Δήμος Τενέας	5477	353	6,45%
Δήμος Φενεού	2359	86	3,65%
Σύνολο	154624	14157	9,16%

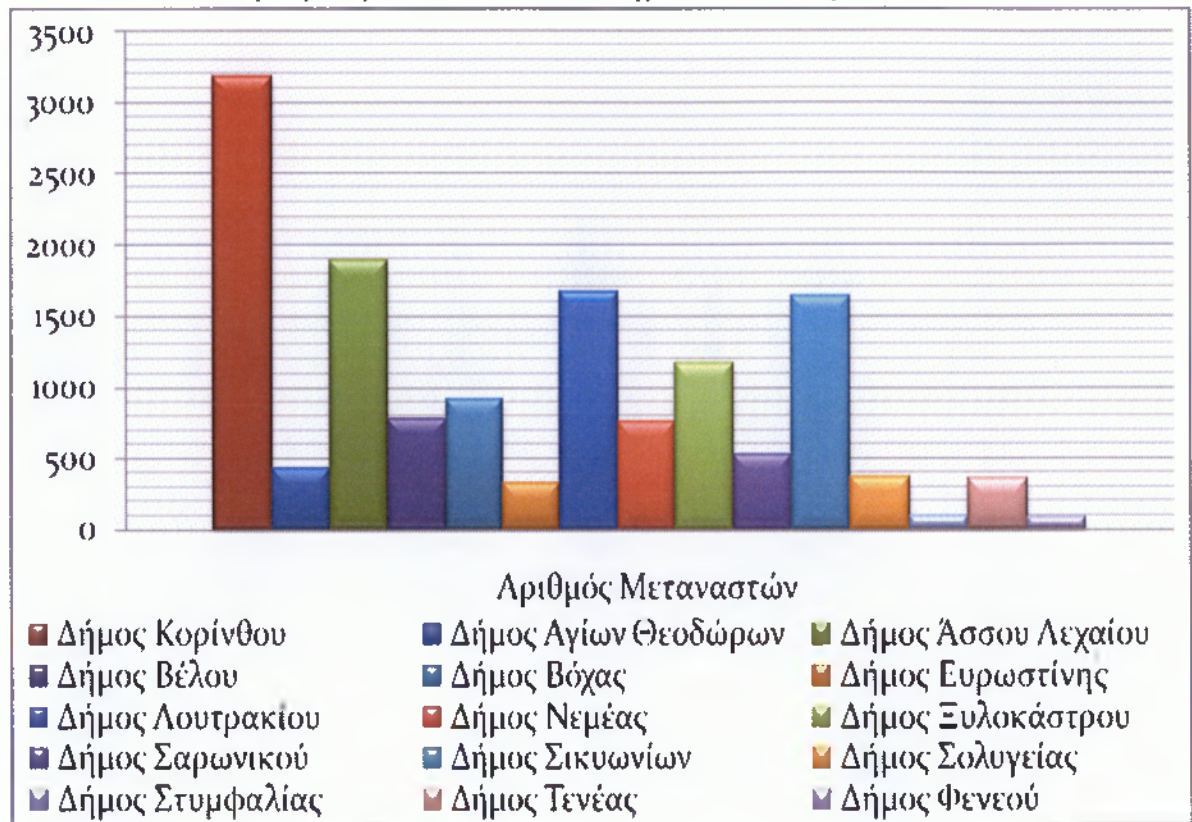
Πηγή: Τ.Ε.Δ.Κ.. Νομού Κορινθίας .

Διάγραμμα 3

Σύγκριση πραγματικού πληθυσμού με μετανάστες στο Ν. Κορινθίας

Διάγραμμα 4
Αριθμός μεταναστών ανά δήμο στο Ν. Κορινθίας

Κεφάλαιο 4^ο - Η ανάλυση της έρευνας στο Ν. Κορινθίας

4.1. Μεθοδολογία και ερευνητικό πλαίσιο

4.1.1 Περιγραφή πληθυσμού έρευνας

Ο πληθυσμός από τον οποίο επιλέχθηκε το δείγμα, αποτελείται υπαλλήλους και στελέχη των εξής δήμων του νομού Κορινθίας: Κορίνθου, Αγίων Θεοδώρων, Άσσου Λεχαιίου, Βέλου, Βόχας, Ευρωστίνης, Λουτρακίου, Νεμέας, Ξυλοκάστρου, Σαρωνικού, Σικυωνίων, Σολυγείας, Στυμφαλίας, Τενέας, Φενεού. Η μεθοδολογία της έρευνας σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να χαρακτηριστεί αντιπροσωπευτική του συνόλου των υπαλλήλων και κατ' επέκταση των υπηρεσιών. Η επιλογή συγκεκριμένων κατηγοριών υπηρεσιών και η επιλογή συγκεκριμένων τμημάτων από αυτές και στην συνέχεια συγκεκριμένων υπαλλήλων σε αυτά, βάσει των κριτηρίων που τέθηκαν, οδήγησαν στην συλλογή εξήντα ενός (61) ερωτηματολογίων. Πρέπει εδώ να τονιστεί ότι λόγω του μικρού «δείγματος» απαιτήθηκε ιδιαίτερη επιλογή στη διατύπωση των ερωτήσεων.

4.1.2. Δείγμα έρευνας

Η συγκεκριμένη έρευνα βασίστηκε σε ένα συμβατικό δείγμα (61) ατόμων. Το κριτήριο για την επιλογή των συγκεκριμένων ατόμων ήταν κατά κύριο λόγο η καθημερινή τους επαφή με μετανάστες. Ο στόχος ήταν να αποκτηθεί πρόσβαση και να πραγματοποιηθούν οι συνεντεύξεις με άτομα τα οποία είχαν συμμετάσχει

τόσο σε διαδικασίες νομιμοποίησης όσο και έκδοσης αδειών διαμονής. Απώτερος στόχος ήταν η άντληση όσο το δυνατό εγκυρότερης πληροφορίας. Συμπερασματικά λοιπόν, έγινε προσπάθεια επιλογής ενός αντιπροσωπευτικού δείγματος, ώστε τα συμπεράσματα που θα προέκυπταν, να μπορούσαν να γενικευτούν και στον πληθυσμό.

4.1.3. Η μέθοδος συλλογής στοιχείων και παρουσίαση ερωτηματολογίου

Για τις ανάγκες της έρευνας επιλέχθηκε η δομημένη και άμεση μέθοδος, δηλαδή τυποποιημένες ερωτήσεις και απαντήσεις που κάνουν ευκολότερη τη συμπλήρωση, ανάλυση και επεξεργασία των στοιχείων. Ο τρόπος συλλογής των στοιχείων έγινε με τη μέθοδο της προσωπικής συνέντευξης (ερωτηματολόγιο). Ο λόγος που επελέγη η προσωπική συνέντευξη για τη συμπλήρωση ερωτηματολογίου, ήταν για να υπάρξει η βεβαίωση συμπλήρωσης όλων των μερών του ερωτηματολογίου και να δοθούν οι απαραίτητες διευκρινίσεις στους ερωτώμενους. Τα άτομα που συμπλήρωσαν τα ερωτηματολόγια απασχολούνταν σε τμήματα που έρχονταν σε καθημερινή επαφή με μετανάστες.

Το ερωτηματολόγιο παρουσιάζεται στο παράρτημα της παρούσας εργασίας. Οι ερωτήσεις που αυτό περιλαμβάνει καλύπτουν μια πλειάδα ερωτημάτων σχετικά με τους μετανάστες. Πιο συγκεκριμένα καλύπτονται:

- Προβλήματα των υπηρεσιών που ασχολούνται με τους μετανάστες.
- Προβλήματα που τίθενται από τους μετανάστες.
- Αντιλήψεις για τους μετανάστες.

4.2. Ανάλυση έρευνας

Με την έρευνά μας προσπαθήσαμε να απεικονίσουμε τόσο την αντιμετώπιση των μεταναστών στο νομό Κορινθίας όσο και τη σχέση που έχουν αναπτύξει με τις αρμόδιες υπηρεσίες των δήμων. Η ξεχωριστή ανάλυση της κάθε ερώτησης παρουσιάζεται παρακάτω και από τις οποίες εξήχθησαν και τα γενικότερα συμπεράσματα.

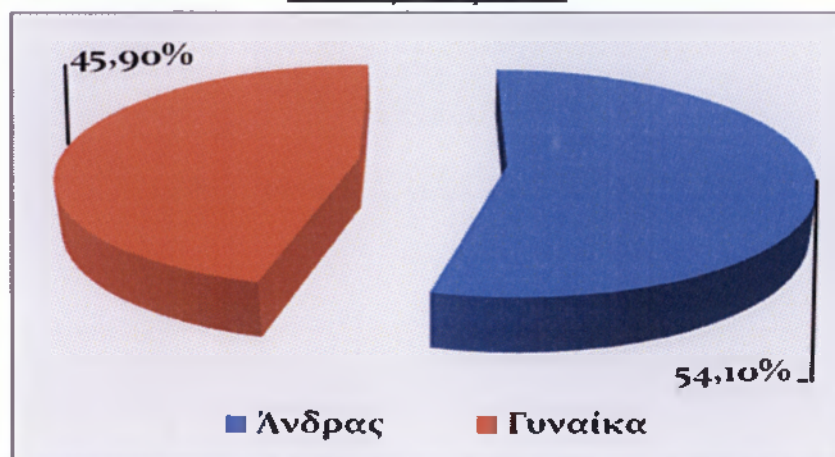
1. Φύλο

Από άποψη φύλου, οι άνδρες αποτέλεσαν το μεγαλύτερο κομμάτι του δείγματος. Το ποσοστό τους ήταν 54,10% ενώ το αντίστοιχο των γυναικών ήταν 45,90%.

Πίνακας 11
Φύλο ερωτώμενων

Ερώτηση 1	Φύλο	
	Άνδρας	Γυναίκα
Σύνολο απαντήσεων	33	28
Ποσοστό	54,10%	45,90%

Γράφημα 2
Φύλο ερωτώμενων

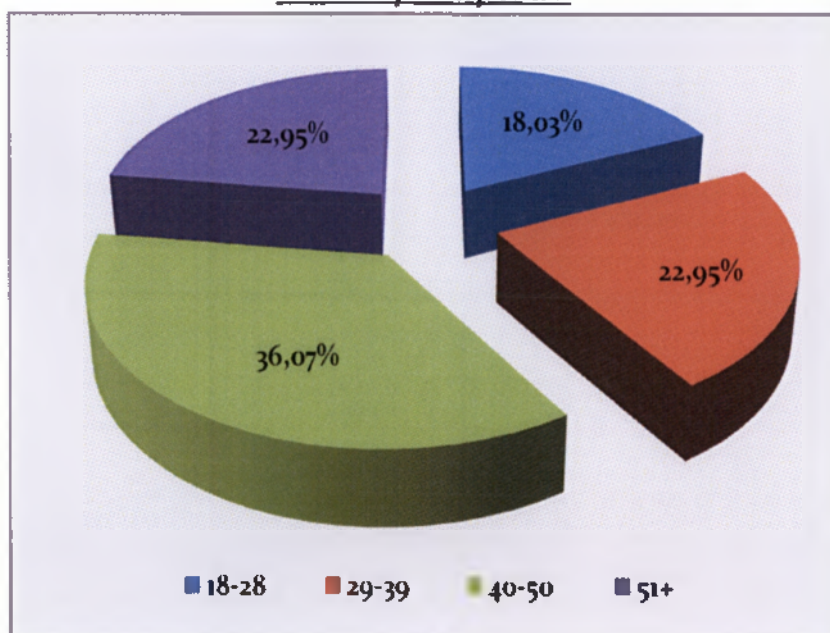

Από άποψη ηλικίας, τα 40-50 έτη με ποσοστό 36,07% βρίσκονται στην πρώτη θέση. Ακολουθούν, με το ίδιο ποσοστό του δείγματος, τα έτη 29-39 καθώς και οι ερωτώμενοι άνω των 51 ετών, με 22,95%. Οι νεαρές ηλικίες μεταξύ 18-28 ετών ήταν το 18,03%.

Πίνακας 12
Ηλικία ερωτώμενων

Ερώτηση 2	Ηλικία			
	18-28	29-39	40-50	51+
Σύνολο απαντήσεων	11	14	22	14
Ποσοστό	18,03%	22,95%	36,07%	22,95%

Γράφημα 3
Ηλικία ερωτώμενων

3. Ονομασία φορέα

Οι φορείς στους οποίους απευθύνθηκε η παρούσα έρευνα ήταν οι δήμοι του νομού Κορινθίας, μέσω των αρμόδιων υπηρεσιών τους σε θέματα που αφορούν τη μετανάστευση και τους αλλοδαπούς.

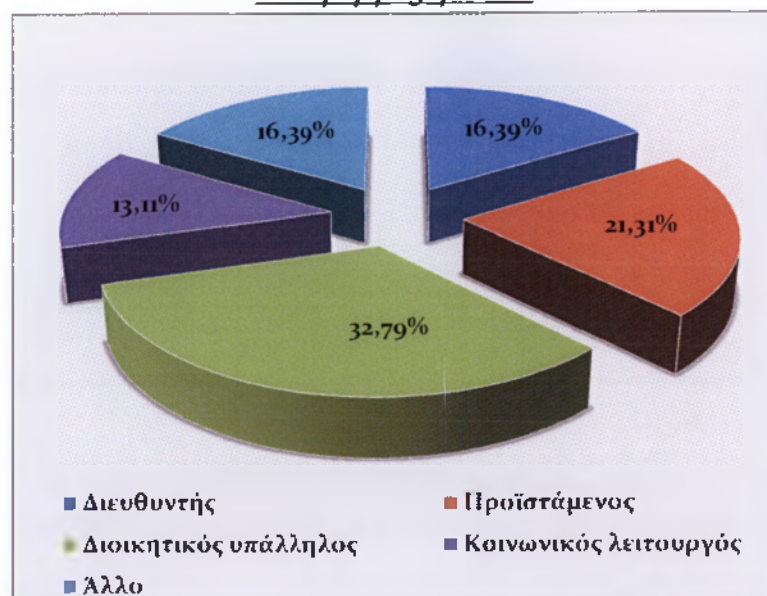
4. Θέση εργαζόμενου

Η πληθώρα των θέσεων που κάλυπταν οι ερωτώμενοι, έδωσε την ευκαιρία να συγκεντρωθεί ένα ευρύ φάσμα απαντήσεων, που θα βοηθήσει στην εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων. Η πλειοψηφία, το 32,79%, αποτελούταν από διοικητικούς υπαλλήλους και το 21,31% από άτομα που κάλυπταν θέσεις προϊσταμένων.

Πίνακας 13
Θέση εργαζομένων

Ερώτηση 4	Θέση εργαζόμενου	
	Σύνολο απαντήσεων	Ποσοστό
Διευθυντής	10	16,39%
Προϊστάμενος	13	21,31%
Διοικητικός υπάλληλος	20	32,79%
Κοινωνικός λειτουργός	8	13,11%
Άλλο	10	16,39%

Γράφημα 4
Θέση εργαζομένων

5. Επίπεδο εκπαίδευσης

Από τις τιμές του παρακάτω πίνακα, παρατηρείται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος με 44,26%, έχει ανώτερη ή ανώτατη μόρφωση. Ακολουθούν οι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας σχολής με 27,87% και οι απόφοιτοι λυκείου με 24,59%. Τέλος, κάτοχοι μεταπτυχιακού διπλώματος είναι μόλις το 3,28%.

Πίνακας 14
Επίπεδο εκπαίδευσης δείγματος

Ερώτηση 5	Επίπεδο εκπαίδευσης			
	Απόφοιτος Λυκείου	Απόφοιτος Δευτεροβάθμιας Σχολής	Απόφοιτος ΤΕΙ/ΑΕΙ	Κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος
Σύνολο απαντήσεων	15	17	27	2
Ποσοστό	24,59%	27,87%	44,26%	3,28%

Γράφημα 5
Επίπεδο εκπαίδευσης δείγματος

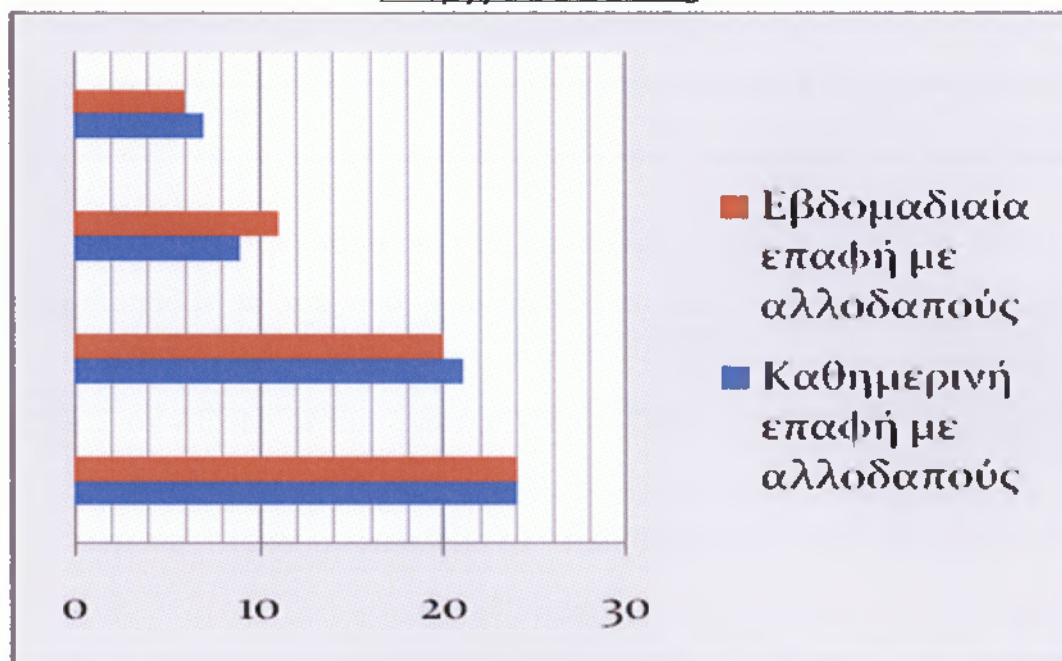
6. Επαφή με αλλοδαπούς

Ως προς τον αριθμό των μεταναστών με τους οποίους έρχονται σε επαφή οι υπάλληλοι των δήμων, τόσο σε καθημερινή όσο και σε εβδομαδιαία βάση, παρατηρείται μια διασπορά. Το 39,34%, έρχεται σε επαφή με 0-10 μετανάστες ημερησίως, ακολουθεί με 34,43% τα 11-20 άτομα και με 14,75% τα 21-30 άτομα. Σε εβδομαδιαία βάση, το 39,34%, έρχεται σε επαφή με 0-50 άτομα, το 32,79% με 51-100, το 18,03% με 101-150 και το υπόλοιπο ποσοστό με άνω των 151 μεταναστών.

Πίνακας 15
Επαφή με αλλοδαπούς

Ερώτηση 6	Καθημερινή επαφή με αλλοδαπούς			
	0-10	11-20	21-30	31 και άνω
Σύνολο απαντήσεων	24	21	9	7
Ποσοστό	39,34%	34,43%	14,75%	11,48%
	Εβδομαδιαία επαφή με αλλοδαπούς			
	0-50	51-100	101-150	151 και άνω
Σύνολο απαντήσεων	24	20	11	6
Ποσοστό	39,34%	32,79%	18,03%	9,84%

Διάγραμμα 5
Επαφή με αλλοδαπούς

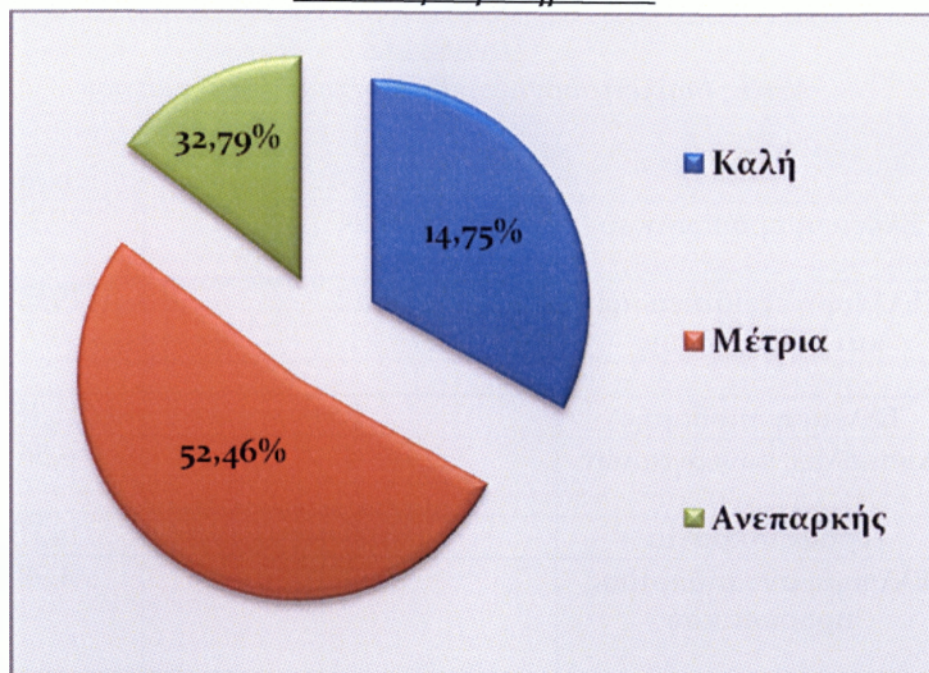

Με τη συγκεκριμένη ερώτηση, έγινε μια προσπάθεια αυτοαξιολόγησης της ικανότητας των υπηρεσιών των δήμων να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις των μεταναστών. Από τις απαντήσεις που λάβαμε, το μεγαλύτερο ποσοστό τις θεωρεί μέτριες έως ανεπαρκής ενώ μόλις το 32,79% τις θεωρεί καλές.

Πίνακας 16
Ανταπόκριση υπηρεσιών

Ερώτηση 7	Ανταπόκριση υπηρεσιών		
	Καλή	Μέτρια	Ανεπαρκής
Σύνολο απαντήσεων	20	32	9
Ποσοστό	32,79%	52,46%	14,75%

Γράφημα 6
Ανταπόκριση υπηρεσιών

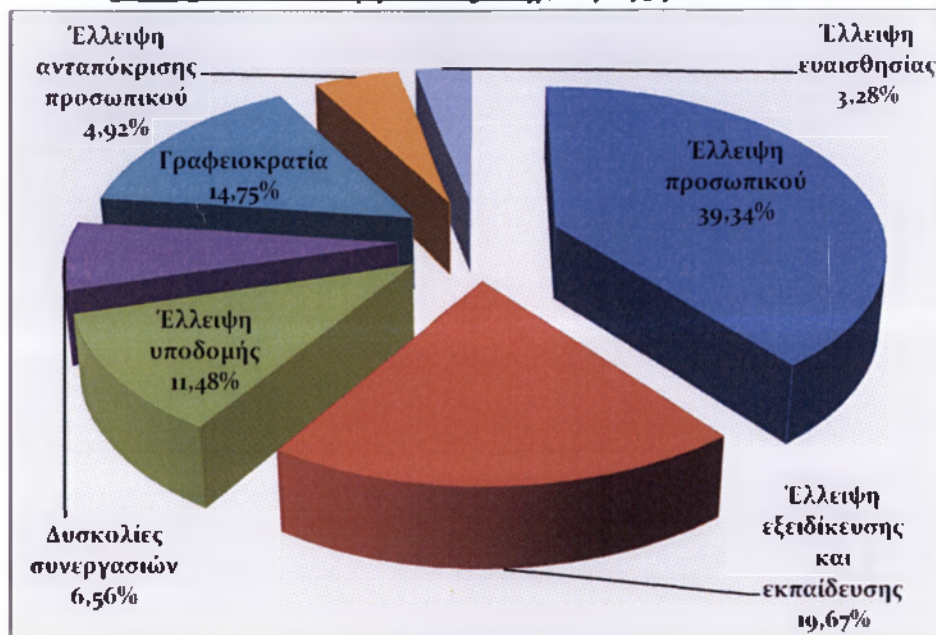
8. Αιτίες δυσλειτουργιών εξυπηρέτησης μεταναστών

Οι υπάλληλοι των υπηρεσιών των δήμων ρωτήθηκαν για το ποιες αιτίες θεωρούν τις πιο σημαντικές στην ύπαρξη δυσλειτουργιών στην εξυπηρέτηση των μεταναστών, καθώς επίσης και πως ιεραρχούν ως προς τη σημασία τους τις αιτίες αυτές. Η έλλειψη προσωπικού αναφέρθηκε ως η πιο σημαντική αιτία αλλά εξίσου σημαντική είναι η έλλειψη εξειδίκευσης και εκπαίδευσης. Τρίτη κατά σειρά αιτία θεωρούν τη γραφειοκρατία, ακολουθεί η έλλειψη υποδομής και έπονται οι δυσκολίες συνεργασιών, η έλλειψη ανταπόκρισης του προσωπικού και η έλλειψη ευαισθησίας.

Πίνακας 17
Αιτίες δυσλειτουργιών εξυπηρέτησης μεταναστών

Ερώτηση 8	Αιτίες δυσλειτουργιών	
	Σύνολο απαντήσεων	Ποσοστό
Έλλειψη προσωπικού	24	39,34%
Έλλειψη εξειδίκευσης και εκπαίδευσης	12	19,67%
Έλλειψη υποδομής	7	11,48%
Δυσκολίες συνεργασιών	4	6,56%
Γραφειοκρατία	9	14,75%
Έλλειψη ανταπόκρισης προσωπικού	3	4,92%
Έλλειψη ευαισθησίας	2	3,28%

Γράφημα 7
Αιτίες δυσλειτουργιών εξυπηρέτησης μεταναστών

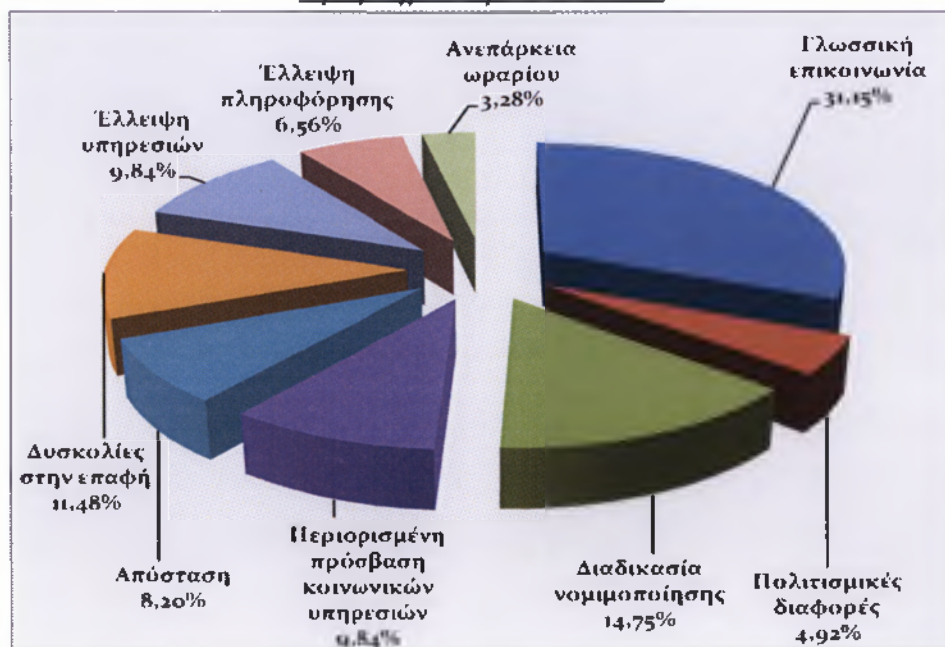
9. Προβλήματα μεταναστών

Η καθημερινή επαφή με τους μετανάστες επιφέρει και σειρά προβλημάτων. Η ιεράρχησή τους βοήθησε και στον εντοπισμό των σπουδαιότερων. Ως σημαντικότερο πρόβλημα, σε ποσοστό 31,15% θεωρείται η δυσκολία στη γλωσσική επικοινωνία. Ακολουθεί η περιορισμένη γνώση σχετικά με τη διαδικασία νομιμοποίησης με ποσοστό 14,75%, οι δυσκολίες στις σχέσεις με μη μετανάστες χρήστες των υπηρεσιών με 11,48% και με το ίδιο ποσοστό, που αγγίζει το 9,84%, η περιορισμένη πρόσβαση σε δεδομένες κοινωνικές υπηρεσίες και η έλλειψη υπηρεσιών που θα έπρεπε να προσφέρονται. Τα υπόλοιπα προβλήματα ακολουθούν με μικρότερα ποσοστά όπως απεικονίζονται και στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 18
Προβλήματα μεταναστών

Ερώτηση 9	Προβλήματα μεταναστών	
	Σύνολο απαντήσεων	Ποσοστό
Γλωσσική επικοινωνία	19	31,15%
Πολιτισμικές διαφορές	3	4,92%
Διαδικασία νομιμοποίησης	9	14,75%
Περιορισμένη πρόσβαση κοινωνικών υπηρεσιών	6	9,84%
Απόσταση	5	8,20%
Δυσκολίες στην επαφή	7	11,48%
Έλλειψη υπηρεσιών	6	9,84%
Έλλειψη πληροφόρησης	4	6,56%
Ανεπάρκεια ωραρίου	2	3,28%

Γράφημα 8
Προβλήματα μεταναστών

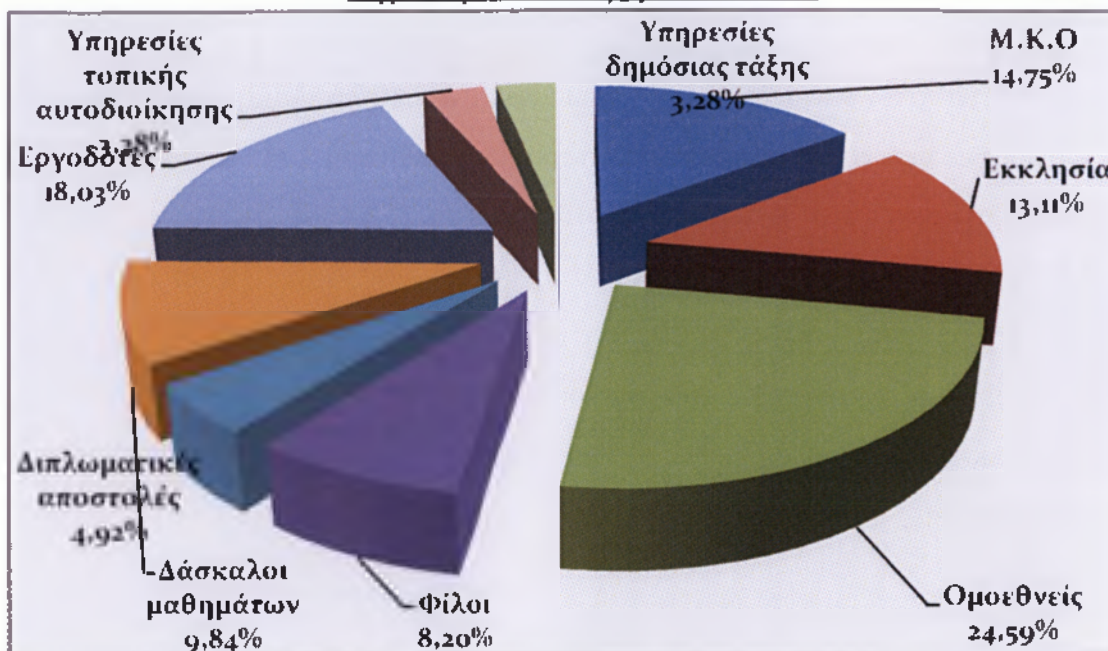
10. Πηγές προσέλευσης μεταναστών

Ο εντοπισμός των πηγών από τις οποίες προέρχονται οι μετανάστες που απευθύνονται στις υπηρεσίες των δήμων είναι μια πολύπλοκη διαδικασία. Αυτή προσπάθησε να αποσαφηνίσει η παρούσα ερώτηση. Η βασικότερη πηγή πηπππου παραπέμπει μετανάστες στις αρμόδιες υπηρεσίες είναι κυρίως οι ομοεθνείς με ποσοστό 24,59%. Ακολουθούν οι εργοδότες με 18,03%, οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις με 14,75% και η εκκλησία με 13,11%. Σαν πέμπτη πηγή παρουσιάζονται οι Έλληνες φίλοι και με χαμηλότερα ποσοστά έπονται οι διπλωματικές αποστολές και οι υπηρεσίες δημόσιας τάξης και τοπικής αυτοδιοίκησης.

Πίνακας 19
Πηγές προσέλευσης μεταναστών

Ερώτηση 10	Πηγές προσέλευσης μεταναστών	
	Σύνολο απαντήσεων	Ποσοστό
Μ.Κ.Ο	9	14,75%
Εκκλησία	8	13,11%
Ομοεθνείς	15	24,59%
Φίλοι	5	8,20%
Διπλωματικές αποστολές	3	4,92%
Δάσκαλοι μαθημάτων	6	9,84%
Εργοδότες	11	18,03%
Υπηρεσίες τοπικής αυτοδιοίκησης	2	3,28%
Υπηρεσίες δημόσιας τάξης	2	3,28%

Γράφημα 9
Πηγές προσέλευσης μεταναστών

11. Συμπεριφορά μεταναστών

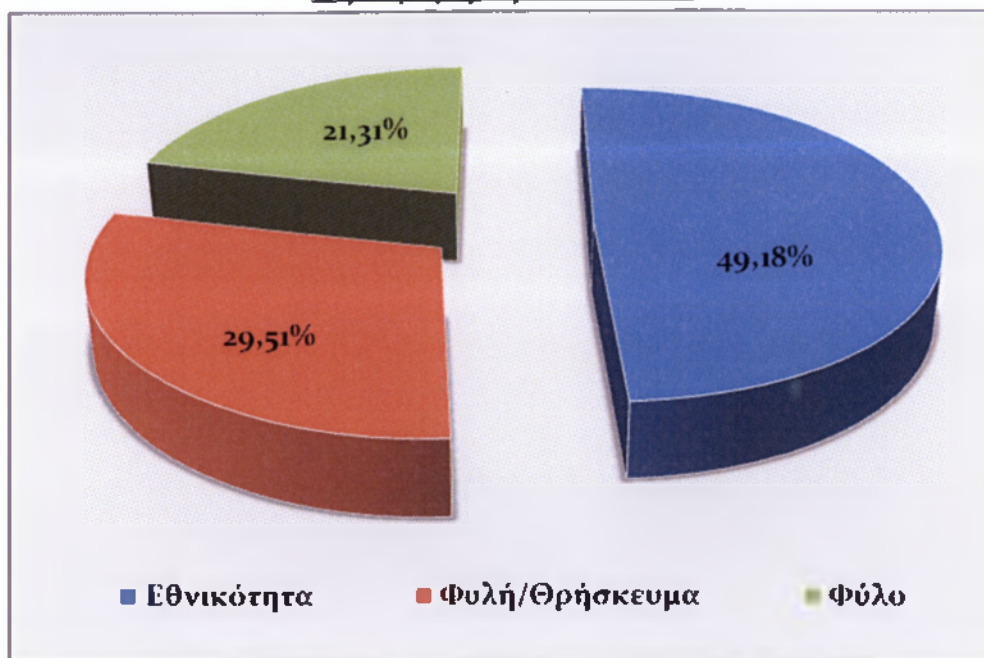
Η συμπεριφορά και οι απαιτήσεις των μεταναστών επηρεάζονται από διάφορους παράγοντες. Το 49,18% θεωρεί ως βασικότερη αιτία την εθνικότητα, το 29,51% τη φυλή ή το θρήσκευμα και το 21,31% το φύλο.

Πίνακας 20
Συμπεριφορά μεταναστών

Ερώτηση 11	Συμπεριφορά μεταναστών		
	Εθνικότητα	Φυλή/Θρήσκευμα	Φύλο

Σύνολο απαντήσεων	30	18	13
Ποσοστό	49,18%	29,51%	21,31%

Γράφημα 10
Συμπεριφορά μεταναστών

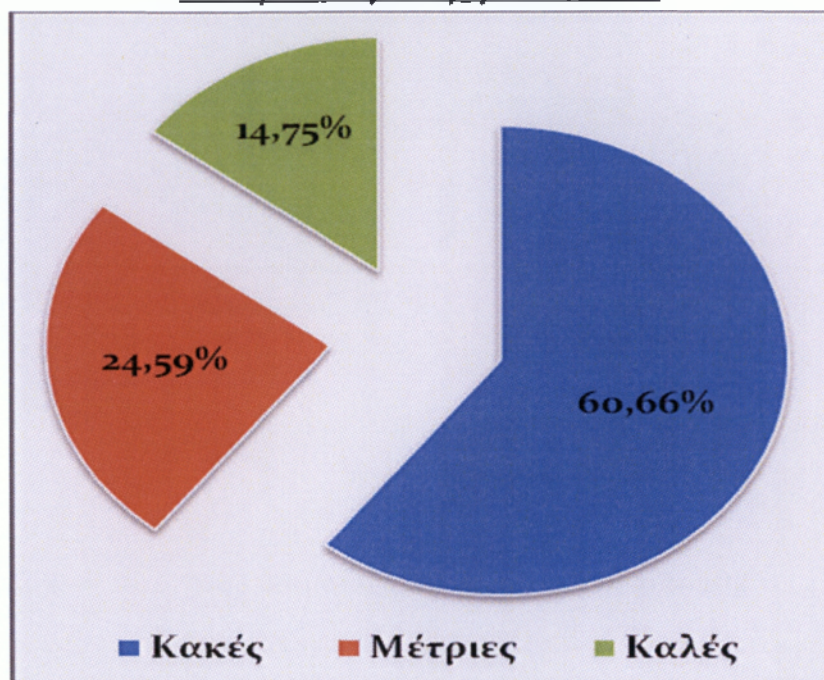
12. Συνθήκες διαβίωσης μεταναστών

Οι συνθήκες διαβίωσης των μεταναστών από χώρα σε χώρα καθορίζονται από σειρά παραγόντων που επιδρούν στην εκάστοτε δομημένη κοινωνία. Οι συνθήκες που επικρατούν στη χώρα μας, σύμφωνα με τις απαντήσεις του δείγματος, είναι κακές για τη διαβίωση των μεταναστών. Το 24,59% τις θεωρεί μέτριες ενώ μόλις το 14,75% τις θεωρεί καλές.

Πίνακας 21
Συνθήκες διαβίωσης μεταναστών

Ερώτηση 12	Συνθήκες διαβίωσης μεταναστών		
	Κακές	Μέτριες	Καλές
Σύνολο απαντήσεων	37	15	9
Ποσοστό	60,66%	24,59%	14,75%

Γράφημα 11
Συνθήκες διαβίωσης μεταναστών

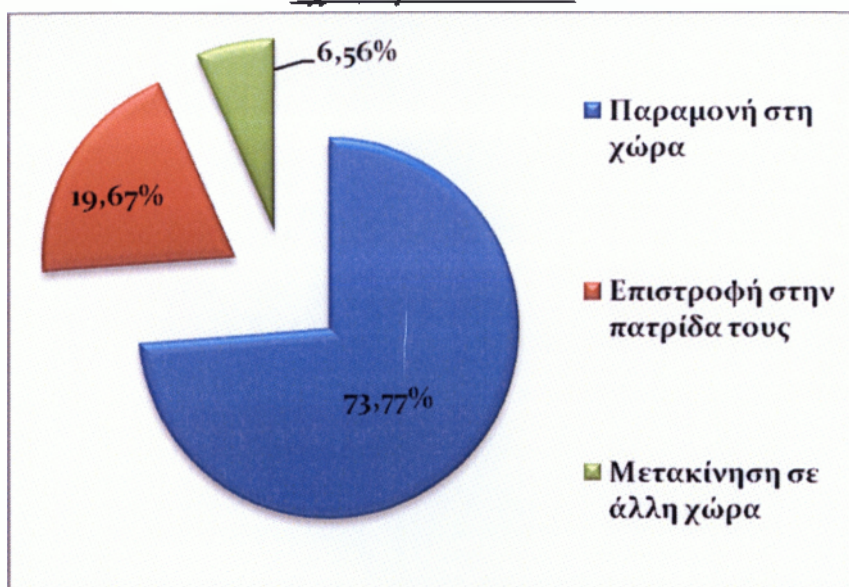
13. Σχέδια μεταναστών

Η συντριπτική πλειοψηφία των μεταναστών έχουν σαν σκοπό να παραμείνουν στη χώρα μας ενώ μόλις το 19,67% επιθυμεί την επιστροφή στην πατρίδα τους. Τέλος, το 6,56% χρησιμοποιεί τη χώρα ως ενδιάμεσο σταθμό και επιθυμεί μετακίνηση σε άλλη χώρα.

Πίνακας 22
Σχέδια μεταναστών

Ερώτηση 13	Σχέδια μεταναστών		
	Παραμονή στη χώρα	Επιστροφή στην πατρίδα τους	Μετακίνηση σε άλλη χώρα
Σύνολο απαντήσεων	45	12	4
Ποσοστό	73,77%	19,67%	6,56%

Γράφημα 12
Σχέδια μεταναστών

14. Πλήθος μεταναστών τα τελευταία χρόνια

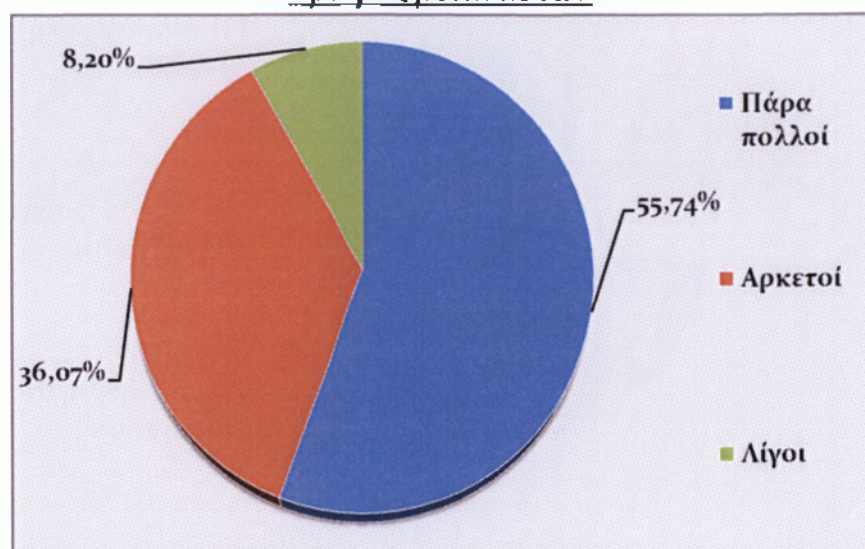
Το 55,74% θεωρεί πως ο αριθμός των μεταναστών που έχουν έρθει στη χώρα τα τελευταία χρόνια παραείναι μεγάλος, αρκετούς τους θεωρεί το 36,07% ενώ ως λίγους τους χαρακτηρίζει το 8,20%.

Πίνακας 23
Αριθμός μεταναστών

Ερώτηση 14	Αριθμός μεταναστών		
	Πάρα πολλοί	Αρκετοί	Λίγοι

Σύνολο απαντήσεων	34	22	5
Ποσοστό	55,74%	36,07%	8,20%

Γράφημα 13
Αριθμός μεταναστών

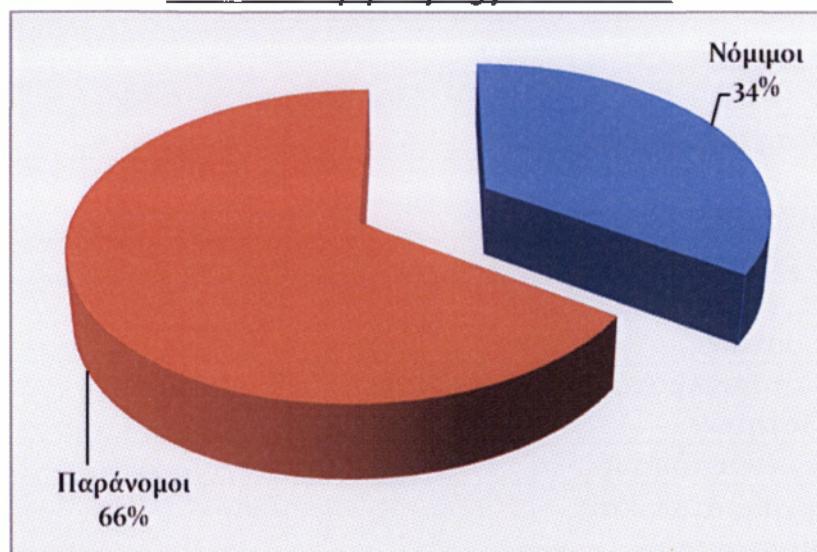
15. Ποσοστό νομιμότητας μεταναστών

Το ποσοστό των μεταναστών που βρίσκονται στη χώρα μας, δεν μπορεί να καθοριστεί με ακρίβεια. Εντούτοις, κάποιες προσεγγίσεις γίνονται από τις αρμόδιες υπηρεσίες επεξεργασίας στατιστικών δεδομένων. Το 65,57% απάντησε ότι οι μετανάστες που βρίσκονται στη χώρα μας είναι παράνομοι ενώ το υπόλοιπο ποσοστό έχει ακολουθήσει τη διαδικασία νομιμοποίησης.

Πίνακας 24
Ποσοστό νομιμότητας μεταναστών

Ερώτηση 15	Ποσοστό νομιμότητας μεταναστών	
	Νόμιμοι	Παράνομοι
Σύνολο απαντήσεων	21	40
Ποσοστό	34,43%	65,57%

Γράφημα 14
Ποσοστό νομιμότητας μεταναστών

16. Αίτια μετανάστευσης

Με τη συγκεκριμένη ερώτηση, έγινε μια προσπάθεια ιεράρχησης των αιτιών μετανάστευσης στη χώρα μας. Στην πρώτη θέση τοποθετήθηκε, η διαφυγή από δυσμενείς συνθήκες με 29,51%, ακολουθεί η επανασύνδεση με μέλη της οικογένειας που βρίσκονται ήδη στη χώρα με 19,67%. Ως τρίτη επιλογή, επιλέχθηκε η απόκτηση χρημάτων για επαναπατρισμό με 11,48% ενώ το υπόλοιπο ποσοστό επέλεξε τις νέες επαγγελματικές προοπτικές, την αξιοποίηση των επαγγελματικών δεξιοτήτων και την επαφή με νέους τόπους.

Πίνακας 25
Αίτια μετανάστευσης

Ερώτηση 16	Αίτια μετανάστευσης	
	Σύνολο απαντήσεων	Ποσοστό
Επανάσυνδεση οικογένειας	12	19,67%
Διαφυγή από δυσμενείς συνθήκες	18	29,51%
Περισσότερες ευκαιρίες	10	16,39%
Νέες επαγγελματικές προοπτικές	6	9,84%
Αξιοποίηση επαγγελματικών δεξιοτήτων	5	8,20%
Επαφή με νέους τόπους	3	4,92%
Απόκτηση χρημάτων και επαναπατρισμό	7	11,48%

Γράφημα 15
Αίτια μετανάστευσης

17. Αξιολόγηση προβλημάτων

Η αξιολόγηση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει σήμερα η Ελλάδα, σύμφωνα με τις απαντήσεις που δόθηκαν, αναλύονται εκτενώς στον πίνακα που ακολουθεί. Σαν γενικό συμπέρασμα, ωστόσο θα μπορούσε να πει κανείς ότι υπάρχουν τομείς πολύ προβληματικοί, κάποιοι που είναι αδιάφοροι ενώ ελάχιστοι δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερο πρόβλημα.

Πίνακας 26
Αξιολόγηση προβλημάτων

Ερώτηση 17	Αξιολόγηση προβλημάτων		
	Καθόλου προβληματικό	Αδιάφορο	Πολύ προβληματικό

Ανεπάρκειες στην υγεία	6/9,84%	10/16,39%	45/73,77%
Αύξηση εγκληματικότητας	10/16,39%	28/45,90	23/37,70%
Ανεργία	5/8,20%	14/22,95%	42/68,85%
Παρουσία αλλοδαπών	13/21,31%	26/42,62%	22/36,07%
Μόλυνση περιβάλλοντος	4/6,56%	30/49,18%	27/44,26%
Αβεβαιότητα σχέσεων με άλλα κράτη	16/26,23	29/47,54	16/26,23%

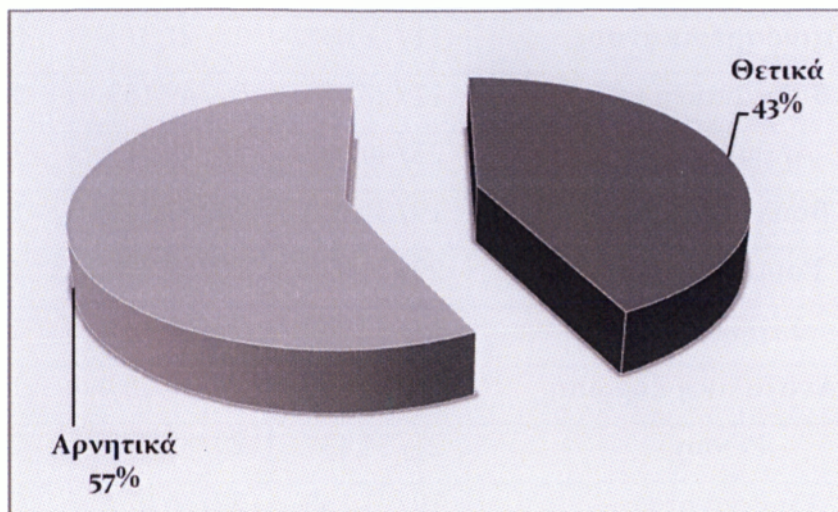
18. Επίδραση μεταναστών

Η παρουσία των μεταναστών έχει τόσο θετικές όσο και αρνητικές επιπτώσεις. Στην περίπτωση της έρευνάς μας, το 57,38% την θεωρεί αρνητική.

Πίνακας 27
Επίδραση μεταναστών

Ερώτηση 18	Επίδραση μεταναστών	
	Θετικά	Αρνητικά
Σύνολο απαντήσεων	26	35
Ποσοστό	42,62%	57,38%

Γράφημα 16
Επίδραση μεταναστών

19. Βαθμός συμπάθειας

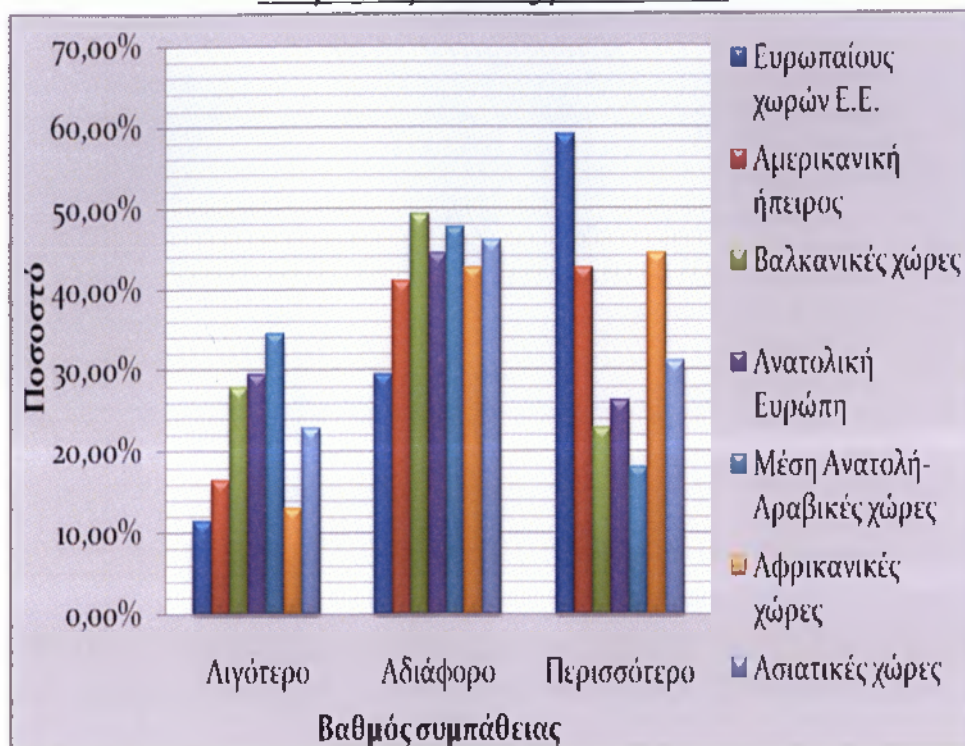
Σε γενικές γραμμές, οι μετανάστες στη χώρα μας αντιμετωπίζονται με συμπάθεια ή με αδιαφορία. Το ποσοστό εκείνων που δεν επιθυμούν ή συμπαθούν λιγότερο από τους γηγενείς τους μετανάστες είναι χαμηλό με κάποιες εξαιρέσεις. Η μεγαλύτερη συμπάθεια, με 59,02% εστιάζεται στους μετανάστες τους προερχόμενους από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ακολουθούν όσοι προέρχονται από αφρικανικές χώρες με 44,26% και με 31,15% οι προερχόμενοι από ασιατικές χώρες. Τα χαμηλότερα ποσοστά συμπάθειας συγκεντρώνουν οι μετανάστες των αραβικών και βαλκανικών χωρών. Αναλυτική παρουσίαση των ποσοστών στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 28
Βαθμός συμπάθειας μεταναστών

Ερώτηση 19	Βαθμός συμπάθειας		
	Λιγότερο	Αδιάφορο	Περισσότερο
I. Ευρωπαίους χωρών Ε.Ε.	7/11,48%	18/29,51%	36/59,02%
II. Αμερικανική ήπειρος	10/16,39%	25/40,98%	26/42,62%
Αμερικανούς-Καναδούς	18/29,51%	27/44,26%	16/26,23%

Λατινοαμερικάνους	11/18,03%	13/21,31%	37/60,66%
III. Βαλκανικές χώρες	17/27,87%	30/49,18%	14/22,95%
Αλβανούς/ες	25/40,98%	18/29,51%	18/29,51%
Βούλγαρους/ες	19/31,15%	24/39,34%	18/29,51%
Ρουμάνους/ες	22/36,07%	20/32,79%	19/31,15%
Σέρβους/ες	14/22,95%	30/49,18%	17/27,87%
IV. Ανατολική Ευρώπη	18/29,51%	27/44,26%	16/26,23%
Ρώσοι	21/34,43%	20/32,79%	20/32,79%
Ουκρανοί/ες	19/31,15%	22/36,07%	20/32,79%
Πολωνούς/ες	12/19,67%	24/39,34%	25/40,98%
Από άλλες χώρες της πρώην Ε.Σ.Σ.Δ.	15/24,59%	26/42,62%	20/32,79%
V. Μέση Ανατολή-Αραβικές χώρες	21/34,43%	29/47,54%	11/18,03%
Αιγύπτιους/ες	13/21,31%	31/50,82%	17/27,87%
Παλαιστίνιους/ες	7/11,48%	24/39,34%	30/49,18%
VI. Αφρικανικές χώρες	8/13,11%	26/42,62%	27/44,26%
VII. Ασιατικές χώρες	14/22,95%	28/45,90%	19/31,15%
Πακιστανούς/ες	19/31,15%	23/37,70%	19/31,15%
Ινδούς/ες	15/24,59%	24/39,34%	22/36,07%
Ιρακινούς/ες	13/21,31%	24/39,34%	24/39,34%
Φιλιπινέζους/ες	9/14,75%	29/47,54%	23/37,70%

Διάγραμμα 5
Βαθμός συμπάθειας μεταναστών

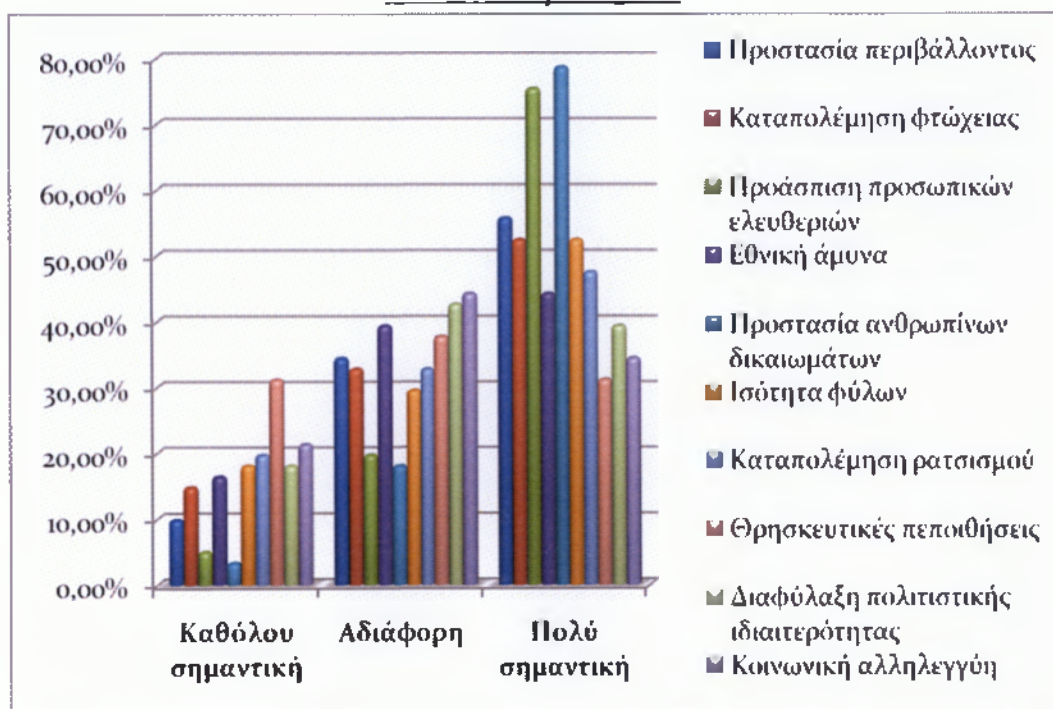
20. Σημασία αξιών

Ο πίνακας που ακολουθεί παρουσιάζει τις απαντήσεις που δόθηκαν αναφορικά με τη σημασία των αξιών που διέπουν την ομαλή λειτουργία της κοινωνίας. Ενδεικτικά αναφέρουμε το υψηλό ποσοστό της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (78,69%) και της προάσπισης των προσωπικών ελευθεριών (75,41%).

Πίνακας 29
Σπουδαιότητα αξιών

Ερώτηση 20	Αξίες		
	Καθόλου σημαντική	Αδιάφορη	Πολύ σημαντική
Προστασία περιβάλλοντος	6/9,84%	21/34,43%	34/55,74%
Καταπολέμηση φτώχειας	9/14,75%	20/32,79%	32/52,46%
Προάσπιση προσωπικών ελευθεριών	3/4,92%	12/19,67%	46/75,41%
Εθνική άμυνα	10/16,39%	24/39,34%	27/44,26%
Προστασία ανθρωπίνων δικαιωμάτων	2/3,28%	11/18,03%	48/78,69%
Ισότητα φύλων	11/18,03%	18/29,51%	32/52,46%
Καταπολέμηση ρατσισμού	12/19,67%	20/32,79%	29/47,54%
Θρησκευτικές πεποιθήσεις	19/31,15%	23/37,70%	19/31,15%
Διαφύλαξη πολιτιστικής ιδιαιτερότητας	11/18,03%	26/42,62%	24/39,34%
Κοινωνική αλληλεγγύη	13/21,31%	27/44,26%	21/34,43%

Διάγραμμα 6
Σπουδαιότητα αξιών

21. Παροχή πληροφοριών για έκδοση άδειας παραμονής

Η έκδοση αδειών παραμονής είναι μια διαδικασία ιδιαίτερα δύσκολη και χρονοβόρα διαδικασία και απαιτεί πληθώρα πληροφοριών. Σύμφωνα με τις απαντήσεις της έρευνας, η επάρκεια των πληροφοριών βρίσκεται στο 47,54% ενώ η παρουσία διερμηνέων θα ήταν επιβεβλημένη από το 78,69% του δείγματος. Ενδεικτικό επίσης είναι και το 57,38% που απάντησε ότι δεν γνωρίζει.

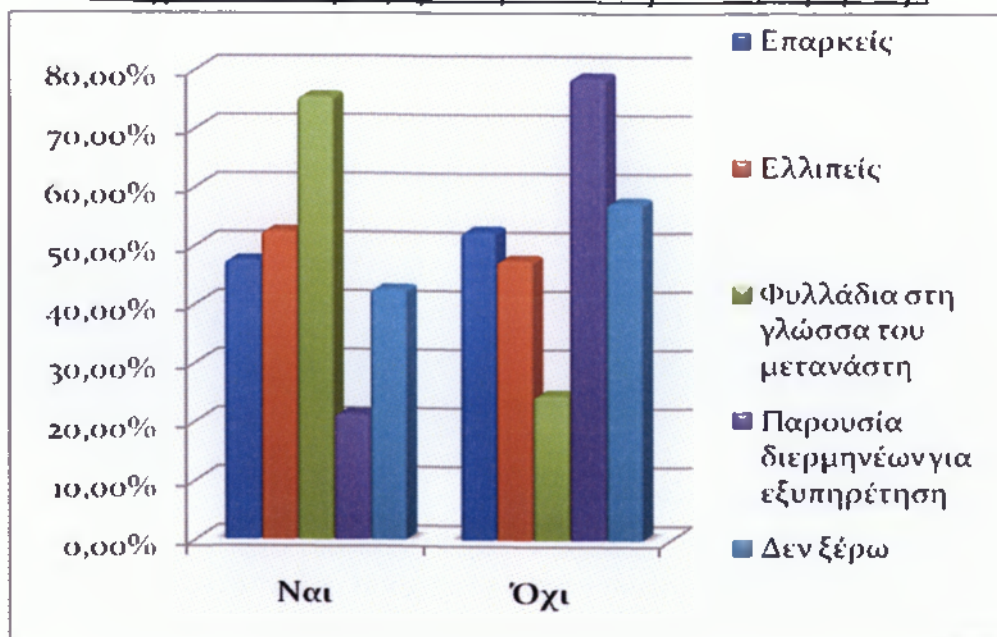
Πίνακας 30

Στοιχεία των πληροφοριών για έκδοση άδειας παραμονής

Ερώτηση 21	Πληροφορίες	
	Ναι	Όχι
Επαρκείς	29/47,54%	32/52,46%
Ελλιπείς	32/52,46%	29/47,54%
Φυλλάδια στη γλώσσα του μετανάστη	46/75,41%	15/24,59%
Παρουσία διερμηνέων για εξυπηρέτηση	13/21,31%	48/78,69%
Δεν ξέρω	26/42,62%	35/57,38%

Διάγραμμα 7

Στοιχεία των πληροφοριών για έκδοση άδειας παραμονής

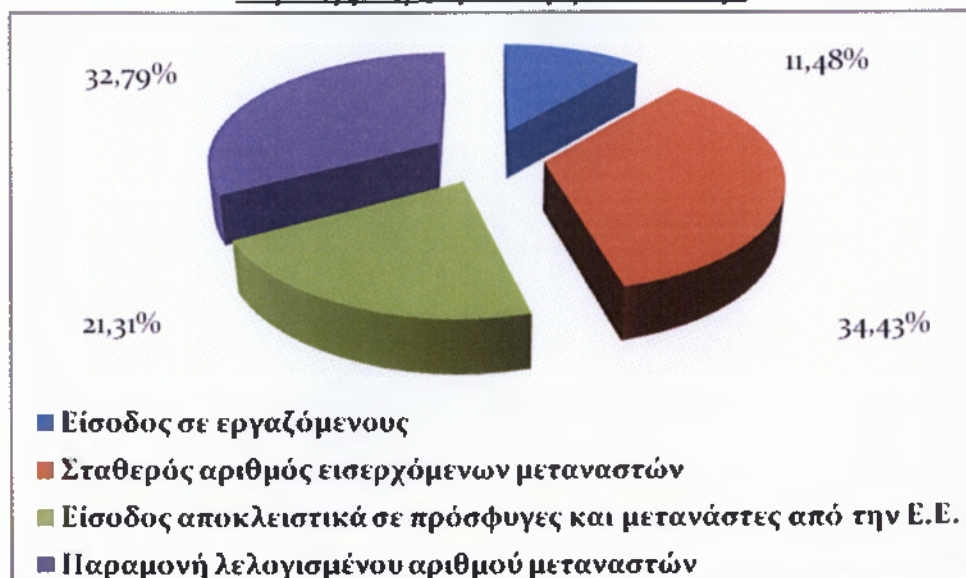

Η πολιτική που θα έπρεπε να ακολουθηθεί, από τις απαντήσεις που λάβαμε, θα έπρεπε να εστιάζει στον ορισμό ενός σταθερού αριθμού μεταναστών στη χώρα ενώ η παραμονή τους να καθορίζεται σύμφωνα με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Σ' αυτή την περίπτωση η επιλογή πρέπει να γίνεται πρωταρχικά για τους προερχόμενους από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Πίνακας 31
Χάραξη μακροπρόθεσμης πολιτικής

Ερώτηση 22	Μακροπρόθεσμη πολιτική	
	Σύνολο απαντήσεων	Ποσοστό
Είσοδος σε εργαζόμενους	7	11,48%
Σταθερός αριθμός εισερχόμενων μεταναστών	21	34,43%
Είσοδος αποκλειστικά σε πρόσφυγες και μετανάστες από την Ε.Ε.	13	21,31%
Παραμονή λελογισμένου αριθμού μεταναστών	20	32,79%

Γράφημα 17
Χάραξη μακροπρόθεσμης πολιτικής

Σχετικά με τους ήδη ευρισκόμενους στην Ελλάδα μετανάστες, η πολιτεία πρέπει σύμφωνα με το 36,07% των ερωτηθέντων, να εντοπίσει και να απελάσει τους παράνομους μετανάστες. Για όσους παραμένουν στη χώρα, θα ήταν ορθό να εξεταστούν τα στοιχεία νόμιμης παραμονής τους και αν χρειαστεί να επαναληφθούν κατά το 29,51%.

Πίνακας 32
Δράση πολιτείας

Ερώτηση 23	Δράση πολιτείας	
	Σύνολο απαντήσεων	Ποσοστό
Επανάληψη διαδικασίας νομιμοποίησης	18	29,51%
Εντοπισμός και απέλαση παρανόμων	22	36,07%
Ανανέωση αδειών και παραμονή σε καθεστώς παρανομίας για τους υπόλοιπους	4	6,56%
Καμία ενέργεια για όσους έχουν εισέλθει αλλά αύξηση συνοριακών ελέγχων για τη μη εισαγωγή νέων	6	9,84%
Λύση όχι μόνο με κατασταλτικά μέτρα	11	18,03%

Γράφημα 18
Δράση πολιτείας

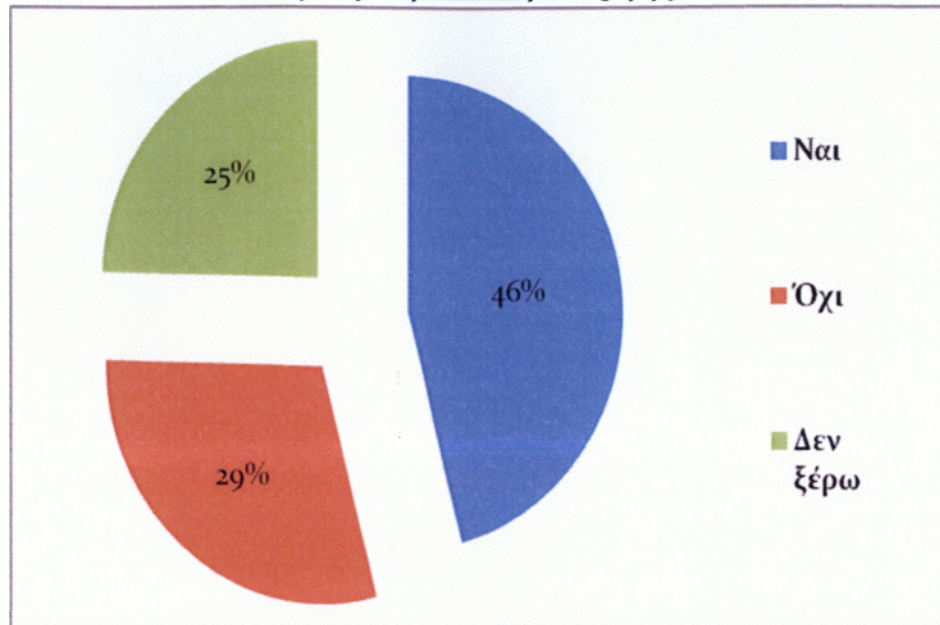
24. Δικαίωμα ψήφου

Αναγνώριση του δικαιώματος ψήφου σε εκλογές τοπικής αυτοδιοίκησης αλλά και σε εκλογές για το Ελληνικό ή Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο επιθυμεί το 45,90% ενώ το 29,51% έδωσε αρνητική απάντηση. Το υπόλοιπο ποσοστό δήλωσε πως δεν γνωρίζει αν πρέπει ή δεν πρέπει να αναγνωριστεί το συγκεκριμένο δικαίωμα.

Πίνακας 33
Αναγνώριση δικαιώματος ψήφου

Ερώτηση 24	Δικαίωμα ψήφου		
	Ναι	Όχι	Δεν ξέρω
Σύνολο απαντήσεων	28	18	15
Ποσοστό	45,90%	29,51%	24,59%

Γράφημα 19
Αναγνώριση δικαιώματος ψήφου

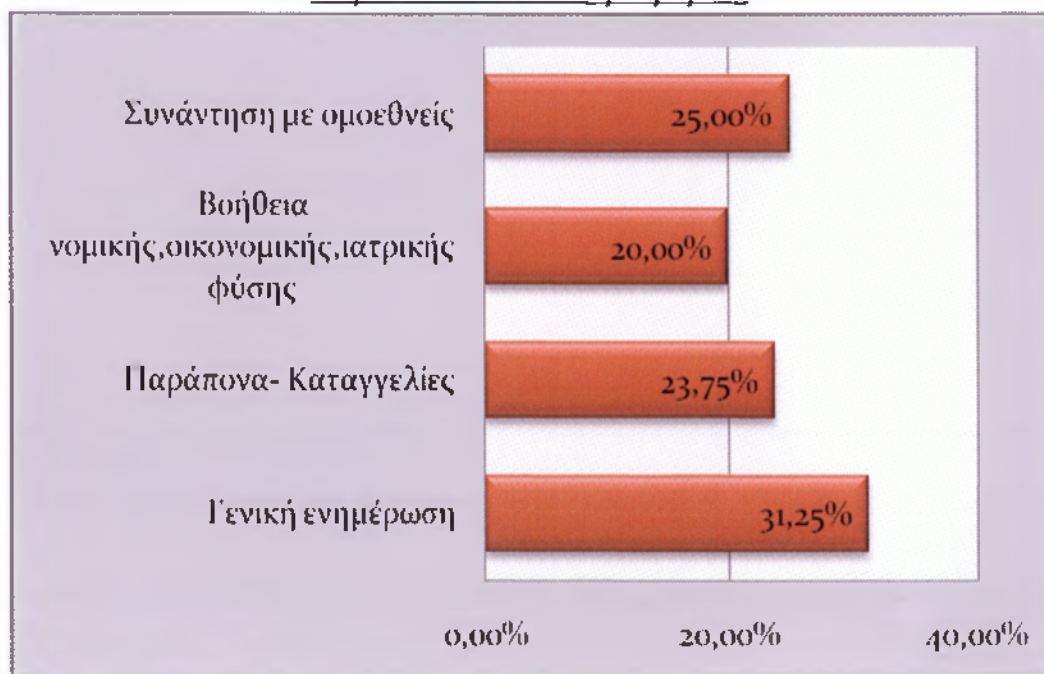
25. Λόγοι επικοινωνίας με φορείς

Στη συγκεκριμένη ερώτηση, οι απαντήσεις που δόθηκαν ήταν σχεδόν μοιρασμένες. Ο λόγος που ξεχώρισε ήταν για να ζητήσουν γενική ενημέρωση με 31,25%. Ακολούθησαν με 25,00% η συνάντηση με ομοεθνείς, με 23,75% για να κάνουν παράπονα ή καταγγελίες και το 20,00% για να ζητήσουν κάποιου είδους βοήθεια.

Πίνακας 34
Λόγοι επικοινωνίας με φορείς

Ερώτηση 25	Λόγοι επικοινωνίας με φορείς	
	Σύνολο απαντήσεων	Ποσοστό
Γενική ενημέρωση	25	31,25%
Παράπονα- Καταγγελίες	19	23,75%
Βοήθεια νομικής,οικονομικής,ιατρικής φύσης	16	20,00%
Συνάντηση με ομοεθνείς	20	25,00%

Διάγραμμα 8
Λόγοι επικοινωνίας με φορείς

26. Αιτήματα ενημέρωσης

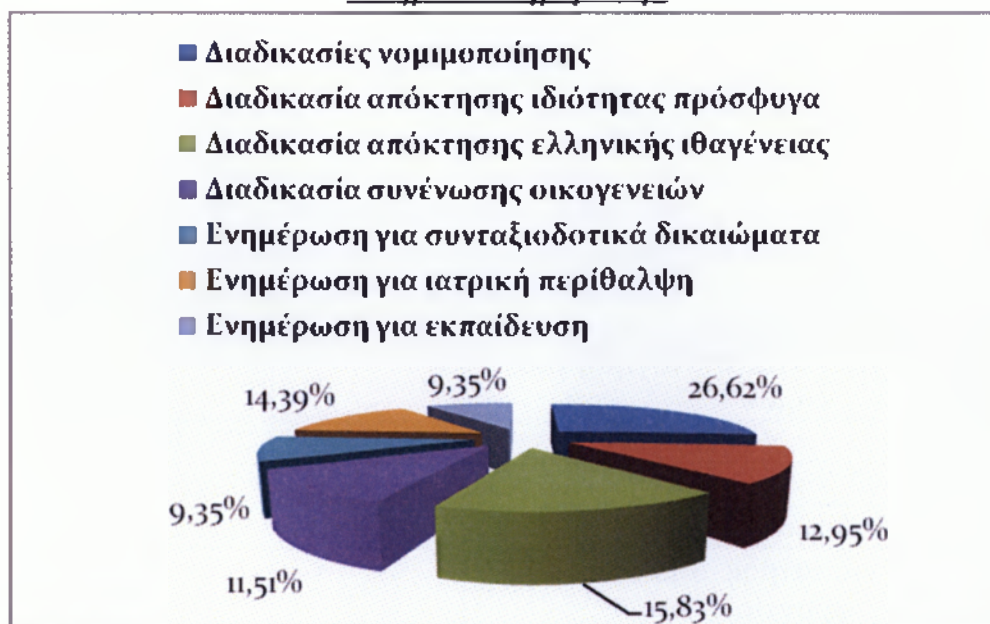
Το βασικότερο αίτημα των μεταναστών δεν θα μπορούσε να είναι άλλο από ενημέρωση για τη διαδικασία που πρέπει να ακολουθήσουν προκειμένου να νομιμοποιήσουν την παραμονή τους στη χώρα.. σε δεύτερη μοίρα έρχεται το ενδιαφέρον τους να αποκτήσουν την ελληνική ιθαγένεια και να ενημερωθούν

για ιατρικά ζητήματα. Το μικρότερο ενδιαφέρον συγκεντρώνει η ενημέρωση για συνταξιοδοτικά προγράμματα.

Πίνακας 35
Αιτήματα ενημέρωσης

Ερώτηση 26	Αιτήματα ενημέρωσης	
	Σύνολο απαντήσεων	Ποσοστό
Διαδικασίες νομιμοποίησης	37	26,62%
Διαδικασία απόκτησης ιδιότητας πρόσφυγα	18	12,95%
Διαδικασία απόκτησης ελληνικής ιθαγένειας	22	15,83%
Διαδικασία συνένωσης οικογενειών	16	11,51%
Ενημέρωση για συνταξιοδοτικά δικαιώματα	13	9,35%
Ενημέρωση για ιατρική περίθαλψη	20	14,39%
Ενημέρωση για εκπαίδευση	13	9,35%

Γράφημα 20
Αιτήματα ενημέρωσης

27. Τομείς παραπόνων-καταγγελιών

Στον παρακάτω πίνακα, παρουσιάζονται όλα τα παράπονα που κυρίως συγκεντρώνονται από τους μετανάστες. Σε θέματα υπηρεσιών, το μεγαλύτερο ποσοστό έχει αρκετά παράπονα για θέματα συνεννόησης και διάρκειας αναμονής. Όσο αφορά την εφαρμογή του νόμου, τα παράπονα εστιάζονται σε θέματα μη ασφάλισής τους. Αλλά και σε περιπτώσεις παροχής ιατρικής φροντίδας το βασικό πρόβλημα είναι η επικοινωνία. Σε θέματα εκπαίδευσης των παιδιών τους τέλος, βρίσκουν κυρίως εμπόδια από την απροθυμία του προσωπικού και σ' αυτό εστιάζονται και τα περισσότερα παράπονα.

Πίνακας 36
Τομείς παραπόνων-καταγγελιών

Ερώτηση 27	Τομείς παραπόνων-καταγγελιών		
	Καθόλου	Λίγα	Αρκετά
Παράπονα για υπηρεσίες			
Συνωσιτισμός	11/18,03%	19/31,15%	31/50,82%
Μεγάλη διάρκεια αναμονής	7/11,48%	15/24,59%	39/63,93%
Ανεπαρκές ωράριο	12/19,67%	22/36,07%	27/44,26%
Αδυναμία συνεννόησης	6/9,84%	10/16,39%	45/73,77%
Απροθυμία	12/19,67%	17/27,87%	32/52,46%
Παράπονα για καταστρατήγηση του νόμου			
Ωράριο εργασίας, αμοιβές	7/11,48%	25/40,98%	29/47,54%
Συνθήκες εργασίας	6/9,84%	22/36,07%	33/54,10%
Ασφάλιση	4/6,56%	14/22,95%	43/70,49%
Παράπονα για ιατροφαρμακευτική φροντίδα			

Έλλειψη ενημέρωσης	7/11,48%	25/40,98%	29/47,54%
Αδυναμία συνεννόησης	4/6,56%	13/21,31%	44/72,13%
Απροθυμία προσωπικού	9/14,75%	21/34,43%	31/50,82%
Άρνηση φροντίδας	3/4,92%	30/49,18%	28/45,90%
Παράπονα για ζητήματα εκπαίδευσης			
Έλλειψη ενημέρωσης	8/13,11%	29/47,54%	24/39,34%
Δυσκολίες στην εγγραφή	6/9,84%	22/36,07%	33/54,10%
Απροθυμία προσωπικού	9/14,75%	17/27,87%	35/57,38%
Αποκλεισμός από άλλα παιδιά	3/4,92%	25/40,98%	33/54,10%
Έλλειψη ίσων ευκαιριών	5/8,20%	29/47,54%	27/44,26%

28. Βαθμός σπουδαιότητας προβλημάτων

Ο βαθμός σπουδαιότητας των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες αναλύονται λεπτομερώς στον παρακάτω πίνακα. Αξίζει ωστόσο να αναφερθεί ο υψηλός βαθμός του αυστηρού νομικού πλαισίου και της έλλειψης ενημέρωσης τους ενώ προβλήματα σε μεγάλο βαθμό εντοπίζονται και στη διαφορετική μεταχείριση από τους γηγενείς.

Πίνακας 37
Βαθμός σπουδαιότητας προβλημάτων

Ερώτηση 28	Βαθμός σπουδαιότητας προβλημάτων		
	Σε μηδενικό βαθμό	Χαμηλό βαθμό	Υψηλό βαθμό
Έλλειψη ενημέρωσης	7/11,48%	16/26,33%	38/62,30%
Έλλειψη οργάνωσης υπηρεσιών	9/14,75%	19/31,15%	33/54,10%
Διακριτική μεταχείριση από τους γηγενείς	5/8,20%	20/32,79%	36/59,02%
Αυστηρό νομικό πλαίσιο	3/4,92%	19/31,15%	39/63,93%
Αδυναμία επικοινωνίας με τους παροχείς υπηρεσιών	9/14,75%	16/26,33%	36/59,02%

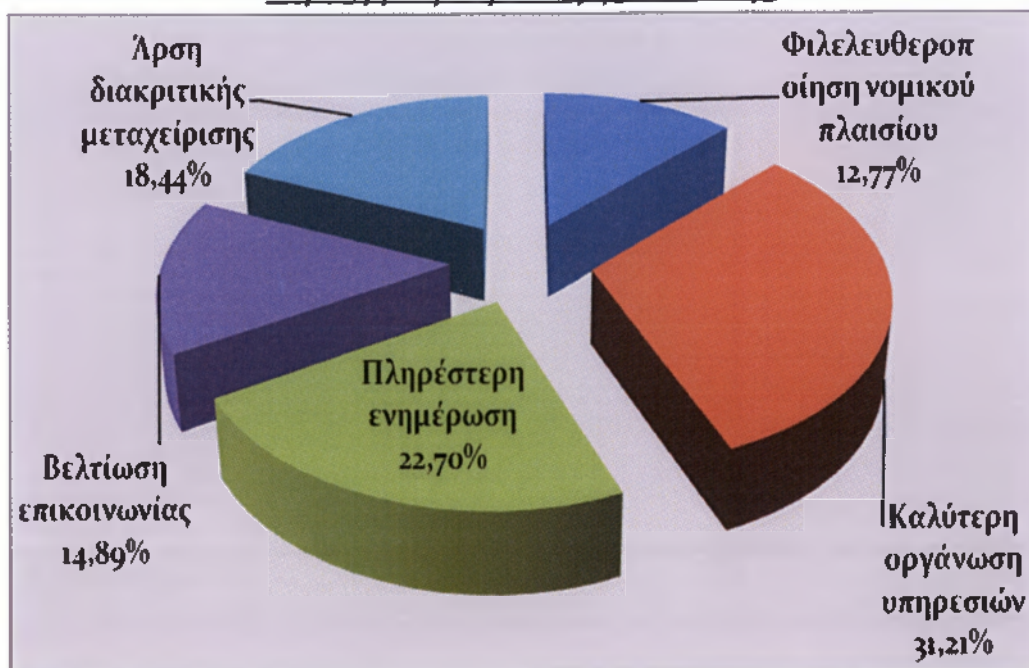
29. Τομείς βελτίωσης

Σε συνέχεια της παραπάνω ερώτησης, τέθηκε το θέμα των προτεινόμενων λύσεων που θα μπορούσαν να ακολουθηθούν. Το 31,21% εστίασε στην προσπάθεια που πρέπει να καταβληθεί για τη βελτίωση των υπηρεσιών, το 22,70% στην πληρέστερη ενημέρωση των μεταναστών για ζητήματα που τους αφορούν ενώ το 18,44% ότι πρέπει να ληφθούν όλα τα αναγκαία μέτρα για την άρση της διακριτικής μεταχείρισης.

Πίνακας 38
Τομείς βελτίωσης προβλημάτων

Ερώτηση 29	Τομείς βελτίωσης	
	Σύνολο απαντήσεων	Ποσοστό
Φιλελευθεροποίηση νομικού πλαισίου	18	12,77%
Καλύτερη οργάνωση υπηρεσιών	44	31,21%
Πληρέστερη ενημέρωση	32	22,70%
Βελτίωση επικοινωνίας	21	14,89%
Άρση διακριτικής μεταχείρισης	26	18,44%

Γράφημα 21
Χάραξη μακροπρόθεσμης πολιτικής

Η διεθνοποίηση της παραγωγής και ο νέος καταμερισμός εργασίας οδήγησε τις αναπτυγμένες χώρες να αυξήσουν τις παραγωγικές επενδύσεις τους προς τις αναπτυσσόμενες χώρες, έτσι οι επενδύσεις των αναπτυγμένων χωρών στις αναπτυσσόμενες προώθησαν το μεταναστευτικό ρεύμα. Με βάση τις εξελίξεις και τάσεις των μεταναστευτικών ρευμάτων ενισχύεται η υπόθεση ότι θα συνεχίσουν να αποτελούν πόλο ζήτησης μεταναστευτικού δυναμικού ο δευτερογενείς τομέας. Η διεθνής μετανάστευση στο μέλλον θα αντιμετωπιστεί με μεγάλες δυσκολίες παρόλη την υιοθέτηση πολιτικών ισορρόπησης εξαιτίας της σύνδεσης εσωτερικής κι εξωτερικής μετανάστευσης και της έντασης των παγκοσμιοποιητικών τάσεων.

Από την θεωρητική και εμπειρική ανάλυση που πραγματοποιήθηκε στην παρούσα εργασία συμπεραίνεται ότι η συμβολή των μεταναστών στην ελληνική οικονομία και η ένταξή τους στην τοπική κοινωνία του Ν. Κορινθίας αντιμετωπίζει μια σειρά προβλημάτων, όμως είναι ιδιαίτερα σημαντική. Όσο περισσότερο ενσωματώνονται οι μετανάστες που ζουν αυτή τη στιγμή στο νομό, τόσο περισσότερο αυξάνεται η θετική τους συμβολή στην ευημερία του νομού.

Στο νομό Κορινθίας, οι μεταναστευτικοί πληθυσμοί είναι τόσο μεγάλοι και επωφελούνται των ευκαιριών κυρίως στην αγορά εργασίας. Οι δυνατότητες για ένα καλύτερο επίπεδο διαβίωσης είναι αρκετές και οι μετανάστες επωφελούνται την σημερινή πραγματικότητα στην απασχόληση και η διάθεσή τους για εργασία τους μετέτρεψε σε εργατικό δυναμικό με μεγάλη ζήτηση από τους εργοδότες κυρίως εξαιτίας των μικρών ημερομισθίων με τα οποία αμείβονται.

Πέραν των δυνατοτήτων που παρέχονται στους μετανάστες υπάρχει και μια σειρά προβλημάτων που καλούνται να αντιμετωπίσουν όπως η νομιμοποίησή τους, η εκπαίδευση των παιδιών τους, η εξασφάλιση ιατρικής και νοσοκομειακής

φροντίδας κ.ά. Στο σημείο αυτό παρεμβαίνει η τοπική αυτοδιοίκηση. Στην περίπτωση του νομού Κορινθίου, οι αρμόδιες υπηρεσίες του δήμου έρχονται σε καθημερινή επαφή με αρκετά μεγάλο αριθμό μεταναστών προσπαθώντας να δώσουν λύση σε προβλήματα που τους απασχολούν. Η προσπάθεια αυτή βρίσκει εμπόδια στην επικοινωνία λόγω της διαφορετικής γλώσσας, της έλλειψης υποδομών, της έλλειψης προσωπικού. Ωστόσο, και οι μετανάστες από την πλευρά τους πολλές φορές δεν συμπεριφέρονται και με τον καλύτερο τρόπο που θα διευκόλυνε τις διαδικασίες.

Από τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν αναφορικά με τις συνθήκες διαβίωσης τους, εξάγεται το συμπέρασμα ότι δεν διαμένουν στο νομό με τις καλύτερες δυνατές συνθήκες. Αν και τα σχέδια τους είναι να παραμείνουν στη χώρα, παροτρύνοντας πολλές φορές και την έλευση και άλλων, δεν ακολουθούν πολλές φορές της διαδικασίες νόμιμης παραμονής στη χώρα, με αποτέλεσμα ο αριθμός τους συνεχώς να αυξάνει. Αυξάνει όμως και ο αριθμός των παρανόμων που ζουν και εργάζονται στο νομό Κορινθίας.

Η γενικότερη επίδραση των μεταναστών στην κοινωνία, καθορίζεται και από τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζονται από τους γηγενείς. Στην περίπτωση του νομού Κορινθίας, που μεγάλος αριθμός τους απασχολείται σε επιχειρήσεις, αντιμετωπίζονται είτε με αδιαφορία είτε με λιγότερη συμπάθεια απ' ό,τι οι ντόπιοι. Σ' αυτό συμβάλλει και η έλλειψη επαρκούς πληροφόρησης και ενημέρωσης των ντόπιων.

Η μεταναστευτική πολιτική από την πλευρά της, θα πρέπει να αναγνωρίζει την θετική συμβολή των μεταναστών. Ταυτόχρονα όμως, επειδή δημιουργούνται σημαντικές αναδιανεμητικές επιδράσεις, θα πρέπει η οικονομική πολιτική να προβλέπει την άσκηση πρόνοιας για τις ομάδες που πλήττονται. Οι ομάδες αυτές εντοπίζονται κυρίως στα «φτωχά» νοικοκυριά αλλοδαπών, τα μέλη των οποίων, έχοντας τις ίδιες δεξιότητες, ανταγωνίζονται για μια θέση απασχόλησης.

Το θέμα εν τέλει δεν είναι οι θετικές ή αρνητικές συνέπειες της μετανάστευσης αλλά η δυνατότητα συμβίωσης διαφορετικών εθνικών και φυλετικών ομάδων σε

περιόδους κρίσης. Ο μετανάστης στη συνείδηση του ημεδαπού θα είναι πάντα ο ξένος, ο αλλοεθνής σε σχέση με την οποιαδήποτε εγχώρια αναπτυξιακή διαδικασία. Η κοινωνία που ζούμε είναι πλέον πολύ-πολιτισμική και η βαθύτερη γνώση του «άλλου» οδηγεί στην κατανόηση και των δύο πλευρών. Η πολιτική για την μετανάστευση θα πρέπει να υιοθετηθεί σε ευρωπαϊκή βάση και να κινηθεί προς την κατεύθυνση του περιορισμού της μετανάστευσης, την δεκτικότητα και η ανεκτικότητα απέναντι στην ευαίσθητη αυτή πληθυσμιακή ομάδα είναι περισσότερο απόρροια κοινωνικών συνθηκών και παιδείας παρά οικονομικών μεγεθών.

4.4. Υποδείξεις για περαιτέρω έρευνα

Το μεγαλύτερο πρόβλημα που αντιμετωπίζει η Ελλάδα σχετικά με την τοπική κοινωνία και την ένταξη των μεταναστών είναι η παντελής έλλειψη υποδομών ως προς αυτό το σκοπό. Είναι εμφανής η έλλειψη πολιτικής βούλησης για την ανάληψη στην πράξη των απαραίτητων πρωτοβουλιών και ενεργειών που χρειάζονται για την συγκρότηση των πολιτικών και απαραίτητων υποδομών σχετικά με την προσέγγιση και την ένταξη των μεταναστών. Σποραδικές και αυθόρμητες πρωτοβουλίες που παρατηρούνται σε τοπικό επίπεδο οφείλονται περισσότερο στη καλή διάθεση ορισμένων δημάρχων ή στην δράση των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων. Τέτοιες πρωτοβουλίες, αν και πολύτιμες, είναι εντελώς ανεπαρκείς για να αντιμετωπίσουν ένα τόσο σοβαρό ζήτημα όπως αυτό της ένταξης των μεταναστών.

Παρακάτω, προτείνονται μερικά από τα μέτρα και τις πρωτοβουλίες που μπορούν να αναλάβουν οι φορείς των τοπικών κοινωνιών με σκοπό την ομαλή συμβίωση δημοτών και μεταναστών, την δημιουργία χώρων αλληλογνωριμίας και επαφής μεταξύ τους, όπως και ορισμένα μέτρα για την αποτελεσματική

ένταξη των μεταναστών. Η φιλοσοφία πάνω στην οποία κινούνται οι προτάσεις είναι η συνολική αντιμετώπιση των θεμάτων που άπτονται της ένταξης των μεταναστών, η οποία αποτελεί και την μοναδική αποτελεσματική στρατηγική. Τα μέτρα και οι πρωτοβουλίες που προτείνονται στοχεύουν στα εξής:

1. Ενίσχυση της ικανότητας της κοινωνίας υποδοχής να προσαρμοστεί στην πολυμορφία λαμβάνοντας μέτρα ένταξης επικεντρωμένα στον πληθυσμό υποδοχής.
2. Πρόληψη των φαινομένων γκετοποίησης και των εθνοτικών συγκρούσεων είτε ανάμεσα σε δημότες και τους μετανάστες είτε ανάμεσα στις ίδιες τις ομάδες των μεταναστών που κατοικούν έναν συγκεκριμένο δήμο.
3. Εκπόνηση τοπικών προγραμμάτων εφαρμογής μιας αμφίδρομης προσέγγισης ανάμεσα στους μετανάστες και την κοινωνία υποδοχής.
4. Βελτίωση της εικόνας των μεταναστών μέσω της προβολής των θετικών προτύπων.
5. Βελτίωση της κατανόησης και της αποδοχής της μετανάστευσης με εκστρατείες ευαισθητοποίησης, εκθέσεις, διαπολιτισμικές εκδηλώσεις, κλπ.
6. Προώθηση της επίγνωσης, στην κοινωνία υποδοχής, των συνεπειών των προγραμμάτων υποδοχής και εισδοχής.
7. Ενίσχυση του ρόλου του ιδιωτικού τομέα στη διαχείριση της πολυμορφίας.
8. Προώθηση της εμπιστοσύνης και των καλών σχέσεων στις συνοικίες, για παράδειγμα με πρωτοβουλίες υποδοχής, δράσεις «καθοδήγησης» κλπ.
9. Συνεργασία με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, για παράδειγμα με τη θέσπιση εθελοντικών προτύπων δεοντολογίας για τους δημοσιογράφους (σε τοπικό επίπεδο και ευρύτερα).

Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων, οι δήμοι μπορούν να δημιουργήσουν μια Κοινωνική Υπηρεσία για τις κοινωνικά ευπαθείς ομάδες, εφόσον η πρόσβαση των μεταναστών στους θεσμούς καθώς και στα δημόσια και ιδιωτικά αγαθά και υπηρεσίες, επί ίσοις όροις με τους Έλληνες και χωρίς καμία διάκριση, αποτελεί βασική προϋπόθεση για την καλύτερη ένταξη. Η υπηρεσία αυτή θα προσεγγίζει

τους κατοίκους του συγκεκριμένου δήμου, μετανάστες αλλά και δημότες, που έχουν ανάγκη χρήσης αυτών των υπηρεσιών, γιατί βιώνουν το πρόβλημα της ανεργίας, της φτώχειας, του κοινωνικού αποκλεισμού και του κοινωνικού στιγματισμού. Από αυτή την άποψη, μέσω της Κοινωνικής Υπηρεσίας το θέμα του κοινωνικού αποκλεισμού αντιμετωπίζεται ως ένα συνολικό πρόβλημα, εξασφαλίζοντας με αυτό τον τρόπο την ίση αντιμετώπιση όλου του πληθυσμού της εκάστοτε τοπικής κοινωνίας, χωρίς διακρίσεις σε βάση της καταγωγής ή της υπηκοότητας.

Η συγκεκριμένη υπηρεσία, θα πρέπει να στελεχώνεται από εκπαιδευτικούς, κοινωνικούς λειτουργούς, παιδοψυχολόγους, λογοθεραπευτές κλπ., θα αναλάβει την οργάνωση προγραμμάτων υποστήριξης της σχολικής κοινότητας με σκοπό την πρόληψη της σχολικής διαρροής, τη βελτίωση των συνθηκών εκπαίδευσης και την παροχή περισσότερων δυνατοτήτων προσωπικής ανάπτυξης.

Σημαντικό σε αυτό το σημείο, είναι να τονιστεί πως ιδιαίτερο βάρος πρέπει να δοθεί στους αθλητικούς συλλόγους και τμήματα των δήμων, επειδή μέσω από το παιχνίδι και στον συναγωνισμό αναπτύσσεται η απαιτούμενη διάδραση των παιδιών των μεταναστών με τα ελληνόπουλα, τα οποία την επαφή με τον «ξένο» την βιώνουν διαφορετικά από τους γονείς τους, ως μια καθημερινή πραγματικότητα. Επίσης η υπηρεσία θα αυτή έχει την ευθύνη για την δημιουργία και την παρακολούθηση των δημοτικών βρεφονηπιακών και παιδικών σταθμών. Η δημιουργία Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών η οποία θα φέρει σε επαφή τα παιδιά των μεταναστών και των γηγενών, εξοικειώνοντας τις δυο «ομάδες» και καταπολεμώντας τις προκαταλήψεις και τους δισταγμούς μέσω της συμμετοχής των παιδιών σε ελκυστικές, δημιουργικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες. Άλλοι χώροι όπου μπορεί να προωθηθεί η επαφή και η εξοικείωση των παιδιών των μεταναστών με τους δημότες είναι οι παιδικές κατασκηνώσεις και το Κέντρο Πληροφόρησης Νέων, Ίντερνετ Καφέ κλπ..

Εκτός των παραπάνω υποδομών, για την ένταξη των μεταναστών στις τοπικές κοινωνίες, προτείνονται επίσης και οι εξής πρωτοβουλίες:

1. Την δημιουργία στα ήδη υπάρχοντα Πολιτιστικά Κέντρα των Δήμων ενός ειδικού τμήματος που θα ασχολείται και θα επιδιώξει την ανάδειξη της πολιτιστικής διάστασης της παρουσίας των μεταναστών στο συγκεκριμένο δήμο ή διαμέρισμα.
2. Την δημιουργία πολυπολιτισμικής βιβλιοθήκης, με την ένταξη των έργων λογοτεχνίας στις γλώσσες των χωρών καταγωγής των μεταναστών. Το μέτρο αυτό αποσκοπεί στη σταδιακή προσέλκυση των μεταναστών στους χώρους της βιβλιοθήκης και στην συνύπαρξή τους στους ίδιους χώρους με τους γηγενείς αναγνώστες.

Θεωρούμε επίσης πως έχει έρθει ο καιρός για πιο τολμηρές πρωτοβουλίες, με στόχο την απόκτηση δημόσιας ορατότητας των μεταναστών στο πλαίσιο της τοπικής κοινωνίας. Όπως έχει αποδειχθεί από ανάλογες εμπειρίες σε άλλες χώρες, τέτοια μέτρα συμβάλλουν τα μέγιστα στη βελτίωση της αυτοεικόνας των μεταναστών, στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης τους προς τους θεσμούς της χώρας υποδοχής, και ενισχύουν την διάθεση για ένταξη. Επίσης, έχει διαπιστωθεί πως, παρ' όλη την αρχική αρνητική αντίδραση, η εικόνα του μετανάστη στα μάτια των ντόπιων κατοίκων βελτιώνεται σημαντικά.

Επίλογος

Η ελληνική κοινωνία συνειδητοποιεί και αποδέχεται σταδιακά ότι σημαντικό μέρος των αλλοδαπών που διαμένουν στην Ελλάδα είναι και θα παραμείνουν για πολύ ή μόνιμα στη χώρα. Μια χώρα την οποία θεωρούν δεύτερη πατρίδα τους και τόπο στον οποίο θα ζήσουν αυτοί και τα παιδιά τους. Λαμβάνοντας υπόψη αυτή την πραγματικότητα, η ελληνική πολιτεία έχει πλέον υιοθετήσει, σε επίπεδο τουλάχιστον νομικών ρυθμίσεων, την προσέγγιση της προώθησης της ομαλής ένταξης τους στην ελληνική κοινωνία.

Η υλοποίηση της επιλογής αυτής, η οποία απαιτεί χρόνο και την παράλληλη και πολυεπίπεδη συνεργασία πολλών παραγόντων, έχει ως σημείο αφετηρίας την τακτοποίηση του καθεστώτος της διαμονής των αλλοδαπών. Στο πλαίσιο αυτό, ο νόμος έχει αναθέσει στους δήμους την κρίσιμη, για την ευρυθμία και λειτουργικότητα της όλης διαδικασίας, αρμοδιότητες παραλαβής των αιτημάτων χορήγησης και ανανέωσης των αδειών διαμονής και εργασίας πολιτών τρίτων χωρών, καθώς και της διαμεσολάβησης μεταξύ των ενδιαφερομένων και της αποφασίζουσας υπηρεσίας της περιφέρειας.

Οι δήμοι καλούνται να χειριστούν με υπευθυνότητα την εν λόγω διοικητικής φύσης αρμοδιότητα, προκειμένου να διασκεδάσουν τις επιφυλάξεις που εκφράζονται κατά καιρούς για την ικανότητα και αποτελεσματικότητα τους στα ζητήματα αυτά. Ενδεχόμενη αποτυχία, που θα είχε ως αποτέλεσμα την αφαίρεση της συγκεκριμένης αρμοδιότητας από τους δήμους και την ανάθεση της σε άλλη υπηρεσία, θα αντανakλούσε, άλλωστε, στη γενικότερη αξιοπιστία των δήμων και θα έπληττε την στρατηγικού χαρακτήρα επιδιώξή τους και ενίσχυση του ρόλου και των αρμοδιοτήτων τους.

Η ευθύνη τους όμως, δεν εξαντλείται στη διεκπεραίωση του διοικητικού τους έργου. Αντίθετα, μπορούν και οφείλουν να λειτουργήσουν, περαιτέρω, ως μηχανισμοί κοινωνικής ένταξης. Προς αυτή την κατεύθυνση αναγκαία είναι η εκ μέρους τους ανάληψη πρωτοβουλιών για την ανάπτυξη δράσεων με ενταξιακό χαρακτήρα όπως για παράδειγμα παροχή συμβουλευτικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών προς τους αλλοδαπούς κατοίκους της περιφέρειας τους, διοργάνωση μαθημάτων ελληνικής γλώσσας και ελληνικού πολιτισμού, σεμινάρια πολιτικής αγωγής, ψυχοκοινωνική υποστήριξη στους μετανάστες και τις οικογένειες τους, μέριμνα για τα προβλήματα της δεύτερης γενιάς και γενικότερα των ανήλικων αλλοδαπών.

Ανεξάρτητα από τις όποιες επιλογές ως προς τις διοικητικές δομές, οι δήμοι βαρύνονται με την ευθύνη να διασφαλίσουν ένα ελάχιστο επίπεδο ποιότητας στη διεκπεραίωση των αρμοδιοτήτων που τους ανατίθενται. Αν η ανάληψη

πρωτοβουλιών στον τομέα της κοινωνικής ένταξης εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια και την πολιτική πρωτοβουλία των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, η λειτουργική, φιλική προς τον ενδιαφερόμενο και αποτελεσματική διοικητική διεκπεραίωση συνιστά ανελαστική υποχρέωση που απορρέει από το νόμο.

Σε κάθε περίπτωση, για την επιτυχία κάθε προσπάθειας επιβεβλημένη είναι η ευαισθητοποίηση των δήμων, αλλά και της τοπικής κοινωνίας κάθε δήμου, καθώς επίσης και η συνειδητοποίηση εκ μέρους της πολιτείας, στο σύνολο της, της ανάγκης να διαμορφώσει και να εφαρμόσει για τους αλλοδαπούς μια πολιτική που αρμόζει σε μια σύγχρονη ευνομούμενη πολιτεία

- ↓ Ανώνυμος (13/11/2005), Άρθρο «Η μετανάστευση στην Ελλάδα», Εφημερίδα Ελευθεροτυπία, Αθήνα
- ↓ Αράπογλου Β., (2002), «Η εξέλιξη των παροχών για τους μετανάστες στα κοινοτικά πλαίσια στήριξης: καταγραφή και προτάσεις για τη διαμόρφωση μεταναστευτικής πολιτικής», Μελέτη Παντείου Πανεπιστημίου, Αθήνα
- ↓ Γαβρόγλου Κ., (2002), «Ποιότης ΑΑΑ. Απεργοί, απεργομανείς, απατεώνες», άρθρο εφημερίδας Κυριακάτικη Αυγή, 26/05/2002, Αθήνα
- ↓ Ε.Σ.Υ.Ε., (2007), Έρευνα Εργατικού Δυναμικού Β' τριμήνου
- ↓ Ελληνικό Κέντρο Ευρωπαϊκών Μελετών και Ερευνών, (11/2003), «Ρατσισμός-Ξενοφοβία», Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου με τη συνεργασία Γ.Σ.Ε.Ε., Α.Δ.Ε.Δ.Υ., Σ.Ε.Β.
- ↓ Επίσημη ιστοσελίδα Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Κορινθίας, www.nakorinthias.gr
- ↓ Καβουνίδη Ε., Πολύζου Α., Μαυρομάτης Γ., Κοτρώτσου Α., Γιαννίτσας Δ., Αλτσισόγλου Ν., Αβραμίδα Τ., (2006), «Πολιτικές ένταξης μεταναστών: Η ευρωπαϊκή εμπειρία», Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής, Αθήνα

- ⬇ Καβουνίδης Τ., (2002), «Χαρακτηριστικά μεταναστών: Το Ελληνικό πρόγραμμα νομιμοποίησης του 1998», Εθνικό Παρατηρητήριο Απασχόλησης, Εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα
- ⬇ Καπλάνι Γ. κ.ά., (2007), «Τοπική αυτοδιοίκηση και μετανάστες», Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα
- ⬇ Κούρτοβιτς Ι., (2001), «Μετανάστες ανάμεσα στο δίκαιο και την νομιμότητα, στο συλλογικό έργο Μετανάστευση στην Ελλάδα», Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα
- ⬇ Κρητικίδης Γ. (2007), «Επεξεργασία Έρευνας Εργατικού Δυναμικού Β' τριμήνου», ΙΝΕ/ΓΣΕΕ - ΑΔΕΔΥ, Αθήνα
- ⬇ Λιανός, Θ., 2003, Σύγχρονη μετανάστευση στην Ελλάδα: Οικονομική διερεύνηση, ΚΕΠΕ Μελέτες Νο. 51, Αθήνα
- ⬇ Μαρβάκης Αθ. κ.ά, (2001), «Μετανάστες στην Ελλάδα», Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα
- ⬇ Μούση Ν., (2001), «Ευρωπαϊκή ένωση -Δίκαιο - Οικονομία-Πολιτική», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα
- ⬇ Μπαγκαβός Χ. κ.ά., (2006), «Μετανάστευση και ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία», Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα
- ⬇ Νόμος 2910/2001 (ΦΕΚ 91, Τεύχος Α'), «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της Ελληνικής Ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις»

- ⬇ Νόμος 3386/2005 (ΦΕΚ 212 Α'/23-08-2005), «Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια»
- ⬇ Πρόγραμμα NICE της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, «Είσοδος στον Ενιαίο Ευρωπαϊκό Χώρο: Παράνομη Μετανάστευση και Άσυλο»
- ⬇ Σούλης Σ., (1993), «Το ξένο παράνομο εργατικό δυναμικό στην Ελλάδα» στο Διαστάσεις της κοινωνικής πολιτικής σήμερα, Αθήνα
- ⬇ Τσουκαλάς Κ., (1986), «Κράτος, κοινωνία, εργασία στη μεταπολεμική Ελλάδα», Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα
- ⬇ Ψημμένος Ι., (2000), «Εργασία και Ρατσισμός: Κοινωνική διαχείριση και Μεταναστευτικό εργατικό δυναμικό, στο Φαινόμενα Κοινωνικής Παθογένειας σε Ομάδες Κοινωνικού Αποκλεισμού», ΚΕΚΜΟΚΟΠ-ΠΓΑΕ, Αθήνα

- ↓ Bach R. L., Schami L. A., (1982), «Migration crisis and theoretical conflict, International Migration Review», vol. 16 (2)
- ↓ Baldwin-Edwards M., (2004), «Albanian Emigration and the Greek Labour Market: Economic Symbiosis and Social Ambiguity», South-East Europe Review, Vol.1
- ↓ Borjas G.J.,(1993), «Friends or Strangers : The impact of Immigrants on US Economy», New York, Basic Books
- ↓ Borjas J., (1996), «Labor Economics», Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα
- ↓ Castles, S., Kosack, G.,(1973), «Immigrant Workers and Class Structure in Western Europe», New York: Oxford Univer, City Press
- ↓ Eisenstadt S. N.,(1953), «Analysis of patterns of immigration and absorption of immigrants, Population Studies»
- ↓ Grieco El., (2002), « Defining Foreign born and Foreigner in international migration statistics», Migration Policy Institute, Washington, USA
- ↓ Harris R., Todaro P., (1970), «Migration, unemployment and development : a two sector analysis», American Economic Review, vol.60
- ↓ Kasimis C., Kassimi C., (2004), «A History on Migration, Migration Information Source, Migration Policy Institute», Athens

- ↓ Kupiszewska D., Nowok B., (2005), «Comparability of statistics on international migration flows in the European Union», CEFMR Working Paper 7/2005
- ↓ Mousourou, L., (1991), «Μετανάστευση και μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα και στην Ευρώπη, Αθήνα
- ↓ OECD, (2006): Trends in international Migration, Paris
- ↓ Parker J., (2005), «International migration data collection», Global Commission on International Migration (GCIM: www.gcim.org), New York
- ↓ Ravenstein E.,(1889), «The laws of migration, Journal of the Royal Statistical Society»
- ↓ Salt J., (2000), «Current trends in international migration in Europe», Council of Europe, CDMG 31, Strasbourg
- ↓ Sauvy, A., (1996), «Essays on population economics in memory», CEDAM
- ↓ Schwarz A., (1973), «Interpreting the Effect of Distance on Migration, Journal of Political Economy»
- ↓ Stiglitz E., (1974), «Alternative theories of wage determination and unemployment in LDCs : the labor turnover model», Quarterly Journal of Economics, vol. 88(2)

- ↓ Yoda O., (2004), «Measuring global labour migration: Global estimates of international migrant workers», International Migration Programme, ILO, Geneva

Λίστα Πινάκων - Γραφημάτων - Διαγραμμάτων

Πίνακας 1. Μεταναστευτικά ρεύματα και ελληνική κοινωνία	13
Πίνακας 2 . Οι μεταβολές Ελλήνων και μεταναστών 1998 - 2007.....	38
Πίνακας 3 . Οι κυριότερες υπηκοότητες των μεταναστών κατά κατηγορία	40
.....	
Πίνακας 4. Ποσοστιαία συμμετοχή των μεταναστριών στις κυριότερες υπηκοότητες του συνόλου των μεταναστών κατά κατηγορία πληθυσμού	42
Πίνακας 5. Η κατανομή των μεταναστών ανά νομό	45
Πίνακας 6. Η απασχόληση των μεταναστών κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας.....	50
Πίνακας 7. Η απασχόληση των μεταναστών κατά επάγγελμα	52
Πίνακας 8. Η απασχόληση των μεταναστών κατά περιφέρεια.....	54
Πίνακας 9. Στοιχεία μεταναστών ανά φύλο δήμου Κορίνθου	84
Πίνακας 10. Ο πληθυσμός των μεταναστών του Ν. Κορινθίας.....	86
.....	
Πίνακας 11. Φύλο ερωτώμενων	91
Πίνακας 12. Ηλικία ερωτώμενων	92
Πίνακας 13. Θέση εργαζομένων	93
Πίνακας 14. Επίπεδο εκπαίδευσης δείγματος.....	94
Πίνακας 15. Επαφή με αλλοδαπούς.....	96
Πίνακας 16. Ανταπόκριση υπηρεσιών.....	97
Πίνακας 17. Αιτίες δυσλειτουργιών εξυπηρέτησης μεταναστών	98
Πίνακας 18. Προβλήματα μεταναστών	100
Πίνακας 19. Πηγές προσέλευσης μεταναστών.....	101
Πίνακας 20. Συμπεριφορά μεταναστών	102
Πίνακας 21. Συνθήκες διαβίωσης μεταναστών	103
Πίνακας 22. Σχέδια μεταναστών	104
Πίνακας 23. Αριθμός μεταναστών.....	105
Πίνακας 24. Ποσοστό νομιμότητας μεταναστών	106
Πίνακας 25. Αίτια μετανάστευσης.....	108

Πίνακας 26. Αξιολόγηση προβλημάτων	109
Πίνακας 27. Επίδραση μεταναστών	110
Πίνακας 28. Βαθμός συμπάθειας μεταναστών.....	111
Πίνακας 29. Σπουδαιότητα αξιών	113
Πίνακας 30. Στοιχεία των πληροφοριών για έκδοση άδειας παραμονής.....	114
Πίνακας 31. Χάραξη μακροπρόθεσμης πολιτικής.....	115
Πίνακας 32. Δράση πολιτείας.....	116
Πίνακας 33. Αναγνώριση δικαιώματος ψήφου	117
Πίνακας 34. Λόγοι επικοινωνίας με φορείς.....	118
Πίνακας 35. Αιτήματα ενημέρωσης	119
Πίνακας 36. Τομείς παραπόνων-καταγγελιών.....	121
Πίνακας 37. Βαθμός σπουδαιότητας προβλημάτων	122
Πίνακας 38. Τομείς βελτίωσης προβλημάτων	122
Γράφημα 1. Στοιχεία μεταναστών ανά φύλο δήμου Κορίνθου	85
Γράφημα 2. Φύλο ερωτώμενων	91
Γράφημα 3. Ηλικία ερωτώμενων	92
Γράφημα 4. Θέση εργαζομένων	94
Γράφημα 5. Επίπεδο εκπαίδευσης δείγματος.....	95
Γράφημα 6. Ανταπόκριση υπηρεσιών.....	97
Γράφημα 7. Αιτίες δυσλειτουργιών εξυπηρέτησης μεταναστών.....	99
Γράφημα 8. Προβλήματα μεταναστών	100
Γράφημα 9. Πηγές προσέλευσης μεταναστών.....	102
Γράφημα 10. Συμπεριφορά μεταναστών	103
Γράφημα 11. Συνθήκες διαβίωσης μεταναστών	104
.....	
Γράφημα 12. Σχέδια μεταναστών	105
Γράφημα 13. Αριθμός μεταναστών	106
.....	
Γράφημα 14. Ποσοστό νομιμότητας μεταναστών	107
Γράφημα 15. Αίτια μετανάστευσης	108
Γράφημα 16. Επίδραση μεταναστών.....	110
Γράφημα 17. Χάραξη μακροπρόθεσμης πολιτικής	115
Γράφημα 18. Δράση πολιτείας	116
Γράφημα 19. Αναγνώριση δικαιώματος ψήφου	117
Γράφημα 20. Αιτήματα ενημέρωσης	120
Γράφημα 21. Χάραξη μακροπρόθεσμης πολιτικής	123

Διάγραμμα 1 . Ποσοστιαία συμμετοχή των μεταναστών στον πληθυσμό	36
Διάγραμμα 2. Επίπεδο μόρφωσης μεταναστών στην Ελλάδα	44
Διάγραμμα 3. Σύγκριση πραγματικού πληθυσμού με μετανάστες στο Ν. Κορινθίας	87
Διάγραμμα 4. Αριθμός μεταναστών ανά δήμο στο Ν. Κορινθίας.....	88
Διάγραμμα 5. Βαθμός συμπάθειας μεταναστών.....	112
Διάγραμμα 6. Σπουδαιότητα αξιών.....	113
Διάγραμμα 7. Στοιχεία των πληροφοριών για έκδοση άδειας παραμονής.....	114
Διάγραμμα 8. Λόγοι επικοινωνίας με φορείς.....	118

Τ.Ε.Ι. ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΟΝΟΜ/ΜΟ: ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ
ΜΠΑΚΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ
ΕΠΟΠΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΘΩΜΑΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ.

Οδηγίες Συμπλήρωσης Ερωτηματολογίου

- Σημειώνετε με √ ή X στο αντίστοιχο τετράγωνο που θα επιλέξετε.
- Στις ερωτήσεις που υπάρχει βαθμολογία σε κλίμακα από 1 - 8 (ασχέτως τι μετρά), ο αριθμός 1 σημαίνει το λιγότερο (διαφωνώ), ενώ ο 8 το μεγαλύτερο (συμφωνώ).
- Στις ερωτήσεις στις οποίες δεν έχετε να κάνετε κανένα σχόλιο, απλά μην συμπληρώσετε τίποτα, αφήνοντας κενό.

- ii. Μέτρια
- iii. Ανεπαρκής

8. Αν έχετε διαπιστώσει δυσλειτουργίες στην εξυπηρέτηση των μεταναστών, τι ευθύνεται γι' αυτές; (Ιεραρχήστε τα παρακάτω από το 1 έως το 8).

- i. Έλλειψη προσωπικού
- ii. Έλλειψη εξειδικευμένου και εκπαιδευμένου προσωπικού
- iii. Έλλειψη της απαραίτητης υποδομής και οργάνωσης της υπηρεσίας (χώρων και εξοπλισμού)
- v. Δυσκολίες στην συνεργασία μεταξύ διαφόρων υπηρεσιών του δημόσιου τομέα
- vii. Πολύπλοκο, γραφειοκρατικό πλαίσιο
- viii. Έλλειψη ανταπόκρισης του προσωπικού
- ix. Έλλειψη ευαισθησίας για τους μετανάστες

9. Ποια είναι τα κυριότερα προβλήματα των μεταναστών τα οποία έχετε εντοπίσει από την καθημερινή επαφή μαζί τους (σε σχέση με την εργασία σας).

- i. Αδυναμία στη γλωσσική επικοινωνία
- ii. Πολιτισμικές διαφορές
- iii. Περιορισμένη γνώση και πληροφόρηση σχετικά με τις διαδικασίες νομιμοποίησης
- iv. Περιορισμένη πρόσβαση σε δεδομένες κοινωνικές υπηρεσίες
- v. Η απόσταση των υπηρεσιών από τον τόπο κατοικίας ή την δουλειά των μεταναστών
- vi. Δυσκολίες στην επαφή, τις σχέσεις με μη μετανάστες χρήστες των υπηρεσιών
- vii. Έλλειψη υπηρεσιών που θα έπρεπε να προσφέρονται
- viii. Έλλειψη πληροφόρησης για τις υπηρεσίες που ήδη τους προσφέρονται
- ix. Ανεπάρκεια ωραρίου και φόρτος εργασίας στις υπηρεσίες

10. Οι μετανάστες που προσέρχονται στην υπηρεσία σας παραπέμπονται σε αυτή από:

- i. Μη κυβερνητικές οργανώσεις
- ii. Εκκλησία - θρησκευτικές οργανώσεις
- iii. Από ομοεθνείς τους
- iv. Από Έλληνες φίλους και γνωστούς
- v. Από τις διπλωματικές αποστολές των χωρών τους
- vi. Από δασκάλους μαθημάτων που παρακολουθούν
- vii. Από εργοδότες
- viii. Προσωπικό της Τοπικής Αυτοδιοίκησης
- ix. Προσωπικών Υπηρεσιών Δημόσιας Τάξης

11. Έχετε παρατηρήσει διαφορές στη συμπεριφορά ή στις απαιτήσεις των μεταναστών - χρηστών των υπηρεσιών σας ανάλογα με:

- i. Την εθνικότητα
- ii. Τη φυλή - το θρήσκευμα
- iii. Το φύλο

12. Πώς αντιλαμβάνεστε τι συνθήκες που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες στην καθημερινή του ζωή σε σχέση με ζητήματα εργασίας και παραμονής στην Ελλάδα (κακές, μέτριες, καλές).

- i. Κακές
- ii. Μέτριες
- iii. Καλές

13. Τι νομίζετε ότι σκοπεύουν να κάνουν οι μετανάστες στο μέλλον; Στους 100 πόσοι σκοπεύουν:

- i. Να μείνουν στην Ελλάδα επ' αορίστου
- ii. Αργά ή γρήγορα να επιστρέψουν στην πατρίδα τους

iii. Να μετακινηθούν ξανά σε άλλη χώρα

14. Τα τελευταία χρόνια έχουν έρθει μετανάστες στην Ελλάδα για εργασία. Κατά τη γνώμη σας είναι:

i. Πάρα πολλοί

ii. Αρκετοί

iii. Λίγοι

15. Κατά τη γνώμη σας, τι ποσοστό των μεταναστών είναι νόμιμοι και πόσοι παράνομοι (%).

i. Νόμιμοι%

ii. Παράνομοι%

16. Κατά τη γνώμη σας, γιατί έρχονται οι μετανάστες στην Ελλάδα (τεταρχειίστε από το 1-6 με το 1 τον πιο σημαντικό λόγο).

i. Για να συναντήσουν την οικογένεια τους και τους φίλους τους που ήδη έχουν μεταναστεύσει στην Ελλάδα

ii. Για να ξεφύγουν από τις δεδομένες δυσμενείς οικονομικές και πολιτικές συνθήκες που επικρατούν στη χώρα τους

iii. Για να ζήσουν σε μια πιο πλούσια χώρα με περισσότερες ευκαιρίες

iv. Για να αποκτήσουν νέες επαγγελματικές δεξιότητες τις οποίες θα αξιοποιήσουν στην πατρίδα τους

v. Για να γνωρίσουν νέους τόπους

vi. Για να αποκτήσουν χρήματα και να γυρίσουν στην πατρίδα τους

17. Αξιολόγησε τα παρακάτω προβλήματα που αντιμετωπίζει η Ελλάδα σήμερα (καθόλου προβληματικό, αδιάφορο, πολύ προβληματικό).

Καθόλου
προβληματικό Αδιάφορο Πολύ
προβληματικό

i. Ανεπάρκειες στην υγεία και την κοινωνική πολιτική	☐	☐	☐
ii. Το υψηλό κόστος ζωής	☐	☐	☐
iii. Την αύξηση της εγκληματικότητας	☐	☐	☐
iv. Την ανεργία	☐	☐	☐
v. Την παρουσία πολλών αλλοδαπών	☐	☐	☐
vi. Τη μόλυνση του περιβάλλοντος	☐	☐	☐
vii. Αβεβαιότητα στις σχέσεις με γειτονικές χώρες	☐	☐	☐

18. Πως επιδρά η παρουσία των μεταναστών στη χώρα μας;

Θετικές επιδράσεις

Αρνητικές επιδράσεις

19. Ποιές από τις εθνότητες των παρακάτω γεωγραφικών περιοχών συμπαθείτε; (λιγότερο, αδιάφορο, περισσότερο).

	Λιγότερο	Αδιάφορο	Περισσότερο
i. Ευρωπαίους των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης	☐	☐	☐
ii. Αμερικάνικη Ήπειρος	☐	☐	☐
• Αμερικανούς-Καναδούς	☐	☐	☐
• Λατινοαμερικανούς	☐	☐	☐
iii. Βαλκανικές χώρες	☐	☐	☐
• Αλβανούς/ες	☐	☐	☐
• Βούλγαρους/ες	☐	☐	☐
• Ρουμάνους/ες	☐	☐	☐
• Σέρβους	☐	☐	☐
iv. Ανατολική Ευρώπη	☐	☐	☐

• Ρώσοι	☐	☐	☐
• Ουκρανοί/ες	☐	☐	☐
• Πολωνούς/ες	☐	☐	☐
• Από άλλες χώρες της πρώην ΕΣΣΔ	☐	☐	☐
v. Μέση Ανατολή - Αραβικές χώρες	☐	☐	☐
• Αιγύπτιους/ες	☐	☐	☐
• Παλαιστινίους/ες	☐	☐	☐
vi. Αφρικανικές χώρες	☐	☐	☐
vii. Ασιατικές χώρες	☐	☐	☐
• Πακιστανούς/ες	☐	☐	☐
• Ινδούς/ες	☐	☐	☐
• Ιρακινούς/ες	☐	☐	☐
• Φιλιππινέζους /ες	☐	☐	☐

20. Ποιες από τις παρακάτω αξίες θεωρείται ότι είναι η πιο σημαντική (καθόλου σημαντική, αδιάφορη, πολύ σημαντική).

	Καθόλου σημαντική	Αδιάφορη	Πολύ σημαντική
i. Η προστασία του περιβάλλοντος	☐	☐	☐
ii. Η καταπολέμηση της φτώχειας	☐	☐	☐
iii. Η προάσπιση των προσωπικών ελευθεριών	☐	☐	☐
iv. Η εθνική άμυνα της χώρας	☐	☐	☐
v. Η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων	☐	☐	☐
vi. Η προώθηση της ισότητας των δύο φύλων	☐	☐	☐
vii. Η καταπολέμηση του ρατσισμού	☐	☐	☐
viii. Οι θρησκευτικές πεποιθήσεις	☐	☐	☐

ix. Η διαφύλαξη της πολιτιστικής ιδιαιτερότητας	☐	☐	☐
x. Η κοινωνική αλληλεγγύη	☐	☐	☐

21. Νομίζετε ότι οι πληροφορίες που δίνονται από τις υπηρεσίες για την έκδοση της άδειας παραμονής και εργασίας για τους μετανάστες είναι:

	Ναι	Όχι
i. Επαρκείς	☐	☐
ii. Ελλιπείς	☐	☐
iii. Θα έπρεπε να υπάρχουν σε φυλλάδια στη δική τους γλώσσα	☐	☐
iv. Θα έπρεπε να υπάρχουν στις υπηρεσίες διερμηνείς για να τους εξυπηρετούν	☐	☐
v. Δεν ξέρω	☐	☐

22. Κατά τη γνώμη σας, ποια πολιτική θα πρέπει να ακολουθήσει η Ελλάδα μακροπρόθεσμα σχετικά με τους μετανάστες (επιλέξτε την απάντηση που πλησιάζει περισσότερο την άποψή σας).

i. Να επιτρέπει την είσοδο σε όσους εργαζόμενους ζητούν να εργαστούν στην Ελλάδα.	☐
ii. Να ορίσει ένα σταθερό αριθμό εισόδου εισερχομένων αλλοδαπών κατά έτος, ανάλογα με τις τελικές ανάγκες της αγοράς εργασίας.	☐
iii. Να επιτρέπει την είσοδο, την παραμονή και εργασία μόνο στους αλλοδαπούς από την Ευρωπαϊκή Ένωση και σε αυτούς που έχουν καθεστώς πρόσφυγα.	☐
iv. Να επιτρέψει σε ένα λελογισμένο αριθμό ξένων αλλοδαπών να παραμείνει και να εργαστεί στην Ελλάδα ανεξάρτητα από τις εσωτερικές ανάγκες της αγοράς εργασίας.	☐

23. Σχετικά με τους ήδη ευρισκομένους στην Ελλάδα αλλοδαπούς (μη κοινοτικούς) πολίτες η πολιτεία πρέπει : (επιλέξτε την απάντηση που πλησιάζει περισσότερο την άποψή σας).

- i. Να επαναλάβει τη διαδικασία νομιμοποίησης για όσους δεν έχουν υποβάλει αίτηση.
- ii. Να προσπαθήσει να εντοπίσει τους παράνομους και να τους απελάσει.
- iii. Να μην κάνει τίποτα πέρα από την ανανέωση των αδειών όσων έχουν αποδεδειγμένα απασχόληση. Οι υπόλοιποι ας παραμείνουν σε καθεστώς παρανομίας.
- iv. Να μην κάνει τίποτα για τους παράνομους που έχουν ήδη εισέλθει στη χώρα, αλλά να εντείνει τους συνοριακούς ελέγχους για να μην έρθουν περισσότεροι.
- v. Δεν δύναται να κάνει ούτε αποτελεσματικούς συνοριακούς ελέγχους ούτε να εντοπίσει και να απελάσει τους παράνομους. Το πρόβλημα της παράνομης μετανάστευσης δε λύνεται μόνο με κατασταλτικά μέτρα.

24. Νομίζετε ότι θα έπρεπε να δοθεί το δικαίωμα ψήφου στις εκλογές της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, στις εκλογές για το Ελληνικό και Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ή και στις δύο στους αλλοδαπούς που αποδεδειγμένα διαμένουν στη χώρα για ορισμένα χρόνια;

- i. Ναι
- ii. Όχι
- iii. Δεν ξέρω

25. Οι λόγοι που απευθύνονται στην οργάνωση - φορέα είναι: (επιλέξτε μέχρι 2 απαντήσεις)

- i. Για να ζητήσουν γενική ενημέρωση
- ii. Για να κάνουν παράπονα - καταγγελίες

- iii. Για να ζητήσουν βοήθεια νομικής, οικονομικής, ιατρικής φύσης
- iv. Για να συναντηθούν με ομοεθνείς, ομοθρήσκους συντοπίτες τους.

26. Από τα μέχρι τώρα αιτήματα για ενημέρωση, σε ποιούς τομείς συγκεντρώνονται τα περισσότερα (σημειώστε έως 3 επιλογές).

- i. Ενημέρωση για τις διαδικασίες νομιμοποίησης
- ii. Ενημέρωση για τις διαδικασίες απόκτησης ιδιότητας πρόσφυγα
- iii. Ενημέρωση για διαδικασίες απόκτησης ελληνικής ιθαγένειας
- iv. Ενημέρωση για τις διαδικασίες συνένωσης οικογενειών
- v. Ενημέρωση για συνταξιοδοτικά δικαιώματα
- vi. Ενημέρωση για ιατρική - νοσοκομειακή περίθαλψη
- vii. Ενημέρωση για ευκαιρίες εκπαίδευσης

27. Ποιοι από τους παρακάτω τομείς συγκεντρώνουν τα περισσότερα παράπονα - καταγγελίες.

	Καθόλου	Λίγα	Αρκετά
i. Παράπονα για τις υπηρεσίες στις οποίες κατατίθενται οι αιτήσεις			
Συνωστισμός	☐	☐	☐
Μεγάλη διάρκεια αναμονής	☐	☐	☐
Ανεπαρκές ωράριο λειτουργίας	☐	☐	☐
Αδυναμία συνεννόησης	☐	☐	☐
Απροθυμία	☐	☐	☐
	☐	☐	☐

ii. Παράπονα για καταστράτηγηση του νόμου σε εργασιακά θέματα

Ωράριο εργασίας	☐	☐	☐
Αμοιβές	☐	☐	☐
Συνθήκες εργασίας	☐	☐	☐
Ασφάλιση	☐	☐	☐

iii. Παράπονα για ζητήματα ιατροφαρμακευτικής φροντίδας

Έλλειψη ενημέρωσης	☐	☐	☐
Αδυναμία συνεννόησης	☐	☐	☐
Απροθυμία προσωπικού	☐	☐	☐
Άρνηση φροντίδας	☐	☐	☐

iv. Παράπονα σχετικά με ζητήματα εκπαίδευση των παιδιών

Έλλειψη ενημέρωσης	☐	☐	☐
Δυσκολίες στην εγγραφή	☐	☐	☐
Απροθυμία προσωπικού	☐	☐	☐
Αποκλεισμός από άλλα παιδιά	☐	☐	☐
Έλλειψη ίσων ευκαιριών	☐	☐	☐

28. Επιλέξτε το βαθμό σπουδαιότητας των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα άτομα που προσέρχονται στην οργάνωση-φορέα.

	Σε μηδενικό βαθμό	Χαμηλό βαθμό	Υψηλό βαθμό
i. Έλλειψη γενικότερης ενημέρωσης	☐	☐	☐
ii. Έλλειψη οργάνωσης και καλής	☐	☐	☐

λειτουργίας των υπηρεσιών

iii. Διακριτική μεταχείριση σε σχέση με τους
οι γηγενείς	☐	☐	☐
iv. Αυστηρό νομικό πλαίσιο	☐	☐	☐
v. Αδυναμία επικοινωνίας με τους
παροχείς υπηρεσιών	☐	☐	☐

29. Εάν μπορούσαν να γίνουν βελτιώσεις σε κάποιες από τις παραπάνω περιοχές προβλημάτων σε ποιες πρέπει να δοθεί προτεραιότητα. (σημειώστε έως 3 απαντήσεις).

i. Φιλελευθεροποίηση νομικού πλαισίου	☐
ii. Καλύτερη οργάνωση και υποδομή των υπηρεσιών	☐
iii. Περισσότερη και πληρέστερη ενημέρωση	☐
iv. Βελτίωση επικοινωνίας	☐
v. Άρση διακριτικής μεταχείρισης	☐